

KÖNYVBARÁT

1952 MÁRCIUS • II. ÉVFOLYAM • 3. SZÁM



KÖNYVBARÁT

Könyvtárosok és könyvterjesztők havi tájékoztatója

1952 március

II. évfolyam

3. szám

TARTALOM

<i>Devecseri Gábor</i> : Reménysége volt ő a magnak (vers)	1
<i>Z. V.</i> : Felszabadult ország könyvei	3
<i>Darabos Pálné</i> : Levelezők, dolgozzunk abban a büszke tudatban	5
Fiatol olvasók	
I. <i>Lóránd Imre</i> : Ifjúsági részleg a veszprémi könyvtárban	8
II. <i>Szabolcsi Gábor</i> : A könyvtárak és a fiatal olvasók szorosabb kapcsolataért	9
III. <i>M. Bozsozovszkája</i> : Foglalkozás a gyermekekkel a falusi könyvtárban	11
<i>Kardos Ferenc</i> : „Szeretném, ha ezt a könyvet minden dolgozó paraszt a szívébe zárná“	13
<i>P. T.</i> : Könyvvásárlás — előjegyzésben	16
<i>Aba Iván</i> : Könyvterjesztés a Vörös Csillag Traktorgyárban	18
<i>Horváth Dénes</i> : Veres Péter készülő művének megbeszélése	19
<i>Kéki Béla</i> : Hogyan hasznosítsuk könyvtári munkánkban az olvasók törzslapját	21
Egy kommunista emlékére	22

Írók és írások

<i>Kardos László</i> : Gogol könyvei magyarul	23
<i>Szabó Ede</i> : Heine válogatott versei	26

Könyvismertetések

Sztálin elvtárs műveinek nyolcadik kötete. <i>B. Gy.</i>	28
Arany János összes művei II. (<i>Vargha Kálmán</i>)	30
Spanov: Gyűjtőgatók (<i>R. P.</i>)	34

Irodalmi tájékoztató

Fehérkönyv (<i>Balassa Sándorné</i>)	36
A világ ifjúsága harcban a békéért és a jobb jövőért (<i>Miklós Gyula</i>) ..	37
A párizsi kommün (<i>M</i>)	37
<i>Thury Zoltán</i> : Éjjel (<i>Pók Lajos</i>)	38
<i>A. Guljaski</i> : Gépállomás	38
<i>József Attila</i> : Csozogi az öreg suszter (<i>T. A.</i>)	39
<i>Sásdi Sándor</i> : Magvetők (<i>Antal Gábor</i>)	39
<i>Arlazorov</i> : Az ember szárnyakon (<i>Balázs Sándor</i>)	40
<i>Fazekas Anna</i> : Ünnepi köszöntő (<i>R.</i>)	40
<i>Broda</i> : Az atomenergia és felhasználása (<i>P—s.</i>)	41
<i>Csejsvili</i> : Lelo (<i>G. Gy.</i>)	41
<i>M. Majerová</i> : Bányászballada (<i>Pintér József</i>)	42
<i>Uzspenszkij</i> : Egynegyed ló (<i>P. G.</i>)	43
<i>Jakovlev</i> : Köszén, kőolaj, földgáz (<i>N. P.</i>)	43
Az ország fásításáért (<i>Bibliográfia</i>)	44
A különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke	44

Olvasóink írják	46
------------------------------	----

Hírek

Címképünk *G. Nyikolajevát* az abonyi Lenin tsz-ben történt látogatásakor ábrázolja

Reménysége volt ő a magnak

I.

Reménysége volt ő a magnak,
hogy majd belőle búza nő,
reménysége a sivatagnak:
víz buggyan benne, éltető.

Sivatag, puszta volt az ország
(de föld alatt rá várt a mag)
s aztán vihar szaggatta sorsát
s támadt patak, de vérpatak.

II.

A vér s a könnyek áradása
a felhők ablakáig ért.
S a nap, hogy földünket ne lássa,
vért árasztott rá, újra vért.

S a legszörnyűbb az volt e vészhen,
hogy szinte-szinte megszokott,
hogy szinte únt volt: halni készen
vártunk már minden holnapot.

Emelkedtek szürkén a rémek,
és mint ki lejtőn alva jár,
éreztük: másnap újra mélyebb
mélyből sóvárgunk, láthatár.

III.

De mikor hegyyé nőtt a gabszág,
kikben mégsem fogyott a hit,
suttogva szájról-szájra adták
nevének kezdőbetűit.

S később, mikor a vér apadt már
s a szovjet fegyverek nyomán
az ország, mint tavaszi kaptár
munkált (de tánca alkonyán

a rém újabb ugrásra készült),
kemény harc folyt itt, nemszünő.
A nap szeme el-elsötétült.
S a harcot ki vezette? Ő.

IV.

*Itthon volt. S mint ki viperákat
kétágu villával lefog,
dühös kígyóitól hazánkat
megtisztította. Felragyog*

*a folyó habja, melynek partján
traktor váltott föl már ekét,
s mely táncos turbinákat hajt már
s villannyal zengi énekét.*

*Ő országépítőkhöz így szólt:
„Az égbolt a felső határ!”
Kéken ragyog a tiszta égbolt
és Sztálinváros benne áll.*

*E föld nem ringat, mint a bölcső:
nekünk kell benne a jövőt
ringatni. Ne légy tétlen, költő!
Apolá a boldoggá növőt.*

V.

*A frissen hullott hóban jártam,
mikor e verset írtam én,
csillogott ágon, úton: láttam,
szikrázó volt a hó s kemény.*

*De létünk nem így fénylik mégsem,
s nem kéken, mint a hegyi tó:
megedzették tüzláng hevében,
pengeként azért csillogó.*

*Mint penge, szikrázik világunk.
Szívünk az edzett harcosé:
köréje gyűltünk, véle vágunk
jellegtelen napok felé.*

*S míg setteng még a multak árnya,
hős életéért köszönet
úgy száll felé: röpíti szárnya,
a lankadatlan harci-tett.*

DEVECSERI GABOR

A felszabadult ország könyvei

Pontosan emlékszem, milyen érzésekkel válogattam és raktam ládába a könyveimet negyvennégy tavaszán. Ebben az időben az angol-amerikai gépek egyre sűrűbben bombázták Budapestet, lakóházak, egész negyedek dőltek romba. Idehaza is, a harctéren is a pusztulás felé haladtunk, a teljes megsemmisülés felé. Ugy látszott, hogy a gazul felidézett háború mindent — értékest és érték-telent — maga alá temet és özönvízként elmossa a föld színéről nemzetünket. Szüntelenül Vörösmarty döbbenetes sorai — „... a sírt, hol nemzet sülyded el” — jártak az agyamban visszájukra fordultan, reménytelenül, kétségbeejtően. Azt a sírt, melyet az ország urai ástak a magyar nép számára, nem vették volna népek körül; szégyenletes lett volna pusztulásunk, nem „nagyszerű halál”. Tudtam ezt. És tehetetlen Noé módjára könyveimet rakosgattam ládába: a teljes Petőfit, Aranyt, Vörösmartyt, az ötkötetes Csokonait, Berzsenyi, Kölcsey minden munkáit, Erdélyi: Népdalok és mondák három kötetét, a Magyar Nép-költési Gyűjteményt, regényíróink és újabb költőink műveit. József Attila és Ady összes verseit még a ládámban is jó mélyre ástam, hogy a többiek, a kevésbbé értékesek, sűrű lapjaikkal védjék őket a pusztulástól.

Ma sem tudok mosolyogni ezen a délutánon, amelyen kátránypapirosba göngyöltem a könyvesládákat és elástam őket a pincében. Arra gondoltam, tanúsít-sák majd ők, az írók és költők, a jövő embere előtt: nem voltunk egészen hitvá-nyak.

Nem az én könyvpéldányaim tettek tanuságot. Azok, akiket zsoldos seregünk kérészerítve megtámadott, tudták már akkor, hogy nem vagyunk hitványak, csak elnyomottak.

A szovjet hősök fegyvere felszabadította országunkat és népünket. És nagy, hatadó íróink műveit is a szovjet fegyverek keltették életre kétszeres tetszhalá-rukból. Addig ezek a könyvek, ha nem is a föld alatt rejtőztek, de pár száz, vagy ezer magánkönyvtárba és néhány, a tömegektől gondosan „megóvott” közkönyv-tárba voltak bezárva. Nem juthattak el azokhoz, akikben eszméik eleven erővé, országot, világot formáló akarattá, a régit, a korhadót leromboló és az újat, az erős jövőt felépítő tette válhattak volna. Ezért is zárták el őket.

De még ezzel sem elégedtek meg, még így is, kis példányszámban, a néptől eirekesztve is veszélyt jelentettek. Az uralkodó osztály ideológusai körmönfont módszerekkel igyekeztek kiszívni ezekből a művekből a bátor, harcos eszmét. Szeliddé, jóindulatúvá, bájossá és játékosá kívánták átmázolni Petőfi forradal-

miságát, biedermeier költővé misztifikálni a nép hangján szólott és a nép akaratát kimondót: „*A misztikus liberalizmusnak Petőfi az egyedülálló képviselője . . .*” — írták és térjesztették. „*Petőfi, amikor népköltő volt, erőszakot követett el magán . . . legszebb sorait ő is malgré lui, költői szándéka ellenére és megcáfolásaként írta.*”
.. a népköltő végeredményben mégsem a nép számára írt . . . nagy általában a nép nem olvas verseket, más dolga van, akkor és most és mindörökre. A vers az úri osztály luksusza.” „*Petőfi . . . amikor a nép jogairól beszél, szózatát a nemességhez intézi. Nem a néphez. Nem agitál. Nem szövetkezik a néppel a nemesség ellen.*” De kibujik a szög a zsákból, kitűnik, hogy mért félték az uralkodó osztályok ennyire Petőfitől: „*Teljesen naív dolog lenne Petőfit a marxista eszmék előfutárának tekinteni.*” — olvashatjuk ugyanebben a „dolgozatban”, pedig nem is a leggyalázatosabb apologétáját idéztem az elmúlt rendszernek.

Igen. Ettől félték, hogy íróink a néphez eljutva *agitálnak*, hogy közelebb hozzák a dolgozókat a nagy marxista-leninista eszmékhez, hogy előkészítik befogadásukra a talajt. Ezért ítélték őket kétszeres tetszhalálra.

A szovjet fegyvereknek, a szovjet hősök kiontott vérének köszönhetjük, hogy nagyjaink művei feltámadtak egy új, teljesebb életre. Nekik köszönhetjük, hogy a nép ma már olvas verseket, mert elmúlt az, amit „finoman” úgy neveztek, hogy „*más dolga van*”, de amit valójában úgy hívnak, hogy a népet robotra kényszerítették, hogy kizsákmányolhassák.

Nemcsak saját íróink műveit kaptuk vissza a szovjet néptől. Megismerkedtünk azzal az irodalommal, amely a felszabadulásig tökéletesen el volt rekesztve tőlünk, mert a világ leghaladottabb irodalma és így a legnagyobb veszélyt rejtette magában a letűnő osztályok számára. És a legnagyobb segítséget nyújtja nekünk új életünk építésében. Tükröt tart elénk, megismerhetjük belőle mai magunkat és jövő magunkat is, azt az embert, akivé válnunk kell és akivé válni fogunk. A szovjet nép ajándékba adta nekünk azt az irodalmat, amelyről példát vehetünk, amely megtanít bennünket a küzdelemre, a hazaszeretetre, a hősiességre, az építés szeretetére, a legnagyobb és legszebb tudományra, a győzelemre.

A könyv ma már nálunk valóban a népé. Az ötéves terv első esztendejében 33 millió 700 ezer könyvet adtunk ki és ez a példányszám évről évre emelkedik. 1951-ben 2904 üzemi és 2851 falusi népkönyvtárunkból kölcsönözhettek teljesen ingyenesen a dolgozók ideológiai, szakmai, ifjúsági könyveket, új szovjet és magyar regényeket, klasszikus műveket. És tervünk negyedik évében nem lesz falu Magyarországon, melynek ne lenne könyvtára. Mindenkinek lehetősége nyílt és nyílik az olvasásra, művelődésre. De ez a lehetőség kötelez is. Mert csak művelt, erős nép élhet szabad, független hazában.

Z. V.

„Levelezők, dolgozzunk abban a büszke tudatban . . .“

„... Én egy szegény gazdasági cseléd fia vagyok és csak a népi demokrácia, Pártunk adta meg nekem, hogy művelődjek és olyan elmélettel foglalkozzam, mint a marxizmus-leninizmus, amiről a régi fasiszta rendszerben nem is álmodhattunk. Most ennek az elméletnek a birtokában egészen másként nézem a világot. Az élenjáró elmélet, a szorgalmas tanulás, olvasás segített ahhoz, hogy ma az V. sz. Újpesti Autójuvarozási Vállalat igazgatója lehetek. Az egykori béresgyerekből, akinek a múltban még annyi sem jutott, hogy egy könyvet vásároljon — igazgató lettem.”

— Így ír Horváth József lapunk egyik levelezője a könyvről, a tudásról, az élenjáró elméletéről, a Pártról.

„A kommunista újság alapvető tulajdonsága, — mondotta Betlen elvtárs a Szabad Nép Munkás- és Parasztlevelezőinek Első Országos Konferenciáján — a munkásosztály, a dolgozók tömegével való összeforrottság. A kommunista lapok mindig és minden körülmények között helyet adnak hasábjaikon a dolgozók hangjának, a dolgozók leveleinek.”

A Szabad Népet követni legfontosabb kötelessége mindnyájunknak, akiknek feladatunk a szocializmust építő dolgozók tájékoztatása. A *Könyvbarátnak*, amely a kultúrforradalom sokezer harcosa számára kell a legjobb tapasztalatokat, munkánk, életünk új jelenségeit közvetítenie, nélkülözhetetlen segítői a levelezők.

A mi lapunk levelezőmozgalma még fiatal hajtás, küszködik a helyzet minden nehézségével. Nem számolhatunk be a *Könyvbarát* levelezőinek nagy és széles táboráról, kevés még azoknak a száma, akik egy-egy levél megírásán túl lapunk állandó levelezőivé, tudósítóivá válnak; akik feladatuknak érzik, hogy lapjukat állandóan és rendszeresen tudósítsák munkahelyük, környezetük eseményeiről, gondjairól és eredményeiről.

Kicsiny még ez a tábor, de a levelek, melyeket könyvtárosaink s mindgyakrabban olvasóink, eddig is elküldtek lapunkhoz, magukban hordják minden lehetőségét annak, hogy levelezőmozgalmink megizmosodjék, olyan erővé váljék, amely segíti, képessé teszi a *Könyvbarát* feladatai helyes betöltésére.

Miről is szólnak ezek a levelek? A szerkesztőséghez érkezett levelek egy részét azok teszik ki, melyek munkánk, életünk új jelenségével, kezdeményezéseivel foglalkoznak.

Jó kezdeményezésekről írnak

„Amikor a *Könyvbarát* megjelent, kedvetlenül fogadtam — írja Hazai M. olvasónk — még egy újabb tanulnivaló, mikor lesz időm elolvasni? Ma már jó munkát nem tudnék nélküle végezni. . .”

Mi változtatta meg Hazai elvtárs véleményét? Levelében megírja, hogy viszi előre munkáját az a tapasztalatesere, amit lapunk számára közvetít. Bizonyára nemcsak Hazai elvtárs, hanem sok-sok más könyvterjesztőnk és könyvtárosunk is eredményesen használta fel Szekeres elvtárs beszámolóját:

„Hogyan kapcsolódhatnak be a könyvtárosok a Gazda-mozgalomba?” „Számos példa bizonyítja, hogy szinte korlátlan lehetőségei vannak e téren is az eredményes munkának. Így például a Chinoin-gyár a penicillingyártás eddig kárbavesztett melléktermékeiből fontos gyógyszer alapanyagának gyártását kezdte meg, Alkotmányunk-ünnepére tett felajánlusként. A penicillin-üzem vezetője, Vadkerti Tibor a Gazda-mozgalom és a szorgalmas tanulmányozott szakirodalom tanulmányozása következtében jutott erre a gondolatra, mellyel sokmillió megtakarítást érnek el.”

Csorba István Kossuth-díjas sztalanovista fűtő Tatabányán tartott beszámolójában különösen hangsúlyozta, hogy eredményeit legfőképpen a szovjet szakirodalom rendszeres tanulmányozásának köszönheti. Szólnok megében a tanács köz-

lekedési osztálya 2 millió forintos megtakarítást ért el a Technológiai Könyvtártól kölcsönzött szakirodalom alapján...

„Bőven vannak lehetőségek — írják —, hogy a magunk sajátos eszközeivel segítsük az üzemek dolgozóit, különösen az újítókat, sztahanovistákat fontos munkájukban.”

Répássy Károly, sztálinvárosi könyvtáros, a Vasmű egyik mérnökének segítségével végez eredményes munkát. A Szabó Ervin Könyvtár 14. számú fiókjának vezetője ötletes újítását, lapunk nyomán eredményesen vette át a debreceni városi könyvtáros a Nagyerdőben a nyár folyamán. Sok-sok olvasó volt hálás ezért az újításért.

Segíti munkánkat az olvasók kezdeményezése is. Agulár Ernő népnevelő körzetében olvasóbrigádot szervezett. Az egyik úttörő pajtás társaival közli, mit jelent eredményes tanulásában a könyv, a könyvtár. Kardos Balázs, a karcagi városi tanács elnöke is arról számol be, hogy segíti munkáját a könyvtár és hogy segíti ő a könyvtár munkáját.

Szélesen gyűrűzik Kiszél Antal, szarvasi könyvtáros versenykihívása nyomán Rákosi elvtárs 60-ik születésnapjára indított könyvkiállítási mozgalom, terjed a *„Te is szerezz egy olvasót a könyvtárnak”* kezdeményezés, szép eredményeket hozott már a házbizalmiak, házfelügyelők versenye: *„Ki irat be több lakót egy-egy házból”*

Levelezőink híradása ezekről a kezdeményezésekről, segíti elő széles elterjedésüket. Levelezőmozgalmunk ilyen módon egyik legerősebb eszköze a könyvtárak közötti tapasztalatcserének és ennek jelentőségére nem egy levél hívja fel a figyelmet.

Felfedik a hibákat, hiányosságokat

Leveleink eredményesen segítik és még eredményesebben segíthetik a könyvtármozgalmat a hibák, hiányosságok feltárásában. A porosodó, nem olvasott, holt könyvek könyvtármunkánk legnagyobb veszedelme. Erre hívja fel a figyelmet Nagy Erzsébet:

„Biharkeresztesen csak két olvasó van.”

„Fejér megyében, Bodmér községben, a helyi tanács nemtörődömsége miatt 200 könyv porosodik ládába zárva.”

— közli velünk Györgypál József. Azóta Biharkeresztesre új könyvtáros került és a könyvtárnak ma már többszáz olvasója van és a Népkönyvtári Központnak sikerült kiküszöbölnie Bodmérön is a hibákat.

De ahhoz, hogy eredményeket érjünk el, olyan levelekre van szükségünk, mint Godó Ferencné, aki a verpeléti könyvtáros hiányos munkáját, vagy Pap Margit, aki a sándorfalvi tanács hiányos segítségét, a kulturális munkával való nemtörődömségét tárják fel. A megnemértés ellen harcol Vichnalek Lajos, a Diósgyőri Vasgyár könyvtárosa, amikor ezt írja:

„A Vasas Szakszervezet bekérte költségvetési tervünket s csak egy negyedév múlva küldte vissza, mire éppen végére járt. Most egyébként az a veszély fenyeget, hogy helyiség nélkül maradunk, mert helyiségünkben cukrászdát kívánnak csinálni.”

— Így segítik leveleikkel könyvtárosok és olvasók a könyvtárakat irányító szervek munkáját.

Eredményekről is szólnak

Leveleink jelentős része már munkánk eredményét mutatja. Megmutatja a könyv, a szocialista kultúra, a szovjet példa emberformáló erejét, az új típusú dolgozót, akinek számára dolgozni és művelődni egyet jelent.

„A gróf idejében, napszámos-cseléd létemre nem tudtam, ki a barát, ki az ellenség. Munkatársaimat okoltam; eleszik előlem a kenyeret. A felszaba-

dulás után, amikor olvasni kezdtem társadalomtudományi, szépirodulmi könyveket, megvilágosodott előttem, mi is a munkám értelme, felismertem az igazi ellenséget"

— mondotta el Szöllösi Sándor, a dobozi Petőfi tzsics párttitkára Lévai Teréz vész-tői könyvtárosunknak, aki azt is megírja, hogy viszi előre Szöllösi elvtárs Voropajev példája nyomán a csoport életét.

Dolgozó népünk hálás a tudásért, amit a könyv, a Párt visz el hozzá. Forró szeretettel fordulnak Pártunk és bölcs tanítónk, Rákosi elvtárs felé:

„Bizony 42 esztendő vagyok már és most tanulok olvasni. Nem könnyű dolog a tanulás az én koromban. De ha megakadok, arra gondolok mindég, hogy milyen jó lesz, ha megy már az olvasás, hiszen én is elolvashatom azt a könyvet, amelyiknek majd minden sorát tudom már kívülről, mert gyerekeim nap, mint nap felolvashatnak belőle. De jó lesz, ha már magam olvashatom a Rákosi-pert"

írja Lázár Istvánné, a varsádi Szabadság tzsics dolgozója.

Szinte minden levélből kicsendül a szovjet nép, a szovjet irodalom hősei iránti szeretet, példamutatásuk segítőereje. Gorelik könyve segítségével emelte teljesítményét 480 százalékra Kreil Károly ifjúmunkás, a Ganz Villamossági gyárból. Ezt írja meg Hiris Józsefné is:

„Meglátogatva a MAVAG üzemi könyvtárát, beszélgettem Andréka sztahanovista elvtárssal. Elmondotta, hogy a szovjet irodalomból ismerte meg, hogy a szovjet emberek mennyire fejlettek. Rájöttem, hogy bármelyik szovjet regényt hasznosítani tudom saját munkámban."

Ifjúmunkások, tanácselnökök, bányászok és értelmiségiek egyképpen arról beszélnek, mit jelent számukra a szovjet nép, a szovjet könyv segítségével.

Állandó levelezőkre van szükségünk

A mi levelezőink felelősségteljesen végzik munkájukat. Erzik, hogy féltő gondal kell, hogy megszerkesszék írásukat, tisztában vannak azzal, hogy amikor levelüket elküldik, az már nem magánlevél, az már a közvélemény tolmácsolója, olyan levél, melynek minden adata helytálló kell, hogy legyen, amely a való tényt tükrözi.

De levelezőinkre még további feladatok hárulnak. Levelezőmozgalmunk erősítéséért váljanak levelezőink lapunk *állandó* levelezőivé, tudósítóivá. Ne elégedjenek meg azzal, hogy egy alkalommal tollat fognak és megírják mondani-valójukat. Legyenek állandó segítői, éber figyelői könyvtármozgalmunk életének, munkájának. Váljanak levelezőink agitátorokká, levelezőmozgalmunk szervezőivé. Vegyenek példát Pintér Gergely elvtársról, aki a Szabad Nép 10 éves évfordulójának tiszteletére vállalta, hogy a maga területén három levelezőt szervez be és állandóan segíti munkájukat. Ha levelezőink felelősnek érzik magukat a *Könyvbarát* jó munkájáért, s követik Pintér Gergely elvtárs példáját, bizton remélhetjük levelezőmozgalmunk széles elterjedését.

A Politikai Bizottság határozata meghatározta a levelezőmozgalmunk helyzetét és feladatát. „A levelezők népi mozgalma Pártunk és népköztársaságunk belső demokráciájának sarkalatos pontja; a dolgozók legszélesebb rétegeit közvetlenül bevonja a párt- és államvezetés, az ellenőrzés munkájába, megteremtve a bírálat és önbírálat tömegértékű kibontakozásának alapjait."

Ezért a célért küzdeni, eredményeket elérni egyformán szép feladat levelezőink és a szerkesztőség számára.

„Levelezőink érezzék át még jobban, milyen szép, milyen hálás feladat a mi sajtónk levelezőjének lenni — mondotta Betlen elvtárs — a Szabad Nép munkás- és parasztlevelezőinek Első Országos Kongresszusán. Dolgozzanak abban a büszke tudatban, hogy munkájukra számít a mi dolgozó népünk, számít a mi nagy, szeretett Pártunk. Dolgozzanak abban a büszke tudatban, hogy mindnyájukat szerető gondoskodással figyeli a mi drága, Rákosi elvtársunk."

DARABOS PALNÉ

FIATAL OLVASÓK

I.

Ifjúsági részleg a veszprémi könyvtárban

A veszprémi városi könyvtár olvasóinak száma február elején a fiókkönyvtárakéval együtt 1190 volt. Ez a szám a város lakosságának mintegy 6 százalékát jelenti. A Központi Könyvtár olvasóinak 40 százaléka a 14 éven aluli, túlnyomórészt munkás- és paraszt-fiatal. Az olvasók január elseje óta erősen megszorodtak, 255-tel több a kölcsönző, mint az előző évben. Januárban már 3000 kötetet kölcsönöztünk ki, február első nyolc napján pedig 1384-et, a legutóbbi pénteki ifjúsági napon 514 könyvet adtunk ki. Ebben a jelentős fejlődésben döntő része volt az ifjúsági részleg megszervezésének.

Elsősorban az iskolákkal, a pedagógusokkal léptünk érintkezésbe. Kérésünkre a Megyei Tanács oktatási osztálya körlevélben hívta fel az iskolák figyelmét a könyvtár szerepére és fontosságára. Azóta a pedagógusok közlik velünk, hogy milyen ifjúsági könyveket szerezzünk be nagyobb példányszámban, melyeket fognak a tanulók, mint kötelező olvasmányt sűrűbben keresni. Az ő kérésükre vásárolt meg a könyvtár a hazafias-hősies nevelés szempontjából igen értékes *Egri Csillagok*-ból 16 példányt; valamennyi állandóan kézben van. A pedagógusok káros jelenségekre is felhívták a figyelmünket, nevezetesen arra, hogy a diákok gyakran tanulmányaik rovására olvasnak túltotul sokat. Ezt magunk is tapasztaltuk. Igen sok fiatal fiú hetenként 4—5 ízben is cserélt könyvet, ez természetesen nem szülhetett jó eredményt. Elhatároztuk tehát, hogy az ifjúsági részleget a 14 éven aluli ifjúság részére csak minden pénteken délután tartjuk nyitva.

Az ifjúsági részleg megteremtésének alapproblémája a könyvbeszerzés volt; elegendő mennyiségű könyv nélkül semmiféle módszerrel nem működhetik eredményesen. A nyáron Budapesten az Állami Antikváriumokban vásároltunk könyveket. Főleg Vernét kaptunk, valamint Mark Twaint, Jack Londont, Dickent és egyéb ifjúsági klasszikust. Ezeken kívül természetesen sok szovjet és magyar ifjúsági könyvet vásároltunk. De mindez nem bizonyult elegendőnek öszszel és különösen karácsony táján. Az Ifjúsági Könyvkiadó jött segítségünkre, amely ma már szép számmal ad ki eredeti magyar és fordított ifjúsági könyveket. Jelentős és nagyvonalú volt a Körzeti Könyvtár segítsége is. Most körülbelül 500 szorosan vett ifjúsági könyvvel kísérreljük meg az érdeklődést kielégíteni. A legjelentősebb ifjúsági könyvekből: *Diákok*, *Törökverő*, *Vologya utcája*, *Óserdők fia*, *A kétlétű ember*, *Csodacsalit*, *Huckleberry Finn és Tom Sawyer kalandjai*, *Gyárváros előre*, *Nyulam-bulam lakomája*, *Az iskola*, *Negyedik győzelem*, *Alitet eltűnik*, *175 huszár*, *Légy jó mindhalálig* — 5—10 példánnyal rendelkezünk.

Az ifjúsági irodalom nem zárt terület, a fiatalok érdeklődése átnyúlik a nem szorosan az ifjúság részére írott irodalomra is. Rendkívül népszerű olvasmányai a fiataloknak az *Iffjú Gárda*, *Az acélt megedzik*, a *Cskálov*, az *Arany* és a *Kőszívű ember fia*. Ezekből a könyvekből havonta százszor is kölcsönöz a fiatalság.

A beiratkozók napról-napra növekvő számával, a fokozódó érdeklődéssel ma még két okból nem arányos a könyvek száma: Aránylag rendkívül kevés a mesés-könyv és a könyvek nagyon gyorsan rongálódnak. A kiadóknak lényegesen nagyobb gondot kellene fordítaniok a jó, tartós, ellenálló kötésekre. Elrettentő példának a *Veszedelemes szökevény* című könyvet említem meg, kétszeri kölcsönzés után valamennyi példányát a könyvkötőhöz kellett adnunk, akinél már amúgyis több mint 100 ifjúsági könyv vár hosszú hetek óta újrakötésre.

Szép eredményt ért el az ifjúsági részleg a felnőtteknek az olvasásba való bevonása területén is. Sok családban a felnőttek is elolvassák az ifjúsági könyveket, a fiatalok igen gyakran külön kérnek olvasnivalót szüleik részére és a gyerekek eddig mintegy negyven esetben beiratkozókként hozták magukkal szüleiket. idősebb testvéreiket.

Egyelőre még nem kielégítő az érdeklődés az ismeretterjesztő művek iránt, bár azokat minden esetben ajánljuk, ha az olvasó felkészültségéhez képest szükségesnek tartjuk. Leginkább még *Óveges: A legújabb kor fizikáját* és az újonnan megjelent jó utazási könyveket veszik ki. Az ismeretterjesztő könyvek olvasottságát úgy fogjuk fokozni, hogy kitesszük az ifjúság elé azokat a köteteket, amelyek elég népszerűen és könnyen-érthetően megírtak ahhoz, hogy ifjúsági olvasmánnyá váljanak.

Eleinte rövid ideig az érintkezés a könyvtáros és az olvasó között az ifjúsági katalógus és kéréscédula közbejöttével bonyolódott le. Ez a módszer azonban sem gyorsnak, sem célravezetőnek nem bizonyult. Ma már úgy oldjuk meg a kérdést, hogy a könyvtár belső helyiségében egy asztalra helyezzük az összes ifjúsági műveket, két-három fiatalt behívunk, válogatnak, mi ajánlunk, majd a kiválasztott könyvet *szabályszerűen* kikölcsönözzük. Így a könyv el nem veszhet és a kapcsolat mégis közvetlenebb, katalógus használatában járatlanabb fiatalok — mint ezt maguk is mondják — könnyebben, jobban tudnak választani. Természetesen sok fiatal van, aki ismeri a katalógus használatát és szereti is azt használni.

Egy-két fiatal olvasó fejlődése a könyvtár rövid egyeztetődés működése alatt is szembe tűnő volt. Barcza Jenő és Bobák Gábor Verne és mesekönyv olvasóként kezdték. Ma már mindketten üzemekben dolgoznak és igen szívesen olvassák a szovjet termelési regényeket, a Nagy Honvédő Háború harcairól írott könyveket.

Ifjúsági aktíva majdnem minden könyvtári napon rendelkezésünkre áll, természetesen csak kisegítő és nem irányító minőségben.

A budapesti nyolcnapos könyvtárostanfolyam, amelyen résztvettem, nagy segítségemre volt, ma már jobban, politikusabban bánunk olvasóinkkal, nagyobb gondot fordítunk könyvkiállítások rendezésére, a legújabb könyvek propagálására, a helyes katalogizálásra.

A közeljövőben megvalósítandó terveinkben szerepel ifjúsági ankét és mesedélutánok rendezése. Erre most télen, a rendkívül hideg helyiség miatt nincs lehetőségünk, mert ezt más helyen, mint a könyvtárban megrendezni nem tartjuk célravezetőnek. A könyvbeszerzésben ezentúl is jelentős részt kap az ifjúsági részleg, sőt gondosan átvizsgáljuk a nem ifjúsági könyveket is és kiválogatjuk közülük azokat, amelyeket helyes a fiatalok kezébe adni

LORAND IMRE

II.

A könyvtárak és a fiatal olvasók szorosabb kapcsolatáért

A szegedi könyvtárakba az utóbbi hónapokban az eddigieknél is sokkal nagyobb számmal jönnek fiatal olvasók. Sokan vannak köztük, akik határozott céllal jönnek a könyvtárba és tanulmányaikhoz keresnek könyvet. De sokan jönnek csupán „olvasnivalóért“, és ezek a látogatóink vannak többségben. A könyvtárosok jó vagy rossz munkáján múlik, hogy az az olvasnivaló, amit a fiatalok a könyvtárakból hazavisznek, hasznos-e, komoly tartalommal tölti-e meg, nevelői ifjúmunkásainkat, parasztfiataljainkat, tanulóinkat, vagy csupán kalandokat jelent, üres szórakozást ad, ami a fiatal olvasóban az önmagáért való kalandvágyat ébreszti fel. Városi, üzemi, falusi könyvtárakban egyaránt felvetődik és egyre élesebben jelentkezik a fiatal olvasókkal való foglalkozás kérdése. Nemcsak úgy, hogy erőteljesen növelni kell az ifjúsági irodalom arányát könyvtáraink állományában, hanem sokkal inkább úgy, hogy miként vonjuk be a fiatalságot az aktív könyvtármunkába, hogyan keltsük fel és mélyítsük el érdeklődését az új ifjúsági irodalom — elsősorban a szovjet és az új magyar ifjúsági irodalom iránt. Úgy látjuk, hogy a nevelőmunka, ami a könyvtárosra vár, nem lekicsinyelendő. Könyvtári órák alatt, kölcsönzés közben sokat kell a könyvtárosnak az ifjúsági olvasókkal foglalkoznia.

Az új irodalom ajánlásánál kísérletképpen bevezettük, hogy felkérjük fiatal olvasóinkat, írjanak 15—20 soros ismertetőt az elolvasott könyvről. Kérésünket azzal vezetjük be, hogy elbeszélgetünk velük eddigi olvasmányaikról, s felvetünk előttük néhány kritikai szempontot. Eddigi olvasási „módszerüket“ az ilyen megbeszéléseken legtöbbször maguk az olvasók bírálják meg és szívesen veszik, ha eligazítjuk őket a könyvek rengetegében, örülnek, ha olvasmányaik tanulmányaikhoz, érdeklődési körükhöz kapcsoljuk. Ezután térünk rá kérésünkre, hogy könnyítsék meg munkánkat az elolvasott könyvekről szóló rövid bírálatuk megírásával, írják meg a könyv értékeit és hibáit. Már eddig is kaptunk olvasóinktól olyan könyvjellemzéseket, amelyek bennünket is tájékoztattak a könyv használhatóságáról. Az a tapasztalatunk, hogy ez a módszer a könyvtár és az olvasó kapcsolatát szorosabbra fűzi. Az olvasóban a könyvtár munkájával szemben felébrednek és kifejezésre jutnak a kritikai igények, a könyvtár baráti köre bővül, új aktívák, a könyvtár új propagandistái nevelődnek olvasóinkból.

Kezdeményezésünk egyelőre alkalmoszerű. Felvetettük az Olvasómozgalmi Albizottságban, hogy kezdeményezésünket terjesszük ki a város többi könyvtárára is. Hirdessünk az ifjúsági olvasók számára könyv-jellemzőpályázatot a szovjet ifjúsági irodalom, az új magyar ifjúsági irodalom, a régi, haladó ifjúsági művek jellemzésére. Írják meg a pályázók, szélesítette-e látókörüket a könyv, megerősítette-e bennük a nép, a haza szeretetét, felébresztette-e a tevékeny, alkotó élet utáni vágyat? Jól ábrázolta-e az embereket, a társadalomban folyó harcot, a régi, elmúló és az új, a keletkező között? Ha hibát látnak a könyvben, ha csupán „izgalmas“ olvasmánynak tartják, ami azonban haszontalan, ismereteket nem ad, a jellemet nem erősíti, azt is írják meg, hogy ilyen könyv ne kerülhessen többé fiatal olvasóink kezébe.

A pályadíjakat az Írószövetség szegedi csoportja, a Pedagógusok Szakszervezete, a DISZ, a Városi Békebizottság és az Egyetemi Könyvtár kiküldötteiből alakult bizottság ítéli oda. A legjobb pályázatokat a *Délmagyarország* is közölni fogja.

A pályázattól, amit az Albizottság elfogadott és meg is hirdettünk, sokat várunk. Elsősorban a könyvtári munka elmélyülését, azt, hogy a könyvtárak komoly lépést tesznek afelé, hogy valóban nevelő intézménnyé váljanak. A pályázat, mely a fiatal olvasókat arra szoktatja, hogy olvasmányaikat a pozitív, alkotó életre nevelés szempontjából vizsgálják felül, ráveszi, hogy olvasmányaikról beszámoljanak és felelősséggel állást foglaljanak néhány könyv kérdésében, alkalmas eszköz arra, hogy az olvasást, mely a kultúr munka leginkább egyéni foglalkozást igénylő ága, az olvasó s a társadalom viszonylatában társadalmi munkává tegye; növelje az olvasók éberségét, felelősségtudatát. De úgy gondoljuk, hogy a pályázat a pedagógusok, DISZ- és Úttörő-vezetők számára, s az írók számára is hasznos lesz, tanulságaik a mozgalmi munkában és az írók munkájában is hasznosíthatók lesznek. A pályázat eredményhirdetését ankétal kötjük majd össze, mely az ifjúsági irodalom kérdéseivel fog foglalkozni.

A pályázatot még csak most hirdettük meg, eredményről még nem számolhatunk be; lezárása után azt is meg fogjuk tenni. Addig is hasznosnak tartanánk, ha hasonló pályázatokat másutt is meghirdetnének s a pályázatok eredményéről küldött beszámolókból megláthatnánk kezdeményezésünk helyességét.

SZABOLCSI GABOR

III.

Foglalkozás a gyermekekkel a falusi könyvtárban

(Bibliotyekar, 1950 decemberi számából.)

A gyermekek olvasmányainak irányítása jelentős helyet igényel a falusi könyvtár munkájában. A könyvtárosnak úgy kell megszerveznie a maga munkáját, hogy az ifjú olvasóknak lehetőségük nyíljon arra, hogy vele az érdekes könyvekről, valamint igényeiről és benyomásairól elbeszélgethessenek. Ajánlatos a gyermekekkel való foglalkozásra meghatározott napokat, órákat kijelölni.

A gyermekek irodalmi irányításának differenciálnak kell lennie, számba kell venni a korukkal járó különbségeket és egyéni érdeklődési körüket.

A gyermekirodalom kiválóztatását a leggondosabb figyelemmel kell elvégezni. A könyvtárosnak nem szabad elfelejtenie arról, hogy az iskolán kívüli olvasás nagy szerepet játszik az iskolában szerzett ismeretek megszilárdításában és kiszélesítésében. A gyermekirodalom részlegállomány-feltöltésében a könyvtárosnak mindig segítséget nyújtanak a helyi iskola pedagógusai.

A könyvtárosnak nemcsak a feladata, hogy rendszeresen beszerezze a könyveket a gyermekek számára, hanem örködni is kell a könyvek épsége fölött. Meg kell tanítania az ifjú olvasókat a könyvekkel való gondos bánásmódra. A könyvtárban izléses kivitelben kell kifüggeszteni a könyvek használati szabályait és az „Ovd a könyvet“ feliratú plakátot. Ajánlatos előadásokat tartani:

„A könyv az ember legjobb barátja”; „Évekig él a könyv, nem egy napig, jó ha tisztán, rendben elrakod”; Hogyan készül a könyv?”

címmel. Helyes, ha ezeket az előadásokat az iskolában is megtartja a könyvtáros.

Számos könyvtárban könyvkötőköröket szerveznek, amelyeknek tagjai idejében rendbehozzák és bekötik a könyveket.

Mikor az iskolásgyermek először jön a könyvtárba, részletesen el kell neki magyarázni a könyvtár használati szabályait, tájékoztatni kell az őt érdeklő könyvújdonosságokról, meg kell tudni, hogy mit olvasott már és miről szeret olvasni. Különösen figyelmesen kell az új olvasó olvasmányait kiválasztani, fel kell hívni figyelmét a könyvkiállításokra és tájékoztató könyvjegyzékekre, fel kell világosítani arról, hogy a katalógus és bibliográfiai anyag segítségével hogyan választhat magának könyvet.

A tanulók iskolán kívüli olvasmányi-jegyzékének meg kell lennie minden falusi könyvtárban. Ezeket a tanítók segítségével állítja össze a könyvtáros, számbavéve az iskola tanulmányi programját és a sajtóban közzétett bibliográfiai útmutatókat.

Az izléses formában kirakott könyvjegyzékek, plakátok, kiállítások megkönnyítik a könyvtáros számára a gyermekek olvasmányainak irányítását.

Amikor a tanuló visszahozza a könyvet, meg kell vele beszélni az olvasottakat: tetszett-e neki, megértette-e a könyv alapeszméjét és mi újat tudott meg belőle.

A könyvtár legfontosabb feladata, hogy belenevelje a gyermekekbe a jó könyvek iránti előszeretetet, szélesítse ismereteiknek körét és megtanítsa az ifjú olvasókat arra, hogy önállóan tudjanak foglalkozni a könyvvel. A könyvvel való önálló foglalkozás készségének kifejlesztésében nagy jelentőségük van az olvasmányi naplóknak. A könyvtáros ajánlja a tanulóknak, hogy naplóikban jegyezzék fel benyomásait az elolvasott könyvekről és jellemezzék a művek főhőseit.

A második-harmadik osztály tanulói írják be naplóikba a szerző nevét, a mű címét és rajzokkal fejezzék ki gondolataikat és benyomásait az olvasottakról. A 4—7. osztály tanulói röviden mondják el a könyv tartalmát, az idősebb olvasók pedig részletes véleményt mondanak az olvasott műről, amelyben rámutatnak arra, hogy mi újat tanultak meg a könyvből, s az milyen gondolatokat és érzéseket váltott ki belőlük. A naplók és vélemények megtanílják a gyermekeket arra, hogy

alaposabban kiismerjék magukat olvasmányaikban és elemezzék a művek hőseinek tetteit.

A könyvtárosnak rendszeresen felül kell vizsgálnia a tanulók feljegyzéseit a könyvekről. Ez lehetőséget ad arra, hogy megbizonyosodjék, vajjon a gyermekek helyesen értelmezték-e a könyveket és megfelelően magukévá tették-e azok tartalmát.

A tanulók véleményeit és rajzait ki kell válogatni és albumokba foglalni, amelyek kitűnően felhasználhatók a könyvek ajánlásának eszközeként.

A könyvpropaganda szemléltető formái — kiállítások, plakátok, albumok, könyvjegyzékek — nagy szerepet játszanak a gyermekek olvasmányainak irányításában. A falusi könyvtárak teljes mértékben felhasználhatják a könyvek ajánlásának összes ilyen formáit.

A tanulók számára rendezett könyvkiállítás legyen élénk és színes. A kiállítás számára válasszuk ki a gyermekirodalom legjobb alkotásait. A könyveket, a róluk írt véleményeket, rajzokat, idézeteket mind kifejező felirat alatt kell csoportosítani.

A kiállítások tematikája szerfölött változatos. A könyvtárban lehet kiállítást rendezni a V. I. Lenin és I. V. Sztálin életét és tevékenységét tárgyaló irodalomról, a természet átalakításának sztálini tervéről, a lenini-sztálini Komszomolról, az úttörők életéről, a békeharcról, a kolhozfalú gyermekeiről, a kommunizmus nagy építkezéseiről, a természet nagy átalakítóiról, az orosz irodalom klasszikusainak művészetéről szóló könyvekből, stb.

A gyermekek körében nagy érdeklődés mutatkozik a legjobb szovjet írók — például A. Gajdar, Sz. Marsak, V. Bianki, Sz. Mihalkov — művészetéről rendezett kiállítások iránt.

Egy-egy jól megrajzolt plakát szintén magára vonja az ifjú olvasók figyelmét és vágyat ébreszt bennük a rajta hirdetett könyvek elolvasására. A plakátok szólhatnak valamely témakörrel, vagy egyes írók művészetéről.

A falusi könyvtárosnak rendszeresen rövid előadásokat kell tartania a kiállított könyvekről.

A könyvtár tömegmunkájában felhasznált különböző módszereknek arra kell irányulniuk, hogy a könyvek segítségével megvilágítsák a gyermekek előtt a társadalmi és politikai élet legfontosabb eseményeit, valamint építőmunkánk eredményeit, hogy kiszélesítsék és elmélyítsék az iskolában szerzett ismeretek körét.

A falusi könyvtárban a tömegmunka legkönnyebben megvalósítható formája az együttes olvasás. A fennhangon való olvasásra rövid elbeszéléseket, a folyóiratok és a „Pionerszkaja Pravda” című újság cikkeit, valamint hosszabb művek részleteit kell kiválasztani. A felolvasás megkezdése előtt röviden beszéljünk a mű szerzőjéről és művészetéről. Az olvasás után feltétlenül beszéljünk a tanulókkal, tisztáznunk kell, hogy helyesen értelmezték-e a hallottakat. A beszélgetés végén pedig ajánljunk számukra könyveket.

A falusi könyvtárban különböző témákról szóló előadásokat kell tartani a gyermekek számára; a megrendezésbe be kell vonni a tanítókat is.

A legjobb művek terjesztésének kitűnő eszközei az irodalmi délelőttök és az olvasókonferenciák. Ezek szólhatnak M. Gorkij, V. Majakovszkij, A. Gajdar, Sz. Mihalkov, Sz. Marsak, A. Barto alkotásairól, vagy olyan témákról, mint „A nagy munkálatok sztálini terve”, „Mit adott a Nagy Októberi Forradalom a gyermekeknek”, „Szülőföldünk természetvilága az orosz írók műveiben”, „Hazánk nagyjai”, stb.

A matinékra készítsük elő a gyermekeket, akik felléphetnek szavalattal, énekekkel és kisebb jelenetekkel.

Az előadásokat, együttes olvasást és különösen az irodalmi délelőttöket és olvasókonferenciákat feltétlenül az iskolákkal együtt kell rendezni. A tanítók jelentős segítséget nyújthatnak azzal, hogy előkészítik az olvasókonferenciákon felszólalókat és résztvesznek a könyvpropaganda különböző kérdéseiről szóló előadások megrendezésében.

M. BOZSOZOVSKAJA

„Szeretném, ha ezt a könyvet minden dolgozó paraszt a szívébe zárná“

Galina Nyikolajeva Abonyban

Abony 16 000 lakosú község Pest megyében. Itt tartja első magyarországi ankétját „Aratás” című könyvéről Galina Nyikolajeva Sztálin-díjas író.

Nyikolajeva elvtársnő, mint a Szovjetunió küldötte érkezett hozzánk a Magyar—Szovjet barátsági hónap alkalmából. Nevét, művét azonban már sokezeren ismerik az országban. Könyve, az „Aratás” ott van minden népkönyvtárban. Regényének alakjai, hősei ismerősek már dolgozó parasztságunk között. Aljosát példaképül választotta fiatalságunk, Avdotjáról meg úgy beszélnek asszonyaink, mint aki megmutatja az utat számukra az ő példája tanítja, lelkesíti a magyar nőket. Ugy érezzük, hogy a regény hősei itt élnek közöttünk.

Érthető tehát, hogy Abony dolgozó népe ünnepi díszben és ünneplő szívvel várja a világhírű írónőt.

*„Esik a hó, mégis feleke az utca,
Nagy, vastag sötétség egészen behúzza.”*

Petőfi sorai jutnak eszembe, amint az érkező parasztokat nézem a kultúrotthon kivilágított ablakából. Leverik magukról a tiszta, maszületett havat és csendben elfoglalják helyüket. Itt van a falu színe-java. Az asszonyok és lányok tarka kendői úgy színezik a férfiak által megtöltött termet, mint rétet a mezei virágok. Lehetnek vagy ezren. Az arcokra kiül a várakozás. Érzik, tudják, hogy a mai est nagy élményt jelent számukra! A Szovjetunió népeinek világhírű küldötte és az abonyi dolgozó parasztok tanácskozása a két ország barátságának megszilárdításához, elmélyítéséhez vezet.

A teremben egyszerre csend lett, Nyikolajeva elvtársnő beszélni kezd. Ugy szól, mintha magyarul beszélne, az arca, a szeme, kezének egy-egy mozdulata kifejezi azt, amit a tolmács csak később fordít le.

„Ugyanazért a célért harcolunk mindannyian: a békéért“

„Életemben először jöttem Magyarországra. Az én hazám Szibéria, nagyon különbözik a ti tájatoktól. De annak ellenére, hogy hazáink igen messze vannak egymástól, mégis úgy érzem, mintha egész életemben köztetek éltem volna, úgy érzem, hogy igen közeli jóbarátok között vagyok.. És mi közöttünk elvtársak nemcsak barátság van, több, mint barátság, szövetség van, ugyanazért a célért harcolunk mindannyian: a békéért az egész világon. Ezért van az, elvtársak, hogy a ti országotokban olyan őszinte szeretettel ejtik ki az emberek a mi vezérünk, Sztálin elvtársnak nevét és ezért van az, hogy a mi országunkban, a mi Szovjetunióinkban olyan meghatottan és olyan szeretettel beszélnek mindig Rákosi elvtársról.“

A tömeg őszinte szeretettel ünnepel, felzúg a taps, hosszan, ütemesen, a szemek csillognak és a termet betölti a két nép örök barátságát jelképező két név: Sztálin—Rákosi.

Majd a könyvről kezd beszélni. Többek kezében megcsillan a regény búzakalászos címlapja. Közel 50 kötet könyvet küldött előzőleg az ankétra a ceglédi körzeti könyvtár. A helyi könyvtárnak mindössze két köteve van. Ezek közül az egyiket üdvözléskor a népkönyvtáros az írónőnek ajándékozta.

„Hogy megírhasam könyvemem — folytatja Nyikolajeva — több mint száz kolhozot látogattam meg és sok kolhozistával beszélgettem. Természetesen sok időt venne igénybe, ha mindezekről a kolhozokról és kolhoztagokról beszélnék. En inkább

kiválasztok egy-két kolhozt és egy-két kolhozistát, akik nagy segítséget nyújtottak regényem megírásához. Például beszélni fogok egy kolhozról, amely a kirovi körzetben van. Régen, a forradalom előtt a parasztok itt inségben éltek és éheztek.“

„A boldogság nem jön magától, a boldogságot ki kell vívni“

„S mi van most ezen a helyen? Ha valakinek eszébe jut meglátogatni a kolhozt, elsősorban feltűnik egy hatalmas kultúrház, központi fűtéssel, gyönyörű termekkel, szórakozási lehetőségekkel. Láthatunk kétemeletes házakat fürdőszobával, központi fűtéssel, villanyvilágítással, ezekben a házakban kolhozparasztok élnek.“

„Ha megnézzük, milyenek az istállók, láthatjuk, hogy tiszták, világosak és hogy igen sok munkát géppel végeznek. Az istállóban például, amikor a tehén inni akar, orrával meglöki a vödört és önműködőleg jön a víz. A trágyát géppel viszik ki és a takarmányt szintén géppel hozzák be. Azonkívül ebben a kolhozban gyönyörű pulykafarm van. Egy kicsit hátrább láthatjuk az ezüstróka tenyészetet. A termés igen gazdag. Ebben a kolhozban egy hektáron 30 mázsa búzát termelnek. A kolhoznak külön üdülőháza van, gyönyörű fenyőerdőben. Ennek az üdülőnek megvan a saját orvosa. Az a szokás ebben a kolhozban, hogy minden kolhoztag évente legalább két hetet tölt el az üdülőben. A kolhoztagok olyan jómódban élnek, hogy a rájuk eső burgonya mennyiséget ki sem veszik. Azt mondják a vezetőknek, hogy csináljanak vele, amit akarnak, nekik nem kell. Természetesen nem rögtön sikerült a vezetőségnek a kolhoztagok részére ilyen magas életszínvonalat biztosítani, hanem hosszú, szívós munkával, harcok árán érkeztek el ideig. A boldogság nem jön magától, a boldogságot ki kell vívni.“

„Amit Nyikolajeva elvtársnő írt, az a mi életünkről is szól“

Földi Andrásnak, a József Attila termelőszövetkezet brigádvezetőjének fenti szavaival lehet legjobban jellemezni a meginduló vitát. A felszólalások eleinte bátortalanok, a kérdések azonban már eleinte is lényegbevágó problémákra várnak feleletet. Látszik, hogy az emberek készültek erre az ankétára. Nemcsak abból lehet ezt tudni, hogy egyre inkább jelentkeznek olyan férfiak és nők, akik Nyikolajeva vaskos könyvét szorongatják kezükben, hanem onnan is, hogy egyre több kéz emelkedik a magasba egy-egy felszólalás befejezése után.

„Azért akarok beszélni erről a könyvről, mert amit Nyikolajeva elvtársnő írt, az a mi életünkről is szól — mondja Földi András. — Az a kolhoz is akkor kezdett új életet, mi is most kezdjük szövetkezeteinket építeni. Ez a könyv a magyar parasztok jövőjét is mutatja, azt az utat, amelyet nekünk meg kell tenni, de nekünk már sokkal könnyebb, mint volt a szovjet kolhoztagoknak, mert előttünk példa áll már. Nekünk is úgy, mint a regényben, nehéz volt meggyőznünk a tehenészeket, mert azok azt mondták, hogy a többszöri fejésre való áttérés több munkát jelent. Kiderült azonban, hogy munkájuk könnyebb lett, nagyobb lett a jövedelmük. Eddigi átlagunk nyolc liter volt tehenenként, kilenc és fél literre emelkedett másfél hónap alatt a többszöri fejés következtében.“

„Tanultam abból, ahogyan a gépállomás vezetőjét leírja az elvtársnő — mondja Rózsás Mihály, a gépállomás vezetője. — Amikor ezt a fejezetet elolvastam, megvizsgáltam egy kicsit magamat, nincsenek-e bennem azok a hibák, mint a regénybeli gépállomásvezetőben.“

„Az helyesen tette“ — mondják egyszerre többen is.

„Mondhatom, igen nagy segítségemre volt az író elvtársnő, hogy hibáimat felismerjem, mostantól kezdve jobban együttműködöm majd a szövetkezetekkel.“

„Szeretném, ha az elvtársnő beszélne arról, hogy a jó munkákon kívül hogyan segíthetjük még a szövetkezeteink felvirágzását?“ — kérdi egy fiatal lány.

„Elnöke nem olvastam a könyvet — áll fel Garmati Mihály, a termelőszövetkezet elnöke — de ígérem, hogy Rákosi elvtárs 60. születésnapjáig elolvasom.“

„Ki volt az a szovjet fiatal, akiről az író Aljosát mintázta és akinek példája fellelkesítette a magyar ifjúságot?“

„Mi adta a gondolatot, hogy ilyen regényt írjon? Hogyan legyenek az úttörők

olyanok, mint Aljosa? Milyen munkát végzett az elvtársnő a háborúban Sztálingrádban? Bűn volt-e, hogy Avdotya nem tudva azt, hogy férje él, másnak adta szívét? — Ilyen és ezekhez hasonló kérdések hangzanak el.

Es az író nő válaszol, részletesen, türelmesen és szeretettel. Elmondja, hogy a foglalkozása orvos, ott volt Sztálingrádnál, betegeket szállított Sztálingrádból a folyón keresztül. „Ugyanezt a munkát végeztem a háború alatt, mint a többi szovjet orvos. A mi szovjet embereink Sztálingrádban olyan hatalmas hőstetteket vittek véghez, hogy az én tetteimről szégyenlek is beszélni” — mondja szerényen.

„Hogy milyen módszerrel érhetjük el a munkafegyelem megszilárdítását?” — ismétli meg a kérdést önmaga számára és mindjárt válaszol rá: — „Az első feltevés, hogy helyes utasítást adjunk és kellő eréllyel ellenőrizzük. A második, hogy mindennap foglalkozunk az emberekkel. És a harmadik: vigyázzunk a helyes bérezés betartására.”

„Miért éppen ilyen jellegű regényt írtam? — kérdik az elvtársak. — Azt akarom, hogy regényem az emberek közötti tapasztalatátadás eszköze legyen, hogy az egyes emberek jó tapasztalatát, jó gyakorlatát ezrek és milliók vehessék át.”

Hosszasan beszél a regény egyes alakjairól, elmondja, hogy Vaszilij lebecsülte felesége hűségét: amikor beteg volt, nem írt neki és azt hitte, hogy beteg embernek nem fog örülni, pedig a Szovjetunió hős fiai között hányan vannak, akik vakon, féllábbal, vagy kar nélkül kerültek haza és otthon a feleség boldogan fogadta. Ő maga is ismer egy fiatal házaspárt, a férfi megvakult a háborúban, azóta zenész egy klubban, a felesége igen szereti, gyermekük van és boldog házaseletet élnek. „Nem, Avdotya nem követett el bűnt, amikor Sztjepánt megszerette, legfeljebb hibás volt abban, hogy nem volt ereje nem gondolni Sztjepánra, amikor már Vaszilijjel élt” — mondja a parasztasszonynak, aki ezt kérdezte tőle.

Az asszony mosolyogva mondja: „Én is úgy gondoltam, de többen vitáztak velem”

„Soha nem győz az, aki csak egymaga akarja a győzelmet kivívni”

Amikor Aljosáról szól, az úttörők felé fordul: „Hogyan váljanak a magyar úttörők olyanokká, mint Aljosa volt? Ez nem olyan bonyolult dolog. Az kell hozzá, hogy minden munkát, amit végeztek, tiszta szívvel és becsülettel végezzétek. Így mindenekelőtt jól kell tanulnotok. A szovjet emberek életének törvénye: ne csak arra gondoljanak, hogy maguk milyen győzelmeket érnek el, hanem arra is gondoljanak, hogyan segítsenek azoknak, akik mellettük dolgoznak”.

Már éjszakába szaladt az este, mire az anekdota vége lett. Több órán keresztül csendben figyelve ült ott az ezer ember. Nemcsak az ajándékok jelzik az emberek szeretetét és köszönetét, hanem a taps is, amely ki tudja hányadszor csendült fel ma a teremben. Gyigor Mária, fiatal lány örömmel mutatja a könyvet, melybe az író nő néhány sort írt részére. A könyvtáros is büszkén őrzi dedikált könyvét. A sarokban egy kis diák autogrammot szeretne kérni. „Menj oda, láttad milyen kedves, bizonyosan megádja” — biztatja egyik társa.

A nép találkozott ezen az estén az igazi irodalommal és egy igazán nagy íróval. A mű hősei munkások, parasztok: maga a dolgozó nép. Az író: a dolgozó nép fia. Erről álmodott Petőfi és Móricz Zsigmond. „A nép valósággal féltett és rettegett téma volt mindig az irodalomban. Akkor fiatal szívvel nem értettem, ma már tudom, hogy azért, mert a társadalmi egyensúly fenntartását nem tudták elképzelni másképp, csak úgy, ha a nép megmarad a mély tudatlanságban és szegénységben” — mondja Móricz Zsigmond.

Ez az anekdota bizonyítja, hogy dolgozó népünket érdekli az irodalom, amelynek hőseiben önmagára ismer, de azt is mutatja, hogy az irodalom ma már megtermékenyíti az életet.

Könyvvásárlás — előjegyzésben

Katona József „Bánk bán”-ja a múlt év október végén jelent meg 10 000 példányban — és novemberben már egyetlen példány sem volt belőle az Állami Könyvterjesztő Vállalat raktáraiban. Gorkij: „Anya” című regényének új kiadása egy-két hónap alatt 20 000 példányban elfogyott. Kazakevics: „Tavasza az Oderán” című regénye egy hónap leforgása alatt 11 000 példányban kelt el. Nyikolajeva „Aratás”-ának 10 000 példányos új kiadása is páratlanul rövid idő alatt fogyott el. Sztrokovszkij: „Gyár épül az őserdőben” című regényének 11 000 példányából néhány hét múlva már egyetlenegy sem volt raktáron. Tolsztoj: „Anna Kareniná”-jának új kiadása öt-hat hét múlva már nem volt kapható. Ugyancsak egy hónap alatt fogyott el Alexej Tolsztoj „Golgothá”-jának újabb kiadása.

A szakkönyvek vonalán is kiemelhetünk néhány példát, melyek arra mutatnak, milyen nagy mértékben növekedett az érdeklődés a szakirodalom iránt. Rjaszovszkij „Elektrotechnika képekben”, Gottlieb: „A lángézés technológiája”, Schmidt: „Logarlékezelés”, Németh: „Műszaki táblázatok”, Izjumov: „Rádiótechnika”, Maszanov: „Rádiótechnikai feladatok” című szakmunkák megjelenésük után rövidesen elkelték, és egyáltalán nem kaphatók ma sem — de nincs semmiféle biztosíték arra, hogy ezek a könyvek a legmegfelelőbb kezekbe kerültek-e.

Hasábokon keresztül sorolhatnánk még fel a marxizmus-leninizmus klasszikusainak újabban megjelent kiadásait, a szovjet regényirodalom ragyogó, új alkotásait, mai magyar írók — Illés Béla, Déry Tibor, Veres Péter, Örkény István, Boldizsár Iván, Szabó Pál, Kamjén István, Sándor András és mások — nemrégiben megjelent műveit, haladó klasszikus íróink alkotásait, melyek napok alatt elfogytak, eleven bizonysgául annak, hogy kultúrforradalmunk valóban mélységében áthatotta új olvasóközönségünk tíz- és százazereit. A helyzet ma az, hogy az a könyvgyűjtő olvasó, aki nem idejében gondoskodik egy-egy újonnan megjelent ideológiai vagy szépirodalmi munka megszerzéséről — nem is szólva a nélkülözhetetlen tudományos, műszaki és egyéb nagyfontosságú szakkönyvekről, melyek újszólván órák alatt fogynak el —, hiába járja a könyvesboltokat, legtöbbször csak ezt a választ kaphatja: „Sajnáljuk, már nincs raktáron...”

Persze még nem minden könyvnel fest így a helyzet, sőt előfordul, hogy egyes fontos művek — szinte teljesen indokolatlanul — a vártnál sokkal nehezebben fogynak el. Ez történt többek közt a Művelt Nép néhány történelmi és természettudományos tárgyú kiadványával. Mondanunk sem kell, hogy ebben nem kis mértékben volt hibás könyvterjesztésünk, könyvpropagandánk, másrészt a történelmi és természettudományos társulatok nem kellően céltudatos propagandája. A jövőben sokkal erőteljesebben kell tudatosítanunk az olvasóközönségben ezeknek a könyveknek a szükségességét. Hasonló feladat vár például üzemi, párt- és kultúraktíváinkra a sztahanovista könyvsorozatok népszerűsítése terén.

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat a tervszerű, egyenletes könyvellátás biztosítására — a Szovjetunió jól bevált példájára — nálunk is bevezeti a fontosabb könyvek előjegyzésben való terjesztését. Ennek célja az, hogy elsősorban azok jussanak hozzá az újonnan megjelenő fontos ideológiai, szépirodalmi, tudományos- és szakkönyvekhez, akik azokat előjegyezték. Így biztosíthatják legjobban, hogy azok a könyvek, melyek érdeklődési körükhöz, tudásuk kimélyítéséhez, szaktudásuk fejlesztéséhez legközelebb állanak, számukra a legszükségesebbek, *feltétlenül* birtokukba jussanak. Így válik lehetővé az, hogy a fontosabb könyvek *elsősorban* azok kezébe jussanak, akikhez azok szólnak, akiknek azokra szellemi fejlődésükben vagy gyakorlati munkájukban a legnagyobb szükségük van.

A előjegyzési módszer lehetővé teszi a könyvkiadás és a könyvterjesztés számára azt, hogy jóelőre számoljon az egyes fontosabb könyvek iránti érdeklődéssel. Eddig gyakran előfordult az, hogy éppen azok a rétegek nem juthattak hozzá az őket érdeklő könyvekhez, melyeknek a könyvet szánták, melyeknek arra a legnagyobb szükségük volt. Ezt a visszás állapotot küszöböli ki a most bevezetett előjegyzési rendszer. Az előjegyzési akciókról a jövőben hirdetések és körlevelek tájékoztatják az elsősorban érdekelt olvasórétegeket. Az igényelt könyvek az előjegyzés sorrend-

jében jutnak el a megrendelőkhöz. Akik tehát feltétlenül igényt tartanak valamely könyvre, azoknak érdeke az, hogy *minél előbb* jegyezzék elő a könyveket, mert csak így juthatnak biztosan hozzájuk. Az egyes könyvekből ugyanis csak az a mennyiség kerül majd szabadforgalomba, amely az előjegyzéseken felül esetleg fennmarad. Nem kétséges — a könyvek iránti érdeklődés egyre fokozódó mértékével számolva —, hogy bőven akad majd olyan eset, amikor egyes kiemelkedő értékű vagy fontosságú könyvek *már előjegyzésben elkelnek*.

Külön ki kell emelnünk a *műszaki könyvek* előjegyzésben való terjesztésének rendkívüli horderejét. Nem kell bővebben fejtegetnünk, mit jelentenek műszaki dolgozóink számára a jó szakkönyvek felemelt öt éves tervünk teljesítésében, szocialista munkamódszereik tökéletesítésében. Talán a legkézzelfoghatóbban világította meg a szakkönyvek gyakorlati jelentőségét a *Szabad Nép* nemrég megjelent híradása, mely szerint egyik nagyüzemünk dolgozója az új szovjet szakkönyvek segítségével érte el kiemelkedő munkaeredményét. A kommunizmus építésének egyik fontos célkitűzése, hogy eltűnjenek a különbségek a fizikai és szellemi munka között, hogy a dolgozók mind szélesebb tömegei sajátítsák el a technikai képzettségnek azt a fokát, amely képessé teszi őket a fejlett sztahanovista munkamódszerek alkalmazására. Ebben segíti dolgozóinkat a jó szakkönyv — és az élenjáró szakirodalom legmagasabb színvonalú alkotásainak megfelelő kezekbe juttatását célozza és biztosítja a most bevezetendő előjegyzési módszert. A szakkönyvek vonalán ugyanis ma már az a helyzet, hogy a fontosabb szakmunkák a nagyfokú érdeklődés következtében egy-kettőre elkelnek — és nem bizonyos, hogy azok kezébe jutnak-e elsősorban, akiknek a szakkönyvekre munkájukban, fejlődésükben a legnagyobb szükségük van. Ez a visszás helyzet az előjegyzési rendszer bevezetésével megszűnik.

Az új előjegyzési rendszer kiépítése terén elsősorban a *könyvterjesztőkre, s a könyvtárosokra hárul* az a feladat, hogy az olvasóközönség körében megfelelő mértékben tudatosítsák a megváltozott helyzetet, hogy hozzászoktassák a könyv iránt érdeklődőket: *sietniük* kell az előjegyzéssel, mert esetleg *elkésnek*. A terjesztés dolgozóinak is úgy kell kezelniük azt a kérdést, hogy ne csupán mechanikusan intézzék az előjegyzéseket, hanem saját maguk is igyekezzenek felkutatni azokat a területeket, ahová a könyvet szánták, megszervezni azokat a rétegeket, melyekhez az egyes könyvek szólnak. Nem szabad tehát abba a hibába esniük, hogy a könnyebb ellenállás vonalán csak a könyvek gyors elhelyezésével törődjenek, hanem arra is gondot kell fordítaniuk, hogy a könyvek *elsősorban a legmegfelelőbb kezekbe jussanak*. Igen nagy segítséget nyújthatnak ezen a téren az üzemi Párt- és Szakszervezeti Bizottságok. Hivatkozhatunk itt a Szovjetunió példájára, ahol valóságos *kitüntetésnek* számít, ha valaki Lenin műveinek soron következő köteteit előjegyzésben megkapja. Nálunk is *a legöntudatosabb, a munkához legjobban viszonyuló dolgozókat* illesse meg az elsőség a könyvek előjegyzésében. Ha ezt a felfogást sikerül tudatosítanunk a dolgozók körében, az eredmények nem maradhatnak el.

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat már több fontos műszaki könyvre — mint például Heimer: „*Forgácsolószerszámok*”, Balló: „*A gépjárműgyártás és javítás technológiája*” c. szakmunkára — megkezdte az előjegyzésben való terjesztést. Figyelemreméltó eredmények mutatkoztak a *Gépipari Enciklopédia* előjegyzéses terjesztésében is. Legközelebb pedig megindítja az előjegyzést az első magyar szépirodalmi műre: Veres Péter regénytrilógiájának második kötetére, „*A szegények szerelme*” című regényre.

Ismételjük: könyvterjesztésünk, könyvtáraink dolgozóin múlik elsősorban, hogy megfelelő tudatosító propagandával biztosítsák e nagyjelentőségű akció sikerét.

P. T.

Könyvterjesztés a Vörös Csillag Traktorgyárban

Délután négy óra körül járhatott az idő. Bertalan Mihály esztergályos-tanuló, meg Bojár Antal lakatos-tanuló a műhelyből a mosdó felé indultak. Bojár Antal különösen kihúzta magát, zubbonya felső részében egy vadonatúj százas feküdt, szépen kétrét hajtva. Ma kapta. Nem messze a kaputól csődületet vettek észre. Közelebb furakodtak, akkor látták, hogy szakkönyvvásár van. Mihály is, Antal is, sokáig nézegették a könyveket, de csak úgy messziről, megfogni nem merték. Vasporosak voltak tetőtől-talpig, kezük, arcuk, ruhájuk, mindenük. Pedig Antal nagyon szerette volna kezébe fogni az egyiket, egy szerzőkönyvet. Érdekelte a könyv nagyon, hiszen éppen a szakmájába vág. Kicsit gondolkodott, aztán hirtelen felragyogott az arca. Benyúlt a táskájába és kihúzta belőle szép fehér törülközőjét. „Ide tessék beletenni” — kiáltotta örömmel a könyvterjesztő felé — „és innen tessék kihúzni a pénzt” — hajolt oda, állával zubbonya felső zsebe felé bökkve. Aznap délután senki se látta többé. Beletemetkezett könyvébe.

Bojár Antal példája azt bizonyítja, hogy a munkások — és különösen a fiatalok — nagyon is érdeklődnek a könyvek, különösen a szakkönyvek és ideológiai könyvek iránt, vásárolnak is bőven, ha jó propagandamunkával felhívják az egyes, őket közelebről érintő könyvekre a figyelmüket. Ez a tapasztalata Meisel Lajosnénak is, a Vörös Csillag Traktorgyár üzemi könyvterjesztőjének.

A gyárban azelőtt gyengén sikerültek a könyvvásárok. Meiselnének azonban feltűnt az, hogy éppen néhány nagy üzemben megy gyengén a könyvterjesztés, míg a kis- és középüzemekben jobban fogynak a könyvek. Meiselné gyakran folytatott tapasztalateserét a szomszédos gyár, a Kistext terjesztőjével, Elek Gyulánéval, s rájöttek arra, hogy a kis- és középüzemek azért vannak előnyben velük szemben, mert ott a könyvpropagandista szinte minden egyes munkással személy szerint is beszélni tud. Ezt nagy üzemben csak akkor lehet elérni, ha a könyvterjesztő jó aktivahálózatot épít ki maga köré. Meiselné a pártszervezethez fordult és a pártszervezet segített is neki. Minden alapszervezetnél könyvpropagandista reszortfelelőst választottak, aki munkájáról éppen olyan rendszeresen köteles beszámolni a pártszervezetnek, mint a többi felelősök. De maga Meiselné is résztvesz az agit. prop. értekezleteken és így tartja a Párttal a szoros kapcsolatot. Segíti őt munkájában a szakszervezet is, csak a DISZ-bizottság nem akar semmit tenni azért, hogy tagjai rendszeresen olvassanak.

Az egyes alapszervek felelősei igen jó munkát végeznek — így például Morócz Józsefné márkázónőt éppen azért vették fel a napokban a Pártba, mert a könyvterjesztés vonalán is jól végezte munkáját —, ahol azonban a propagandista rossz, ott a munkások javaslatára azonnal leváltják. Hogy, erre a szervezetre milyen nagy szükség volt már, mi sem bizonyítja jobban, minthogy a villanyszerelőműhely — ahonnan a felelős jelenleg iskolán van — felküldte az üzemi könyvesboltba az egyik munkásnőt, Boda nénit, s a műhely számára könyveket kért. Boda néni három nap alatt 328 Ft értékű könyvet adott el.

Az alapszervek felelősei Rákosi elvtárs születésnapjára komoly felajánlásokat tettek és azokat teljesítették is. Így többek között Gyóni Ferencné vállalta, hogy negyedévi tervét 1200 Ft-ról 1500-ra emeli. Vállalását március 1-ére teljesítette. A Rákosi elvtárs születésnapjára tett felajánlások nyomán a tervteljesítés a január havi 119,8%-ról februárban 165%-ra ugrott. Így tudta Meiselné elvtársnő — saját felajánlásaként — egész negyedévi tervét március 1-re teljesíteni. Meiselné elvtársnő különben is rendszeresen foglalkozik az alapszervei felelősökkel, elmondja, melyik könyvet kinek ajánlják, ismerteti tartalmukat. Ő maga is sokat olvas, amelyiket pedig nincs ideje elolvasni, azt a SZABAD NÉP és a KÖNYVBARÁT kritikája alapján ismerteti. Gondoskodik arról is, hogy a KÖNYVBARÁT eljusson minden propagandistához, mert ez nagyon megkönnyíti munkájukat. Ugyancsak a KÖNYVBARÁT anyagának segítségével az üzemi újság minden számában

elhelyez egy-egy könyvismertetést. Ezeknek sikerük van, s ez lemérhető abból is, hogy az ismertetett könyvet a következő napokban sokan keresik.

Igen fontos probléma az is, hogy a szakkönyvek azok kezébe kerüljenek, akik számára irták azokat. Éppen ezért felkérte Oros Gyula mérnököt, hogy minden egyes szakkönyvről állapítsa meg, hogy melyik műhelyben és kinek (tanulóknak, átképzősöknek, szakmunkásoknak, mérnököknek) kell ajánlani. Ezen kívül azonban minden új könyvet azonnal elvisz abba a műhelybe és irodába, ahol feltételezhetőleg a legnagyobb az érdeklődés a könyv iránt. Hibája még ennek a terjesztésnek az, hogy a mérnököket és művezetőket a propaganda-munkába nem vonták be, de ez Meisel elvtársnő legközelebbi feladata.

Természetesen gondoskodni kell arról is, hogy a kívánt könyvek a lehető leggyorsabban eljussanak az olvasók kezébe. Sokszor azonban a megfelelő szakkönyvek nincsenek meg már a központi raktárban sem. Ilyenkor Meisel elvtársnő boltról-boltra jár, s úgy próbálja felkutatni a könyveket. Különösen dicséretre méltó a Népszava, a Nehézipari és a pestszentlőrinci Allami Könyvesbolt készsége, amellyel az üzemi könyvterjesztők segítségére siet.

Az üzemi könyvpropagandista legnagyobb akadályozója azonban az, hogy a Vörös Csillag Traktorgyárban nincs függetlenített könyvtáros, bár erre az üzemet rendelkezések köteleznék.

A gyár propagandistái jól tudják, hogy a könyvterjesztés nálunk nem öncél, s ezért a könyvvel is igyekeznek bekapcsolódni a termelés nagy problémáinak megoldásába. Éppen ezért mindig és mindenütt olyan könyveket igyekeznek eladni, amelyek a termelés állása mellett éppen aktuális. A könyvpropagandisták a Vörös Csillag Traktorgyárban nemcsak eladók, hanem agitátorok is.

Es ez a legnagyobb érdemük.

ABA IVAN

Veres Péter készülő művének megbeszélése

„A Szovjetunió irodalmi életére a mű még kiadás előtti, többszöri megvitatása a jellemző és ez úgy veszem észre, a magyar irodalmi életben még nem honosodott meg eléggé” — mondta Nyikolajeva az elmúlt napokban az Írószövetségben tett látogatásakor. Új jelenség tehát irodalmi életünkben az, ahogyan Veres Péter ismertette most készülő könyvét, a „Szegények szerelmé“-t, amely a „Három nemzedék“ következő kötete.

Ez a regény az 1913-as évben veszi fel a Szolgaság által elejtett fonalat. Végigvezet bennünket az első világháború évein. Írója komoly forrástanulmányokat folytatott, hogy regénye ne csak szórakoztató és lebilincselő legyen, hanem történelmi hitelességű tények támasszák alá. Veres Péter egyébként is azzal az igényvel írja, hogy Balog Jancsi és Kis Gábor életén, küzdelmein, háborús szenvedésein keresztül megmutassa a Habsburgokkal cinkos agyalágyult tábornoki kar rablógazdálkodását a magyar dolgozó nép életével, azt a még tőlük is szokatlan butaságot, amivel a hadműveleteket vezették, korruptségüket, könnyelműségüket, a háborús szenvedésektől való távolállást és a frontkatonáktól, a szegény emberektől való hihetetlen idegenkedésüket. Az osztrák-magyar monarchia hadigazdálkodásának ábrázolása is helyet kap a regényben. Ideges kapkodás jellemzi ezt. Akkori gazdasági „szakembereink“ első háborús nekirugaszkodásukban minden épkézláb embert a frontra küldtek, fiatalságunk színe-virága pusztult el az első hónapokban, de munkabíró emberek hiányában pangott a termelés, a készletek kimerültek, nagy részük elpusztult. Hazahívták hát a frontról a szakmunkások

nagy részét, a nagygazdákat és fiaikat, maradtak a napszámosok, szegény-parasztok.

A regény hőseinek szenvedésein keresztül megismerkedünk az orosz és olasz front eseményeivel. Ezekben a szenvedésekben erősödik tovább a két főszereplő szocialista meggyőződése, ezekben a viharokban edződnek igazán emberré, megpróbáltatásokon keresztül fejlődik szerelmük, amely az összeomlás után teljeseedik ki. A fiatalok, Balog Janesi és a kezdődő forradalom az évezredes paraszti álom, a földosztás boldog várakozásának lázában kelnek egybe.

Veres Péter regényének ismertetése során érdekes közvetlenséggel beszélt saját írói módszeréről, „műhelytitkairól” Elmondta, hogyan gyűjti az anyagot, amelyekkel regényének történelmi hitelét biztosítja. Felhívta a hallgatók figyelmét arra, hogy a „Szolgaság” és a „Szegények szerelme” nem önletrajzi regény, bár sok jel arra mutat, mert maga is a szegényparasztok életét élte, s hősei a Tiszántúl szegényparasztjainak tipikus alakjai.

A hozzászólók hangsúlyozták, hogy az olvasóközönség nagy érdeklődéssel várja már az új könyv megjelenését. Egyikük kérte Veres Pétert, hogy dolgozza fel a multszázad-végi agrárszocialista mozgalmat. Felhívták az író figyelmét a munkásság harcainak ábrázolására, mert az ismertetésből az tűnt ki, hogy a szegényparasztok szenvedéseinek és mozgalmának bemutatása mellett elsikkad a háború alatti munkásmozgalom megfelelő ábrázolása. Felhívták az író figyelmét az 1919-es proletárdiktatúra nagy történelmi jelentőségére is. Az utóbbinak feldolgozása csak a következő kötetben lehetséges, mert ez a regény 1919 februárjában, tehát a proletárdiktatúra kikiáltása előtt fejeződik be.

A hozzászólásokra válaszolva beszélt Veres Péter írói terveiről is. Könyvének befejezése után filmforgatókönyvet ír a Hortobágyról, majd néhány mai tárgyú elbeszélést szeretne írni, de közben már tanulmányokat folytat következő könyvének megírásához.

Készülő regényét kevés, talán csak egy magyar író, Örkény István beszélte meg és ismertette olvasóival Veres Péteren kívül. A készülő műveknek ilyen módon való megvitatása új módszer nálunk. Így kerül egyre közelebb az író az olvasóhoz, akik jó tanácsokat tudnak adni, szigorú kritikát gyakorolnak, a készülő mű felett, sőt nagyon sokszor, mint szakmai tanácsadók is szerepelhetnek, kijavítva a termelési folyamat leírását, de talán jobban ismerik a közös szakmában dolgozók egymásnak, a szocialista munkában kialakuló jellemét is.

A kezdet nehézségeivel küzdenek nálunk még az ilyen megbeszélések, de így is értékesek már, mert az író sokat tanul belőlük, a közönség pedig irodalmi műveltséget szerez a vitákon, nagyobb kedvet kap az olvasáshoz. Ezen a téren is a szovjet tapasztalatokat kell felhasználnunk; a szovjet íróknak már jó tapasztalatuk, kialakult gyakorlatuk van ezen a téren is. Tanulságos történeteket mondának el a nálunk járó szovjet írók, így az utóbbi időben Nyikolajeva adta át e téren szerzett tapasztalatait a magyar íróknak, de Fagyecjev „Ifjú Gárdá”-jának átdolgozási története is mindannyionk előtt ismert.

Az irodalmi műveltség terjesztése, az irodalmi közvélemény kialakítása szempontjából könyvtárosaink figyelmébe ajánljuk az ilyen vitákat. Rendezzenek ők is hasonlókat, mert így is szélesíteni tudják az olvasó-mozgalmat.

HORVATH DÉNES

Hogyan hasznosítsuk könyvtári munkánkban az olvasók törzslapját?

„Nem mechanikus könyvescserével, hanem aktív könyvpropagandával, olvasókörök szervezésével, olvasó-konferenciák, könyvkiállítások rendezésével is foglalkoznak” — írta Nemes Dezső a szovjet könyvtárosokról a Szovjetunióban tett tanulmányútjáról hazatérve. A szovjet példa világít könyvtárosainknak és nagyrésztük tisztában van vele, hogy a mechanikus könyvkölcsönzésen túl is vannak feladataik. Sokan közülük égnék a vágytól, hogy munkájukat minél jobban lássák el s megközelítsék a szovjet mintát. A kérdés csak az, hogy milyen úton-módon, milyen módszerrel érhetik ezt el.

A legtöbb szakszervezeti könyvtáros a könyvet cserélő olvasónak egyremásra ajánlja a könyvújdontságokat s kissé meglepődve fogadja a választ, hogy azokat az olvasó már ismeri, nemrég olvasta. Ilyenkor egyik-másik könyvtáros meghökkenve elnémul; aki feltalálja magát, hirtelenében néhány klasszikust kezd emlegetni. Műkedvelő módja ez a könyvpropagandának és az olvasók nevelésének. A felkészült, mesterségét jól értő könyvtáros ezt másként csinálja, jobban él a kezzeügyében lévő segédeszközökkel. Mert van olyan segédeszköze a könyvtárosnak, amelyet az olvasószolgálatban kitűnően hasznosíthat. Az olvasók törzslapjára gondolok.

Félreértések elkerülése végett meg kell mondanom, hogy kétféle törzslap van használatban. Nagykönyvtárainkban az olvasók törzslapja csupán személyi adatokat tartalmaz: az olvasó nevének, életkorának, foglalkozásának, lakcímének megjelölését. A jól szervezett üzemi könyvtárakban másfajta törzslapot használnak. Erre az olvasó személyi adatain kívül reákerül mindazoknak a műveknek szerző és cím szerint való felsorolása, amelyeket az olvasó kölcsönvett. Ennek a törzslapnak a bevezetésekor szovjet tapasztalatot vettünk át. De nem lényegtelen, hogy a szovjet könyvtári szakirodalom elemző törzslapnak nevezi a kölcsönvett művekre is utaló törzslapot. Az elnevezés jogosult és lényegyet kifejező, ha munkánkban ezzel az eszközzel úgy élünk, mint a szovjet könyvtárosok.

A jó könyvtáros a könyvtári órák lejártaival elvégzi a könyvkártyák és olvasólapok beosztását, átnézi a határidő-nyilvántartást; esetleg felszólításokat címez s végül hozzálát a nehezebb, de egyben sokkal szebb munkához: átvizsgálja néhány olvasójának törzslapját abból a szempontból, milyen érdeklődési körük van, mit olvastak eddig, irodalmi vagy szakmai tájékozottságuknak vannak-e hiányai. Vagyis elmerül néhány olvasó tájékozottságának, műveltségének, olvasási irányának elemzésében. Ismerünk pl. olyan sztahanovista maróst, aki a legutóbbi hónapokban Azsájev, Pavlenko, Nyikolajeva és Gorbátov regényein kívül kölcsönvette Szeberényi Lehelnek és Veres Péternek egy-egy könyvét is, a közel-múlt napokban pedig Gogol Bulba Taraszát vitte haza, de csodálatoskép sohasem vesz a kezébe műszaki tárgyú munkát. Egyik idős segédmunkásnő viszont szívesen olvassa Jókait, Mikszáthot, de Móricz Zsigmondig sem jutott el a magyar irodalomban, a szovjet szépirodalomból pedig még alig-alig ízlelgetett valamit. A tennivaló világos. A könyvtáros ilyenkor feljegyzéseket tesz a törzslap hátának alsó részén: megjelöli, hogy milyen irányban kell az olvasóval beszélgetést folytatni, esetleg „haditervet” állít össze, könyvcímeket is odaír. A rendszertelenül olvasót tervszerűsége készíti, az egyoldalúan tájékozottnak igyekszik a látókörét tágítani és így tovább.

Amikor az olvasó legközelebb újból benyit a könyvtárba, hogy visszaadja a korábban kölcsönvett könyveket, a könyvtáros kiemelve az olvasó törzslapját, egy pillantást vett saját feljegyzéseire, vagyis az elemzés eredményére. S íme, többé nem fordul elő, hogy a könyvtáros 8—10 könyvet is eredménytelenül ajánlgasson, többé nem fordul elő, hogy az olvasó és a könyvtáros családottan álljon egymással szemben. Ellenkezőleg: az olvasó kissé elképedve látja, hogy a könyvtáros mennyire tájékozott az ő korábbi olvasmányairól, sőt érthetetlen módon azzal is tisztában van, hogy mit nem olvasott, egyetlen olyan könyvet sem ajánl, amelyet ő ismert volna. Ha ez több olvasóval így történik, hamarosan

san szóbeszéd tárgya lesz az olvasók között s a könyvtáros rövidesen tapasztalja, hogy az olvasókban nő a megbecsülés és a bizalom iránta.

De egyéb haszna is lehet az elemző törzslapnak. Például az üzem káderosztálya tájékozódhatik arról, hogy a művezetői posztra kiszemelt dolgozó olvas-e műszaki irodalmat és milyen színvonalúak az olvasmányai. Biztató jelek láttán a műszaki vezetők azt is ellenőrizhetik, hogy az illető az olvasottakat mennyire tette magáévá, mennyire emésztette meg. Segítheti a könyvtár a pártbizottságokat is a magasabbfokú politikai oktatásban részesülők kiválogatása szempontjából.

Nyilvánvaló, hogy ha a pártbizottságnak és a vállalatvezetésnek segítséget tud nyújtani a könyvtár, akkor gyorsabban mozdul majd a pártbizottság vagy a vállalatvezetés is, amikor a könyvtár kér támogatást vagy a könyvtár problémáira kell megoldást keresni.

Ennyiből is láthatjuk: sok minden fordul meg azon, hogyan használja fel a könyvtáros munkájának egyik szerény segédeszközét, az elemző törzslapot.

KEKI BÉLA

Egy kommunista emlékére...

Solti Andrásné, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár aligazgatója meghalt. Befejezte a harcot, melyet több mint 40 évvel ezelőtt kezdett el a reakció, a maradiság és sötétség erői ellen. Befejezte a harcot, melyet gyenge testtel, kihagyó szívvel, de büszke öntudattal és hallatlan akaraterejével élete utolsó percéig folytatott. Harcolt a jobbert, a szebb holnapért. Ez volt éltető eleme eszmélése pillanatától halála órájáig.

1917-ben ismerkedett meg Szabó Ervinnel, a Fővárosi Könyvtár akkori igazgatójával, 1918-ban találkozott a magyarországi kommunista mozgalommal először. Fiókkönyvtáros a könyvtárban s pártösszekötő a Pártban. E két élmény elhatározó jelentőségűvé vált egész életére. Szabó Ervin hatása alatt választotta hivatásává a könyvtári munkát, a Magyar Tanácsköztársaság nagy élménye formálta ki kommunista egyéniségét.

A Tanácsköztársaság bukása után, kommunista tevékenységéért többévi börtönbüntetést szenvedett, majd internálták, s szabadulása után még éveken keresztül rendőri felügyelet alatt állott. A munkásmozgalommal való kapcsolatát a reakció legsötétebb esztendei alatt sem szakította meg. 1945-ben, szabadulásunk évében, felemelt fővel és tiszta lelkiismerettel jelentkezhetett a Pártnál, hogy tudásával, harcos lendületével és szívének melegével szolgálhassa építésünket. Még ugyanabban az évben visszakerült a Fővárosi Könyvtárba, ahonnan a reakció annakidején elbocsátotta. Üldözött vadként került el onnan és győztes hadsereg katonájaként tért vissza. Mint aligazgató harcolt a jobboldali szociáldemokrácia, a klerikalizmus, a szakmai önteltség és a liberalizmus megnyilvánulásai ellen. Szerette a könyvtárat. Szerette a központot, ahol dolgozott, de szívének melegével inkább a fiatalabb testvér, a fiókhálózat felé fordult, mert úgy érezte, hogy szocialista építésünk jelen szakaszában annak népnevelő, olvasómozgalmi és tömegszervező lehetőségei hatásosabban szolgálják kultúrforradalmunk nagy céljait. S hogy ma alig van ember fővárosunkban, aki ne ismerné a város különböző pontjain lévő fiókkönyvtárainkat, s hogy ma szinte óráról-órára szaporodó tömegek ismerkednek meg a szovjet és magyar irodalom szocialista termékeivel, abban Solti Andrásné elvtársnőnek feledhetetlen érdemei vannak.

Életét beragyogja a hűség szépsége. Hűség a szocialista eszméhez, hűség a Párthoz, hűség a könyvtárhoz. Ez a hűség álljon példaképpül könyvtárosaink előtt.

ÍRÓK és ÍRÁSOK



Gogol könyvei magyarul

Bulba Tarasz és Holt lelkek; Új Magyar Könyvkiadó

Kerek száz esztendeje, hogy meghalt Nyikolaj Vasziljevics Gogol, a klasszikus orosz irodalomnak és a világirodalomnak egyik legnagyobb alakja. Munkássága szinte teljes egészében az orosz nép javát és ezen keresztül az emberi haladást szolgálta, így munkái — szinte teljes egészükben — megállták a halála óta eltelt századév ostromát. Ezek a művészi alkotások — novellák, regények, drámák — az orosz történelemnek egy konkrét és súlyos szakaszából sarjadtak, az orosz népről, az orosz népért és az orosz népnek szóltak, harcoltak a rossz ellen és harcoltak a jóért. Éppen ezért éltek túl a kort, amelyben születtek, s éppen ezért, mert harcos és a jobbra mutató, a jobb jövő felé serkentő írások, a valóság talaján fogant alkotások, éppen ezért elevenek, lélegzők és forrók ma is és tiszta, érthető hangon szólnak a ma embereihez. Hozzánk is. Amit mondanak, az bátorít és segít minket harcainkban. S éppen ezért azok az ünnepi emlékezések, melyeknek elindítója a Béke Világtanácsa, nem csupán a kegyelet hódolatai a nagy íróművész, a rendkívüli ember előtt, hanem harcainknak, legaktuálisabb küzdelmeinknek pozitív mozzanatai is: a nagy haladó harcostól átvesszük romlatlan, élő erejét, átvesszük rozsdátlan fegyvereit.

Gogol munkái közül az egész világon ismerik a *Bulba Tarasz*-t, *A revizor*-t és a *Holt lelkek*-et. *A revizor*t nemrégén újította fel nagy sikerrel Nemzeti Színházunk, a két regény pedig most jelent meg új fordítású új magyar kiadásban.

Bulba Tarasz

A *Bulba Tarasz* Gogol első írói korszakából való, ennek a korszaknak legkítűnőbb alkotása. Ez a mű — változtatva nevezik novellának, regénynek, hőskölteménynek — a tizenhatodik századbéli ukrán kozákság harcairól szól. Mintha egy új Homérosz az Iliasznak új fejezeteit álmódta volna benne. Maga a főszereplő, Bulba Tarasz, bámulatos figura. Kegyetlenségnek és gyöngédségnek, vad-ságnak és humornak, barbár erőszaknak és nemes kötelességtudatnak, rendkívüli, töretlen, tökéletes egysége. Félelmetes és elragadó férfi, az ukrán nép legtipikusabb vonásainak mélyen reális és egyben romantikusan megnőtt hordozója. Gogol hazaszeretete sehol sem lobog magasabb lángokkal, mint ebben a munkájában. A miklósi kor olvasóinak érezniök kellett, mint borítják őket árnyékba Bulba Tarasz gigászi méretei.

E prózai eposz tartalmához méltó a mű nyelve is. Prosper Mérimée, a francia irodalom kítűnő kritikai realistája, az orosz klasszikusoknak ez a múlt századbéli fáradhatatlan heroldja, ezt mondja Bulba nyelvéről: „*Ez a leggazdagabb az európai nyelvek között. Bámulatos tömörségénél fogva, amely világossággal párosul, egyetlen szava is elég több olyan eszme társítására, amelyek más nyelven egész mondatokat igényelnének.*”

Új utakon

A *Bulba Tarasz* 1835-ben jelent meg, s a kötettel, amely magában foglalja, Gogol búcsút is mondott első témakörének. Ekkor már régen Pétervárott élt. Egy 1836-ban kelt levelében ezt írja: „*A vidék már csak halványan él emlékezetemben, viszont a pétervári élet itt áll világosan a szemem előtt...*” A hősi ukrán múlt, a napos ukrán táj, a gazdaglelkű ukrán nép emléke megkapta immár a maga művészi formáját, s az író a pétervári évek benyomásai és élményei új utakra vitték. Az a nyolc esztendő, amelyet Gogol az északi fővárosban töltött, a változó orosz társadalom izgalmas témaanyagát kínálta neki és követelte tőle. Forrongott körülötte az egész világ, forrásban volt az orosz értelmiség, kivált az orosz ifjúság. A francia forradalom eszméi — a szabadság, egyenlőség és testvériség — Gogol hazájában a feudalizmus és a cári abszolutizmus ellen vívott harcokban kaptak konkrét, aktuális értelmet. Gogol egyre jobban kilábolt gyermekkori emlékeiből, s egyre tágabb szemmel fordult az izgalmas jelen felé. Pétervári kismemberek szomorkás, elnyomott életét rajzolgatja, mély humanizmussal, erősödő társadalomkritikával.

Gogol témaköre a pétervári tárgyakkal változott, gazdagodott és tágult. De lényegileg változatlan maradt a műfaj, amelyben változó élményeit, mondani-valóit feldolgozta. Még mindig csak elbeszéléseket írt, kisebb vagy nagyobb méretű novellákat, vagyis az orosz életet még mindig csak egyes pontjain ragadta meg és csak súlyosabb, enyhébb tüneteiben tárta fel. Még nem nézett szét tágabb hazájában igazán átfogó pillantással, még nem gyűrközött neki, hogy egyes alakok sorsán túl az egész társadalom egybemarkoló nagy képét fesse meg. Hogy írói fejlődésének a következő fázisában erre kell sort kerítenie, azt nyilván ő maga is érezte. De hogy valóban nekilátott az orosz társadalom egyetemesebb, nagy lélekzetű ábrázolásának, ahhoz Puskin baráti bátorítása adta meg a végső lökést. Erről maga Gogol tesz vallomást emlékezéseiben: „*Puskin régóta biztatott, hogy vállalkozzam valamely nagy kompozícióra. Egy ízben egyenesen gyöngye testalkatomra, nyavalyáimra utalt, amelyek korai halálatom okozhatják. Cervantes példáját idézte, aki néhány elsőrendű novellát írt, de sohasem foglalta volna el azt a helyet, amely őt a nagy írók sorában megilleti, ha nem vállalkozott volna Don Quijote-ja megírására. Végezetül egy témát közölt velem, amelyet ő gondolt ki, s amelyet egy költeményben szándékozott feldolgozni, mint monddta, rajtam kívül át nem engedte volna senkinek. A Holt lelkek témája volt.*”

Holt lelkek

A *Holt lelkek*, Gogolnak ez a főműve, széles fronton támad. Szinte az egész földesúri és hivatalnoki osztályt leplezi le meztelen, riasztó valóságában. Ez a regény keretes mű, de kerete maga is támadás és tettenérés. S mit jelent ez a különös cím: Holt lelkek? A jobbágyok korában magukat a jobbágyokat nevezték „lelkeknek”, tehát a *Holt lelkek* az elhalt jobbágyok. A lelkeket, akik után a földesúrnak adót kellett fizetnie, minden 10 évben egyszer megszámlálták. A számlálási perióduson belül elhalt jobbágyokért a földesúr köteles volt az adót tovább fizetni az új számlálásig. Tehát, ha pl. 1825-ben számlálták meg a jobbágyokat és egy földesúrnál ez alkalommal ezer jobbágyat találtak és ebből az ezerből a következő egy-két évben akár száz is elhalt, a földesúrnak mind az ezer után kellett adóznia 1835-ig, az új számlálásig. Emellett tudni kell, hogy volt egy olyan törvény is, amely jogot adott a birtokosnak, hogy jobbágyait valamely banknál fejenként 300 rubelért elzálogosítsa. A regény hőse Csicsikov, erre a kettős alpra építi fel nagyszabású szélhámosságát. Beutazza Oroszországot és halott lelkeket vásárol. A földesurak örülnek, hogy megszabadulnak az adóköteles, de munkára immár nem fogható halottaktól és Csicsikov az elhunyt jobbágyokat potomáron, vagy éppen ingyen irathatja át a maga nevére, hogy a banktól pénzt vegyen fel rájuk.

Ez a kitűnő anekdóta, melyet — mint mondtuk — Puskin ajándékozott az írónak, keretül, vázúl szolgál a regényhez. A regény maga voltaképpen a földesúri osztály s a felsőbb, vidéki hivatalnokréteg könyörtelen, kritikai ábrázolása Csicsikov elvetődik lélekvásárló körútján számos birtokoshoz és Gogol ezekben a birtokos-portrékban az egész uralkodóosztályt mutatja meg áttalán erővel, megdöbbentő élességgel. A regény első fejezeteit Puskinnak olvasta fel az író. Erre a találkozásra így emlékszik vissza: *„Felolvastam neki könyvem első fejezeteit. Nevetni készült, mint mindig, mikor tőlem hallott valamit. De most úgy láttam, mintha elkomorodott volna, az arca mindinkább elborult. Mikor végeztem az olvasással, aggódó hangon kiáltott fel: „Istenem, milyen szomorú a mi Oroszországunk!”*

Olyan is volt, szomorú, felháborító. És ezt az orosz társadalmat soha senki Gogol előtt ilyen elszántan és ilyen hatalmasan, ilyen gyilkos hűséggel nem festette meg. Ezek az orosz földesurak igazán az élelből léptek a regény lapjaira. A lomha és kapzsi, brutális és pazarló vagy álmatag és léhűtő gazdagok úgy merednek a könyvből az olvasóra, mintha tükörképek volnának. Hecsen markáns mondatokba foglalja össze a *Holt lelkek* hatását: *„A Holt lelkek egész Oroszországot megrendítették. Oroszországnak akkor szüksége volt ilyen vádiratra. Mesteri kézzel szerkesztett kortörténet ez. Gogol költészete — a borzalom és szegény jankiáltása, amely a tartalmatlan élet folytán mélyre süllyedt ember torkán tör ki, amikor a tükörben hirtelen meglátja saját elállatiasodott arcát.”*

A *Holt lelkek*, noha csak első része egy tervezett, de el nem készült trilógiának, a kritikai realizmusnak egyik legmonumentálisabb alkotása. Ahogy Csicsikov az újabb és újabb földesúri kúriákba lép, mintha Dante poklának újabb és újabb köreit járnók, új bűnök, új gyötrelmek „bugyrait” A sötét képeket egy vad és metsző gúny ecsetje festi, amely nem ismer kíméletet. De a kíméletlen gúny mögött itt is szenvedélyes hazaszeretet lángol. Az író győtrödvé próbálja kiegészíteni az orosz társadalom fekélyeit.

A könyvnek csodálatos, lírával átítatott lapjai is vannak. Ezekon Gogol hangot vált. A jeges gúny forró lelkesedésbe csap át, szerelmes vallomásba néphez és hazához. Thomas Mann mély megértéssel ír erről: *„A nagy kritikus-írónak nemzetéhez való ragaszkodása nemcsak humorában és metsző szatírájában nyilvánul meg, bizakodással teljes szeretete nagy szülőföldje, Oroszország iránt nem egyszer valóságos himnuszokban csendül ki. Éppen ez a szeretet keserűségének és bánatának forrása és ezekben a pillanatokban világosan érezzük, hogy éppen ez a szeretet igazolja, vagy éppen szentesíti a legváresebb, a legkegyetlenebb szatírát.”*

KARDOS LASZLÓ

Heine válogatott versei

Szépirodalmi Könyvkiadó

Talán nincs német költő, aki nálunk népszerűbb lett volna, mint éppen Heine. Az a polgári ízlésű közönség azonban, amely olvasta és ismerte, főleg az érzelmes Heinét szerette, a mélabús és szenvedélyes szerelem énekesét. Szalonképessé szelídítették, bár ez nem is volt olyan könnyű. Ahhoz, hogy a Remekírók sorozatában Heine magyarul megjelenhessen, a forradalmi, a satirikus, a kritika ostorát suhogtató, az istentelen „bűnös” költőt Endrődi Sándornak a legkörülmönfontabb módon kellett mentetgetnie és lehetőleg egy sort sem közzétennie politikai jellegű harcos verseiből. — Ady a Budapesti Naplóban, 1906-ban, Heine halálának 50. évfordulóján cikket írt s a cikknek ez volt a címe: „*Heine Henrik keserű*”. Valóban: ez a költő keserű gúnnyal támadott mindent, ami elavult, feudális volt a korabeli Németországban, de épp így támadta a korlátolt, gyáva, forradalmi megmozdulásoktól visszariadó kispolgárságot is. Gyűlölte a sovinizmust, a porosz militarizmust, rajongva szerette a szabadságot. Volt tehát oka a keserűsége azzal a rendszerrel szemben, amely az ő költészetére csak cenzúrával és elfogatóparancsokkal felelt. — Költői pályafutása a napoleoni háborúk után, a múlt század huszas éveiben kezdődik, amikor a waterlooi diadalt, a császár leverését a francia forradalom vívmányainak kíméletlen eltírása követi. A „Gránátosok” című versében Napoleon dicsőítése szembefordulást jelent a Szentszövetség reakciós politikájával. Napoleon hódítóhadjáratainak volt némi haladójellege is, amennyiben az általa leigázott országokban felszámolta a feudális rendet és utat nyitott a polgárság fejlődésének. Heine szülőföldjén, a Rajnavidéken különösen érezhető volt ez s a császár leverése az itteni polgárság számára azt jelentette, hogy a porosz reakció ismét megfosztja őket egyszer már kivívott politikai jogaiktól. — Heine két évvel azután születik (1797-ben), hogy nálunk kivégzik a Martinovics-szervezkedés vezetőit és tizen-nyolc éves a waterlooi ütközet idején. Jómódú kereskedőcsaládból származik s noha ezen a pályán gazdag nagybátyja segítené előrejutásában, ő inkább a költészetet, a harcot vállalja.

Ahogy ő maga írja később egy versében: tágas, nyílt mezőkre vágyott ebből a „szűk szatócsvilág”-ból. 1827-ben aratja első nagy sikerét a *Dalok könyvével*. (Legszebb darabjai s a szonettek egy része, az *Utazás az Érchegységbe*, az *Északi-tenger*, a *Románok és balladák* most végre méltó tolmácsolásban magyarul is élvezhetők.) Közismert, hogy Heine ezekben a költeményekben a haldokló romantikából egészséges vérátömlesztéssel menti meg azt, ami megmentésre érdemes: az érzelmek gazdagságát s a német népdal változatos szépségét. De ezekben a dalokban mégis csupán az egyszerűség, a közérthetőség, a nyelvi fordulatok bája az, ami népi gyökerekből táplálkozik. A tartalom, a mondanivaló azonban már a modern társadalomban élő ember bonyolult lelkivilágát, ellentmondó érzéseit tükrözi. Gyöngéd, szenvedélyes és önmagával szemben is ironikus lélek vallomásai ezek, gyakran gúnyolódásba csúsznak át és az érzelmek parodizálását adják. A romantika vértelen, testtelen eszményképeivel szemben viszont a reális szerelmet éneklük meg, a test vágyait, a valóságos ember örömet- és fájdalmát, fellángoló, de el is csituló érzékiségét. Heine, aki a mennyországot „a verekre és angyalokra” hagyja, minden meseszerűség és romantikus motívum ellenére kezdetről fogva szilárdan áll a valóság talaján. Szembefordul azzal a romantikával, amelynek főcélja az volt, hogy elterelje a nép figyelmét az osztályharcról s elfeledtesse vele a szabadságot. Friss, felszabadító levegő árad ezekkel a dalokkal is a német költészetbe, a polgári társadalom érvényesülésre törekvő egyénisége fejezi ki bennük magát minden társadalmi megkötöttséget lerázva. Az emberi érzések nyugtalan forrongása s a természet szépsége megragadóan színessé, érzékelhetővé válik ezekben a dalokban. Ugyanakkor itt sem mulasztja el, hogy a nyárspolgári érzélgést ki ne gúnyolja:

*A parton állt s merengve
sóhajtozott a lány.
Szívét a naplemente
kutotta meg talán.*

*A kedvét ez ne szegje,
kisasszony, higgye meg ön:
itt elől a nap lemegy, de
ott hátul visszajön.*

Az a gúny, amely itt még szelíd, politikai verseiben kiméretlenné iokozódik. Utazásai, melyek során Angliát, majd Olaszországot keresi fel, fejlődését sok szempontból előrelendítik. Utirajzaiban a nemesi és papi reakció ellen harcol, de Angliában már a polgári társadalom fejlődésének súlyos ellentmondásait is észreveszi. Az 1830-as júliusi francia forradalom után a fojtogató német légkörből Párizsba emigrál s hosszú párizsi száműzetése idejére esik Marx-szal kötött barátság, aki 1843-tól 45-ig él Párizsban. Heine, aki már 1829-ben is éles szavakkal bírálta a német polgárságot, ebben az időben egyre forradalmibb hangot üt meg verseiben. 1829-ben is tisztán látta már a polgári osztályt:

„bár ők árulják a világ
minden jószágú fűszerét --
körültük mégis rothadó
tőkehaltól bűdös a lég”

— de most már tovább megy. A sziléziai takácsok felkelésére (1844) megírja „Takácsok” c. híres versét.

„Könnyük se csordul, csak ülnek zordul,
előltük rokka, foguk csikordul.
Ez a gyolcs Germánia szemfődele,
három nagy átkot szövünk bele.
Szőjjük csak, szőjjük!

Atkozza az istent, ahilhez hiába könyörögtek, a királyt, aki nem is hederít a nyomor jajára s a zsarnok hazáját, ahol csak gyalázat tenyész. 1849-ben, amikor verseit Németországban már rég betiltották s amikor Heine már halálos beteg, a magyar szabadságharc bukásáról így ír:

„A szabadság végvára rom,
száz sebből vörzik Magyarország.

Ó, ez a sors mily ismerős!	Egyenlőtlen a viadal,
Szabad zászlóval, büszke fővel,	ha az ökor pártján a medve.
ösi szokás szerint, a hős	Vigasztalódj, bukott magyar,
nem bír a nyers, állati túlerővel.	mi irigykedve nézünk szégyenedre.“

Heine az emigrációban érlelődött olyan forradalmi költővé, aki túljutva már a polgári demokrácia problémáin is, észreveszi a proletariátus jelentőségét. Franciaországban is a német nép szabadságáért harcolt, míg otthon a kispolgári radikálisok és az akkori német „közvélemény” hazaárulónak bélyegezte. Még élete utolsó éveiben, betegen sem adta fel a küzdelmet. Nagy szatírában, az *Atta Troll*-ban s *Németország* című versciklusában könyörtelen gúnnyal teszi nevet-ségessé a romantikát éppúgy, mint a klerikalizmust, a kispolgári radikálisokat éppúgy, mint az elmaradott közállapotokat. A vizet prédikálóknak, kik bort isznak, a népet túlvilági ígéretekkel hitegetőknek bátran a szemébe vágja: *Le a nyomorral! Itt akarunk boldogabb, jobb jövőndőt.*”

1856-ban halt meg Párizsban. Hazájában, ahol még hosszú évtizedekig a porosz militarizmus, majd a fasizmus uralkodott, Heinének még az emlékét is ki akarták irtani. De Heine költészete bátorítás és biztatás volt mindazoknak, akik az emberiség jobb jövőjéért harcoltak. Versei jó fegyverek abban a küzdelemben is, amelyet az emberhez méltó élet megteremtéséért folytatunk. Petőfitől Adyig a magyar irodalom nagyjai tudták ezt, s ezért szerették és becsülték Heinét. Az új kiadás lehetővé teszi, hogy népünk végre az igazi és hamisítatlan, a forradalmi költővel is megismerkedjék s Heine neve már ne csak a finom dalok lírikusát jelentse számára.

Vas István gondos szerkesztői munkájának köszönhető, hogy ez a válogatás hiteles és szinte teljes képet ad Heinéről. Ugyancsak az ő munkáját dicséri a fordítások elosztása: a fordítók általában hozzájuk közel álló, képességeiknek megfelelő feladatokat kaptak s a kötet így rendkívül igényes lett, fordítóink a legmagasabb művészi színvonalon szólaltatják meg Heinét magyarul. Komoly elismerést érdemel minden fordító s a nagyobb fordítások közül külön ki kell emelnünk Kardos László nagyszerűen sikerült „*Németország*” fordítását. Bódi László Heine-tanulmánya és magyarozó jegyzetei egészítik még ki tartalmas és hasznos tájékoztatóval a szépen kiállított kötetet.

SZABÓ EDE

KÖNYVISMERTETÉSEK

Sztálin elvtárs műveinek nyolcadik kötete

Sztálin elvtárs műveinek nyolcadik kötetében azokat a műveket olvashatjuk, melyek 1926 január—november közt keletkeztek.

Az 1926-os év a Szovjetunió gazdasági és politikai fejlődésében jelentős esztendő volt. 1925 decemberében tanácskozott a SZK(b)P XIV. kongresszusa, amely a történelemből mint a Szovjetunió szocialista iparosításának kongresszusát ismerünk. Ez a kongresszus állította fel azt a hatalmas programot, amelynek alapján a sztálini öt éves tervek idején felépítették a szocializmust a világ egyhatod részén.

A kongresszus határozatai azonban nem valósultak meg maguktól. Az egyedül helyes lenini-sztálini politika ellen a párton belül elkezdett harcot folytatott az ellenzék: Trockijék és a Zinovjev—Kamenyev-csoport. A Kommunista Internacionáléban jobb- és „ultrabaloldali” elhajlók ütötték fel a fejüket. A világkapitalizmus az első világháború után részlegesen és ideiglenesen stabilizálódott. *„A tőkésék — írja Sztálin elvtárs — nyilván nem a szanak és mindent elkövetnek azért, hogy gyengítsék köztársaságunk nemzetközi hadállásait és megteremtsék az előfeltételeket az intervenció számára.”*

Sztálin elvtárs ebben a bonyolult helyzetben sziklaszilárdan vezette a pártot, a szovjet államot és a Kominternt a győzelem felé. Ha megnézzük a kötethez csatolt életrajzi adatokat, meggyőződhetünk arról, hogy ez a vezetés szinte elképzelhetetlenül sokoldalú és zsúfolt munkát jelentett.

*

Az ellenzék: a Trockij-csoport és a Zinojev—Kamenyev-csoport blokkja ebben az időszakban elsősorban azt akarta „behíányítani”, hogy egy országban, nevezetesen a Szovjetunióban nem építhető fel a szocializmus. Ecélből nem riadtak vissza semmitől sem: nyilvánosan meghamisították Lenint, akárhányszor megtagadták saját régebbi kijelentéseiket, rágalmazták a pártot és a munkásosztályt. Ma már tudjuk azt, amit a párt akkor még nem tudhatott: azt, hogy ezek az emberek már akkor is közönséges fizetett ügynökei voltak az imperialistáknak, hogy galád módon áruolták el azt a munkásosztályt, azt a pártot, amelyet képmutatóan állandóan „védelmeztek”. Akkor még Sztálin elvtárs sem tudhatta, hogy beépített ügynökökkel áll szemben, de mégis zseniálisan leleplezte, mi az „ellenzék” szándéka. Aki a szocializmus felépítésének lehetőségét tagadja, az a kapitalizmus restaurációját készíti elő. *„Kinek van kedve építeni, mikor tudja, hogy úgysem tudja felépíteni azt, amit épít?” — kérdezi Sztálin elvtárs. Ha pedig gyengül a szocializmus építése a Szovjetunióban, akkor erősödik a kapitalizmus a Szovjetunióban is, erősödik a kapitalizmus frontja világszerte. „Aki lebecsüli építésünk szocialista perspektíváinak döntő jelentőségét, az gazdaságunk tőkés elemeinek segél, az kapitulációs hajlamokat istápol.”*

Sztálin elvtárs vezetésével sikerült a pártnak ebben a kérdésben is elszigetelnie a trockista—zinovjevista blokkot. Az ellenzékiek fonák „érvel” csak még erőteljesebb építőmunkára serkentették a szovjet munkásosztályt.

Az ellenzéki blokk azonban nem szorítkozott az építés perspektíváiról folytatott vitára. Igyekezett magát az építést is akadályozni: a legkülönbözőbb demagóg javaslatokat tette — állítólag az építés gyorsítására, a valóságban — megakadályozására. Ilyen javaslat volt pl. az, hogy az iparcikkek árának felemelésével ériék el a szocialista felhalmozást. Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy ez a rendszabály leszűkítené az ipar belső piacát, szembeállítaná a szegény- és középparaszt-ságot a munkásosztállyal, inflációra vezetne s végül is a kapitalizmus restaurációját segítené elő. Másik demagóg javaslata volt az ellenségnek az, hogy emeljék fel egyszerre 30%-kal a munkások bérét. Ennek célja állítólag a munkások életszínvonalának emelése lett volna. Csakhogy ez az intézkedés az iparcikkek árának

kényszerű emelése által ugyancsak inflációra, a munkások reálbérének csökkenésére és végső soron a kapitalista elemek erősödésére vezetett volna.

Ez a fajta demagógia nálunk sem ismeretlen. Emlékszünk, hogy alig néhány éve a jobboldali szociáldemokraták nálunk is ilyen jelszavakkal próbálkoztak — sikertelenül.

*

Sztálin elvtárs a 8. kötetben megjelent műveiben kifejti a szocialista iparosítás reális útját, amelyen a Szovjetuniónak Sztálin elvtárs vezetésével valóban sikerült is a szocializmust felépítenie.

Mint Sztálin elvtárs kifejtette, a Szovjetunió számára járhatatlanok az ipar fejlesztésének kapitalista módszerei. Anglia a gyarmatok kirablásából fejlesztette ki iparját; Németország a Franciaországon behajtott hadisarcból; a cári Oroszország pedig gúzsbakötött külföldi kölcsönöket vett igénybe az ipar lassú fejlesztésére. Ezek az utak a Szovjetunió számára járhatatlanok. *„Marad az iparosítás negyedik útja — fejtette ki Sztálin elvtárs —, az ipar fejlesztését szolgáló saját megtakarítások, a szocialista felhalmozás útja, amelyre, mint iparosításunk egyetlen útjára, Lenin elvtárs többször is rámutatott.”*

Az iparosítás, mint Sztálin elvtárs kifejti, nem általában bármely ipar fejlesztését jelenti. *„Az iparosítás központja, alapja a nehézipar fejlesztése (fűtőanyag, fém stb.), végső fokon a termelési eszközök termelésének fejlesztése, saját gépgyártásunk fejlesztése.”* Csak ezen az úton válhat a Szovjetunió valóban független, erős hatalommá.

Sztálin elvtárs felsorolja a felhalmozás forrásait. Ezek: a földbirtokosok és tőkésék kisajátítása, a régi, cári adósságok megtagadása, az államosított ipar, a kül- és belkereskedelem, az állami bankrendszer, végül az államlhatalom. De ezeket a forrásokat maradéktalanul fel kell használni: össze kell gyűjteni a felhalmozási feleslegeket, vigyázni kell, hogy — például a kereskedelem útján — ne vándoroljanak ezek a tőkésék zsebébe, minden vállalat tartalékoljon amortizációra és beruházásokra, az államnak tartalékokat kell gyűjtenie a kül- és belkereskedelem céljára, végül helyes adópolitikával a terheket a vagyonos rétegekre kell hárítani.

Különös fontosságot tulajdonít Sztálin elvtárs a népgazdaságban a takarékoságnak. *„Erélyes harcot kell indítanunk... az utóbbi időben megfigyelhető mindenféle pazarlás ellen, a népgazdaságban és az állami tartalékok bűnös kezelése ellen”* — írja Sztálin elvtárs.

Tudjuk, hogy a szocialista építés a legszorosabb kapcsolatban van a munkás-paraszt szövetség kérdésével. Trockij e kérdésben azt vallotta hirhedt „permanens forradalom”-elméletében, hogy a szocializmus építése során a munkásosztály elkerülhetetlenül szembekerül a parasztság tömegeivel.

Sztálin elvtárs Lenin nyomán ragyogóan megcáfolta ezt az ellenforradalmi eszmét, egyben kifejtette a bolsevikok véleményét. *„...Valamennyi feladatunk a levegőben fog lógni — írta Sztálin elvtárs —, ha aláássuk vagy gyengítjük a munkásosztály és a parasztság szövetségét.”*

Egy levélben, mely először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg, Sztálin elvtárs kitér arra a kérdésre, hogy vajjon a munkásosztály szövetsége a parasztsággal — alkalmi, ideiglenes politika-e? *„Vajjon szükség lesz-e még a parasztságra, mint szövetségesre, a világforradalom után?”* — ezt a kérdést tették fel Sztálin elvtársnak. Sztálin elvtárs kifejtette, hogy a „világforradalom után” a fokozódó gazdasági építőmunka okvetlenül erősíteni, nem pedig gyengíteni fogja a munkás-paraszt szövetséget, végül pedig *„a munkások és parasztszövetsége fokozatosan egybeolvadássá, teljes egyesüléssé, a volt munkásoknak és volt parasztszövetségnek, majd egyszerűen a szocialista társadalom dolgozóinak egyetlen szocialista társadalmává fog válni.”*

*

Sztálin elvtárs művei nyolcadik kötetének gazdag tartalmát egy ismertetés keretein belül mégcsak megközelítően sem lehet kimeríteni. A sok más fontos és számunkra ma érdekes kérdés közül, mellyel a kötet foglalkozik, feltétlenül ki kell emelni *„A kínai forradalom távlatairól”* szóló beszédet, amely komoly elvi segítség volt a kínai Kommunista Pártnak diadalmas útján.

Végül szólni kell arról a válaszról, melyet Sztálin elvtárs a tifliszi vasúti főműhelyek munkásainak üdvözetére adott. Sztálin elvtárs a legnagyobb emberekre, a marxizmus-leninizmus klasszikusaira jellemző szerénységgel beszél magáról és arról az útról, melyet bejárt. Büszkén vallja magát a tifliszi, majd bakui, később a leningrádi munkások és a nagy Lenin tanítványának. „*Inasból (Tiflisz) a mesterlegény rangján át (Baku) forradalmunk egyik mesterének rangjáig (Leningrád) — ez, elvtársak, az én forradalmi tanulóveim iskolája*” mondta Sztálin elvtárs.

A magyar dolgozók híven követik a világ dolgozóinak nagy vezérét, példaképüket — Sztálin elvtársat. Tanúskodik erről többek között az az érdeklődés, amellyel Sztálin elvtárs műveinek eddig magyarul megjelent köteteit fogadták s amellyel a 8. kötetet a magyar olvasók is várják.

B. GY

Arany János összes művei II.

Akadémiai Kiadó



Arany János összes művei kritikai kiadásának második kötetében Arany nagyobbterjedelmű elbeszélőkölteményei közül három mű jelent meg. *Az elveszett alkotmány*, a *Toldi* és a *Toldi estéje*. A három mű közül a *Toldi* a legismeretlebb, több mint 70 év óta iskolai olvasmány. Annál kevesebben ismerik az *Elveszett Alkotmányt*. Még a magasabb iskolát járt emberek többsége is inkább csak a hírét hallotta, a címét tudja. Pedig megérdemli a mű a fokozottabb figyelmet is, már csak azért is, mert ez volt Arany első műve, amellyel a nyilvánosság elé lépett. A mű kéziratát megküldte a Kisfaludy Társaság pályázatára Nagyszalontáról, ahol Arany ekkor még mint ismeretlen segédjegyző működött és irodalmi próbálkozásairól csak szintén verselgető barátja, Szilágyi István, a

szalontai tanító tudott. Az ő biztatására küldte fel a kéziratot Pestre. Amikor a kézirat elnyerte a Kisfaludy Társaság 25 aranyban megállapított pályadíját, a jutalom megküldése előtt levélben érdeklődtek Szalontán, lakik-e ott Arany János? Arra gyanakodtak, hogy Arany neve csak írói álnév.

AZ ELVESZETT ALKOTMÁNY

Hiába nyerte el *Az elveszett alkotmány* a pályadíjat, nem aratott nagy sikert. Vörösmarty is úgy nyilatkozott a költemény nyelvéről, hogy olyan, mintha irodalmunk vaskorában íródott volna. *Az elveszett alkotmány* igazi értékét csak Móricz Zsigmond fedezte fel, közel egy évszázaddal a mű megjelenése után, 1931-ben írt Arany-tanulmányában. Móricz mutatott rá először, hogy *Az elveszett alkotmány*, a fiatal Arany írói bátorságának tanúsága, leleplező erejű, merészhangú gúnyirat a nemesi vármegye életéről, a feudális nemesség műveletlenségéről, visszaéléséről, politikai módszereinek barbárságáról. Az a kép, amit Arany rajzol a nemesi vármegyéről *Az elveszett alkotmányban*, Eötvös regényét, *A Jalu jegyzőjét* juttatja az olvasó eszébe, jöllehet, a költemény írásakor, valószínűleg nem jutott még el Aranyhoz Eötvös regénye. A két mű egymást igazolja. Eötvös regénye a feudális megyei világ szenvedélyes vádirata, Aranyban az azonos eredetű mély megbotránkozás keserű szatirát vált ki, leleplező erejű gúnykölteményt. Nem is az olvasóközönségnek szánta eredetileg, inkább belső elégtételnek, hogy levezesse magában a megyei urak barbársága-hitványsága láttán támadt indulatait. Ezt írja önéletrajzában: „1845 nyarán a megyei élet kicsapongásai, melyek szemem előtt

Jolytak, némi szatirikus hangulatot gerjesztének bennem és megkezdém, minden előleges teru nélkül, írni az Elveszett alkotmányt. A darab eredetileg nem volt a nagy közönség elibe szánva, csak magán időöltésül kezdék abba, hogy kiöntsem hosszúságomat, mire más terem nem igen vala, nem tartozván a kiváltságos osztályhoz." Az 1845-ös bihari tisztújításra céloz Arany. Az elveszett alkotmány előterében is a tisztújítás áll. A tisztújítás előkészületeit és lefolyását a klasszikus hősköltemények fenkólt formájában mondja el a költő, hogy a klasszikus forma zengzetes pátoszában még inkább nevetségessé tegye a megyei urak primitív-ségét:

*Férfiat énekelek, ki sokat s nagy-messze rikoltott,
Sőt t e t t is valamit (kártyára kivált); ki hogy az volt
Aminek énekelem, tudniillik fér j i, mutatja
Hátramaradt nagy kostöke, karcsú makrapipája,
Melynek szük fenekén némán gyászolja halálát
Már élvezellenül maradt legutóbbi bagója,*

A szatirai figurái a vármegyei nemesség jellemző vonásainak jelképes hordozói és megtestesítői. Erre utal nevük is: a visszafelé hátráló Rák Bende képviseli a maradiakat, a liberálisok képviselője Hamarfy. Arany élesen látja a megyei nemesség közeleti harcainak kicsinyes komédiáit, komolytalan formaságait. Háromféle párt vonul fel a megyei küzdelemben a maradi, a szabadelvű és az ingadozók pártja. A maradiak pártja a gazdag nemesek, a szabadelvűeké a lecsúszott nemesek táborá. Arany szabadelvűnek vallotta magát, de jól látja a szabadelvű nemesek haszonleső számításait is. „En magam most is szabadelvű vagyok, — írja Szilágyinak, 1845 aug. 1-én — de fájdalmasan hat rám, érezni, hogy nincs e megyében elvrokonom.” A három pártot így vonultatja fel:

*„Egyik az ősmagyarok nemadózó pártja: tapasztalt
Ősz öregek, nagybirtokosok, grófok, haditisztek,
Consiliárusok (mindhárom jajja ezeknek),
Táblabírók és szolgabírók, közbirtokosocskák,
Végre a romlatlan címerleveles rokonoknak
Szép szót megfogadó, jogokat védő sokasága.
Másik a higvelejű szóhősök zajtele pártja:
Kik miután magukat vagyonoktól m e g s z a b a d i t á k
Most s z a b a d e l v ű k n e k szerelik hánytatva nevezni,
Máskép pörkerülő prókátorok, elszabadított
Gazdai tiszték, bünkereset sujtotta uracskák,
Pusztult földesurak, kitagadt fiak, irnok öcséim,
Konyhai látogatók, hervadt rózsák fizetés
Pillangói: rövid szóval mindennemű serege
A békétlenek, szeleburdiak és fecsegőknek;
Nem kis része pedig honorációrok: tudományos
Kántorok és jegyzők s több ily kapu-unta parasztok.
E két párt közepett vala még egy ingadozó párt,
Mely mint szinehagyott posztó, kétes, ha piros, vagy
Zöld volt-é hajdan: most illeszd bármi színűhöz,
Egyformán veti arra tökélytelen árnya jakóját.”*

A szatira ott válik a legkeményebbé, ahol magáról a tisztújítás lefolyásáról számol be. Többször említi, hogy az ólmos botoknak milyen nagy szerepük van a szavazásnál. Erre céloznak a kortesek nevei is (Ólmody, Doronghy).

*Ámde a jó botokat nem kell honn hagyni, azoktól
Függ a szabad szólás most, pro et contra, megyénkben.*

Az ólmosbotok mellett az egyéb kortesfogásokra is sor kerül a tisztújítás napjain, a megvesztegetés és az itatás is fontos kellékei a megyei választásnak:

*Most a hon és hordó ügye mélyen megkeserítén
Szíveiket, lobbant kit-kit vasmarkú huragra;
S mint a sötét éjben gátat tört hengeres áruíz,
Hömpölyög el nehezes csapatuk megyeház kapujához.*

Az elveszett alkotmány jelentősége messze túl nöl egy megye leleplezésén. Az egész nemesi világ bátor kritikája, amely egyként állítja pellengérré a vagyonos, maradi nemesek táborát és a szájhösködő szabadelvűiekét, akik „*ama legszebb szót, a szabadságot*” csak szólalként használják. Ahol Rák Bende az életét mondja el, vagy az úri jogosztásról szóló rész, az egész magyar irodalom legerőteljesebb szatiráihoz tartozik:

*„Végre csináltassunk börtön palotákat. Öcséim,
Értitek ezt? palotát a parasztnak, minthogy elorzá
Ökrötökkel! No ezért illő, látjátok, adózni.
Én ugyan azt tartom: nemes ember vagy soha nem lop,
Vagy nagyon óvást lop; de a börtönt mindenesetre
Van kikerülnie mód: pert folytat a tisztii ügyésszel
S minthogy könnyű Katót a táncra vezetni, bizonynyal
Megnyeri azt, vagy a pör megtéved a többi perek közt
S többször elő se kerül, vagy végre kihalhat a vádlott,
És nem bánja, ha fővesztésre élélik is aztán.
Hogyha pedig mégis börtönbe kerül valamelyik,
Hadd rothadjon el ott, mért volt oly ostoba tolvaj.”*

A korabeli cenzura nem is engedélyezte *Az elveszett alkotmány* önálló kiadását; csak évek múlva jelenhetett meg egy gyűjteményes kiadványban, megcsontva.

TOLDI

A Kisfaludy Társaság ugyanazon az ülésen, melyen *Az elveszett alkotmány*-nak ítélte a pályadíjat, új pályázatot hirdetett: „*Késziltessék költői beszély, versben, melynek hőse valamely, a nép ajkain élő történelmi személy, péld. Mátyás király, Toldi Miklós, Kádár vitéz stb. Forma és szellem népies legyen.*”

Erre a pályázatra írta meg Arany a Toldi című híres elbeszélő költeményét. Szűkebb hazájában, Nagyszalontán még éltek a mondák, a helyi hagyományok a csodálatos erejű Toldi Miklósról, és még gyerekfejjel olvasta Toldi históriáját, ami arról szólt, hogyan küzdötte fel magát Toldi a paraszti sorból Nagy Lajos király első vitéze közé. Arany a pályázat hírére újra elővette a XVI. századi história-író, Ilosvai Selymes Péter Toldiról szóló verses krónikáját és neki kezdett a 12 énekes nagy elbeszélő költemény megírásához. Nagy gondot fordított a történelmi hűségre, gondosan kihámozta és jórészt beolvasztotta művébe Ilosvai krónikájának adatait, de az új *Toldiban*, Arany művében nyoma sincs már Ilosvai nehézkes elbeszélő módjának, sokszor nem éppen költői verselésének.

Arany örökéletű művet alkotott a Toldi-mondából. A népmesék mindenki számára érthető, gazdag szép nyelvén mondja el Toldi történetét, miként sinylődött a paraszti sorban, „*rókalelkű bátyja*” gonoszsága miatt, amíg az a király fényes udvarában forgolódott. Toldi Miklós voltaképpen nemesi származású, Arany így olvasta a történeti forrásokban, meg Ilosvainál, de az eredeti históriát úgy alakította, hogy Toldi sorsa a kisémmizett, földettűró paraszt sorsát példázza. És ahogy győzelemre viszi a költemény végén Toldi útját, a nép ereje, tehetsége és legyőzhetetlensége mellett tesz hitet. A *Toldi* mondanivalójának jelentőségét megsokszorozza az a tény, hogy a 48-as forradalom előestéjén jelent meg.

A költemény egész mondanivalója, nyelvezete, szemléletmódja, a népi realizmus, a népi költészet második nagy diadalát jelentette Petőfi *János vitéze* után. A *Toldi* igazi jelentőségét, hogy újdonságát Petőfi értékelte a legteljesebben. Elragadtatott hangú verssel és levéllel üdvözli érte Aranyt:

*Toldi írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.*

A *Toldi* nyomán indul meg kettejük levelezése és a levelezésnek nyomán szoros barátság fejlődik ki köztük. Petőfi sajtó programjának, a népköltészetéről vallott elveinek igazolását találta Arany *Toldijában* és már az első levélben ilyen problé-

mát vet fel: „Hiába, a népköltészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá! Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék, s ez a század földadata, ezt kivívni célja minden nemes kebelnek, ki megsokalta már látni, mint martírkodnak milliók, hogy egy pár ezren henyélhessenek és élvezzenek.” Arany a hat évvel fiatalabb Petőfiben nemcsak barátot, hanem eszméinek, törekvéseinek példaképét, útmutatóját kapja, aki nemcsak Arany érvényesülésének útját egyengeti, hanem egész költői fejlődésére döntő hatással van. Arany elképzelései költészetéről és politikáról lényegében azonosak Petőfi programjával, de Petőfi az erősebb, a céltudatosabb, kettejük közül Petőfi a következetes forradalmár. A *Toldiról* már közvetlenül megjelenése után sokan valóságos rajongással nyilatkoztak, gyakran emlegetik Eötvös József mondását, hogy a *Toldiért* mindent odaadna, amit életében írt és irni fog, több kortárs-író tanulmányban elemezte a *Toldi* értékeit, de talán minden elemzésnél többet mond Petőfi egy odavetett megjegyzése egyik Aranyhoz írt levelében: „Mikor Toldi alszik s szájából a nyál foly, ezért sokan le fognak léged köpni, de én megcsókollak.” Petőfi tisztán látta, hogy a népi szemléletű valóságábrázolás remeke a *Toldi*. Petőfi barátságához Arany mindvégig hű maradt, és Petőfi tragikus pusztulása után évtizedek múltán is vissza-visszatér egy-egy versben, vagy visszaemlékezésben Petőfihez, és ez a hűség egyben a 48-as forradalom eszméihez való hűséget is jelentette.

TOLDI ESTÉJE

Arany még a *Toldi* megjelenése előtt azt írta Petőfinek: „Egy *Toldit* akarok még írni, *Toldi estéjét*.” Ilosvzi elsősorban Toldi ifjúkoráról és öregségéről beszél bővebben. Arany a *Toldi estéjében* szintén Hosvaiból kiindulva Toldi öregkorát írja meg:

*Öszbe csavarodott a természet feje,
Dérré vált a harmat, hull a fák levele,
Rövidebb, rövidebb lesz a napnak útja,
És hosszukat alszik rá, midőn megfutja.
Megpihen legszélén az égi határnak
S int az öregeknek: „benneteket várlak!”
Megrezdül a feje sok öregnek erre:
Egymásután mégis mennek a nyughelyre.*

Ez a költemény első versszaka és ez a versszak az egész *Toldi estéje* hangulatát is kifejezi, ezt a hangot folytatja és vezeti tovább Arany. Az ősz Toldi már a sírját ássa, nagyfalusi magányában, ahová a királlyal való összeütközése után vonul vissza, amikor hírnök jön érte, hogy a félelmetes olasz bajnoktól védje meg kardjával az ország becsületét. Toldi legyőzi az olaszt, a király visszafogadja udvarába, de Toldi nem tud megbarátkozni az udvar új erkölcsével, az olasz földről hozott új szokásokkal. A királyt újra magára haragítja, és hiába békül ki vele a király, Toldi már a halálán van. A költemény végső tanulsága az, hogy a paraszti erkölcsű Toldi nem tud gyökeret verni a lovagi világban, mindvégig idegen marad a fényes leventék, a király fényében sütkérező urak körében. 1848 izgalmas napjaiban írta Arany a *Toldi estéjét*, a mű még kivívta Petőfi tetszését.

Arany összes műveinek új sorozata évtizedek óta váratott magára. Az új kiadás elsősorban tudományos igényű kiadvány. A műveket gazdag jegyzetanyag kíséri. Egyedül a *Toldiról* 24 lap sűrűn szedett jegyzetet találunk. A jegyzetekből megismerkedünk a művek egész történetével, keletkezésük adataival. A *Toldival* kapcsolatban például megtalálhatjuk a legfontosabb Toldi-tanulmányok jegyzékét és ismertetését, a Toldi-fordítások és zenei feldolgozások adatait. A jegyzet legértékesebb része a szövegváltozatokat mutatja be. A legkisebb szövegeltéréseket is nyomonkísérheti a figyelmes olvasó. Az új Arany-sorozat kötetei minden eddigi Arany-kiadványnál teljesebb mértékben segítik elő Arany műveinek minél tökéletesebb megismerését és megértését. A nagy gonddal készült kiadvány szép példája annak, hogy klasszikus kultúránk értékei dolgozó népünk legdrágább kincseihez tartoznak.

VARGHA KÁLMÁN

Spanov: Gyujtogatók

Új Magyar Könyvkiadó

Mióta osztálytársadalmak léteznek, az emberek állandóan kutatják a háborúk okait, törekednek arra, hogy megismerjék a háborút okozó törvényeket, s ilyen módon küzdenek minden embermészárlás megszüntetéséért. Nem egy irodalmi mű tanúskodik erről: a háború ellen, a békéért folytatott küzdelem fel-felbukkan és erőteljes hangot kap a világirodalom nagy költőinél és íróinál. Természetes azonban, hogy sem a tömegek, sem a nagy művészek nem tudták felismerni azokat a mozgató erőket, amelyek az osztálytársadalmak fennállásának idején a háborúkat okozták, s legtöbbször csak a háború tagadásáig, de nem az ellene folytatandó küzdelem útjának felismeréséig jutottak el. Petőfi ugyan már így fogalmaz: *„Békét, békét a világnak, De ne zsarnok kénytől, Békét csupán a szabadság Felszentelt kezétől.”* Romain Rolland az 1917-es nagy orosz forradalom után pedig ezt a jelszót tűzi ki: *„Forradalommal a békéért!”*

A marxizmus-leninizmus tárta fel azokat a törvényeket, amelyek minden osztálytársadalomban arra készítetik az uralkodó réteget, hogy a háborúhoz folyamodjék, mint az igazságtalan társadalom fenntartásának egyik eszközéhez. S épp ezért a marxista-leninista pártok, s a marxizmus-leninizmus ideológiáját ismerő és elismerő művészek már tudatosan és eredményesen tudták és tudják felvenni a harcot a háború ellen. Lenin így ír: *„Meg kell magyarázni az embereknek, hogy milyen reális körülmények között, milyen nagy titokban születik a háború”,* — s ezt a lenini tételt választja Spanov *„Gyujtogatók”* című könyvének mottójául. Megmutatni az embereknek, hogy kik akarják a háborút, hogy milyen eszközökkel törekednek ki-robantására, s hogyan álcázzák szándékukat esetleg békés frázisok mögé, — ez a kommunista író feladata. Megmutatni, hogyan lehet eredményesen harcolni a háborús erők visszaszorításáért és megsemmisítéséért, hogyan lehet tömegeket tömöríteni a béke ügyéért folyó küzdelemben, — ez a kommunista író, minden becsületes békeharcos feladata. S erre törekszik Spanov könyve is.

Spanov riportregénye szerencsésen vegyíti a valódi, történeti tényeket a regényes elemekkel, „kitalál” figurák életének, küzdelmeinek, emberi jellegük alakulásának ábrázolásával. A regény 1932 decemberében kezdődik s első fejezeteinek célja lényegileg az, hogy megmagyarázza és megmutassa a német fasizmus létrejöttének és győzelmének körülményeit, okait. Sztálinnak abból a megállapításából indul ki, hogy a fasizmus uralomrajötte nemcsak a munkásosztály gyengeségét bizonyítja, mely nem tudja a fasizmus győzelmét megakadályozni, hanem a burzsoáziát is, amelyik kénytelen immár ilyen eszközökhöz folyamodni uralmának meghosszabbítása érdekében. Göring, Hess, Hitler és a német-amerikai nagytőke kapcsolatának leleplezésére Spanov megmutatja, hogy a nemzeti szocializmus minden nagyhangú nemzeti és szocialista jelszava ellenére nemzet- és népellenes, a kapitalista diktatúra legkegyetlenebb formája, a tőkések érdekeit képviselő, a nagytőke által dirigált rendszer. Ahogy Gorkij írta: *„Az országban, ahol hierarchikus, osztályjellegű rendszer uralkodik, tombol a fasizmus, amely lényegénél fogva a legaljasabb bitangok és gazemberek válogatott szervezete valamennyi többi ember leigázására, hogy azokból a kapitalisták háziállatait kineveljék.”* De a regény megmutatja azokat az erőket is, amelyek szembeszállnak a fasizmussal, elsősorban a nemzetközi kommunista mozgalom nagy harcosainak, Dimitrovnak és Thälmannnak küzdelmét. Igen mélyenszántóan és művészién ábrázolja a lipcsei pert, s megmutatja, hogy Dimitrov — mint Rákosi Mátyás is — az osztálybírótság vádlottjából nemcsak az osztálybírótság, hanem az egész osztálytársadalom vádlójává emelkedik. Dimitrov és Göring figurájának szembeállításával emberi vonalon is leleplezi a fasizták silány-ságát, embertelenségét, kegyetlenségét, s ugyanakkor nevetséges jelentéktelenségét, másrészt pedig megmutatja, milyen erőt kölcsönöz a néppel való összeforrottság a tömegek, a párt vezetőinek. Dimitrov és Thälmann alakja mellett megismerjük Lemkét, a kommunista munkást, fiatal barátját, Ruppot, akik a fasizmus teljesnek látszó győzelme után is folytatják küzdelmüket a német párt soraiban népük szabad-

ságáért. Spanov a hitleri Németország társadalmát egész szélességében ábrázolja: a Röhm-puccs körülményeinek megrajzolása, a Schwerer-család egyes alakjainak rajza, a hitleri pártvezetőség és régi katonai vezetőgárda ellentétének és egységének művészileg hiteles ábrázolása — mindez azt szolgálja, hogy teljes keresztmetszetét kapjuk a harmincas évek Németországának. A regény — melynek egyes mozzanataival ilyen részletesen itt nem foglalkozhatunk — az európai „nagy változásokat” mutatja meg. Azt, hogy a tőkés erők világszerte, hogyan készülnek új háborúra, Németországban, Franciaországban, Angliában és Amerikában egyaránt, s hogy velük szemben hogyan sorakoznak fel a népi tömegek, elsősorban pedig a Szovjetunió, amely a Népszövetségben és a Népszövetségen kívül következetes és áldozatkész békepolitikát folytat. Különösen jólsikerült Spanov regényének az a része, melyben a spanyol polgárháborút ábrázolja. Nemcsak azért, mert a trockisták behatolási kísérleteit és árulását megmutatja, hanem elsősorban azért, mert a francóista és köztársasági csapatok küzdelmének ábrázolásában már előreveti a második világháború kirobbantásának, de egyben lefolyásának, a Szovjetunió győzelmének tudatát is. Mátray, a magyar származású internacionalista tábornok csapatának élén ezt énekli Spanyolországban:

*A szabadságot visszük
fegyvereink csövén —
No passaran,
no passaran!*

S valóban, itt már arról van szó, hogy az igaz ügyért harcoló fegyverek csövén a felszabadító seregek a szabadságot hozzák — mint a Vörös Hadsereg vagy tíz esztendő múlva Kelet-Európa népeinek.

A regény Prága elestével, tehát a demokratikus erők egy vereségével zárul. Mégsem pesszimista ez a vég, s ennek oka az, hogy az egész regény a népi tömegek, a kommunisták legyőzhetetlenségét sugározza, annak tudatát, hogy az igazságtalanság győzelme mindig csak ideiglenes lehet. Lemke, a német kommunista munkás megkínzása után a börtönben így gondolkodik:

„Hány ezer esztendeje létezik a földön ember — a homo sapiens — és mennyi időre volt szüksége, amíg első fokon jelfogta azt az igazságot, hogy egyik ember csak akkor nem lesz többé farkasa a másiknak, amikor eltűnnek az osztályok, amikor nem lesznek többé urak és rabszolgák és amikor egyik ember nem zsákmányolja többé ki a másikat. Lemke nem tudja, az ő feje lesz-e az utolsó a sötétség és vagyonszerzés istenének oltárán, de büszke arra, hogy Franz Lemke kommunista, becsületes katonája volt a Pártnak, az emberiség élenjáró csapatának, amely a sötétség jellegrát ostromolja. És Lemkének könnyű a lelke: sem a korbács, sem a hóhér bárdja alatt nem árulja el a Pártot. Véréből hadd nőjjenek ki az egész szabad és boldog emberiség igazi barátjainak virágai!”

Spanov ezt a regényét öt évig írta; a Szovjetunióban nagy sikert aratott, igen elterjedt mű. Ennek oka nyilvánvaló: amikor a tőkésvilág új háborúra készül, a háborút okozó erők leleplezése a lenini mottó szellemében különösen fontossá lesz és Spanov regénye nemcsak a német fasizmus rajzát adja, hanem minden osztálytársadalom, elnyomó diktatúra szükségszerű bukását tudatosítja az olvasóban. Spanov művének folytatását, az *Összeesküvők*-et, amely a második világháború első éveinek rajzát adja, már fordítják magyarra és mindkét kötet bizonyára éppoly hasznos fegyver lesz a békéért folytatott küzdelemnek nálunk is, mint a Szovjetunióban.

R. P.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Fehérkönyv az angol-amerikai intervenciós politikáról és a német imperializmus újjáépítéséről

Szikra

A könyvet a demokratikus Németország Nemzeti Frontjának Országos Tanácsa adta ki 1951 augusztusában. Ez az okmánygyűjtemény számtalan konkrét adat, az imperialista kormányok vezetőinek nyilatkozatai alapján leleplezi az amerikai—angol háborús uszítók terveit és előkészületeit a német haderő felállítására.

A *Fehérkönyv* sokatmondó első fejezete a német imperializmus által elkövetett bűntények mérlegelésével kezdődik, adatokat közöl a két világháború okozta áldozatokról és veszteségekről. A német nép is súlyos áldozatokat hozott a két háborúban: „Súlyosan megszenvedett azért, mert engedte, hogy a német imperialisták felhasználják egy a történelemben példa nélkül álló rabló és irtó háborúra a békeszerető népek ellen... Az 1924-es évi árat 100 német íjja közül 25 elesett, vagy eltűnt, 31 szenvedett súlyos háborús sérülést, 5 könnyen megsebesült, 2 munkaképtelenné vált, tehát a fenti statisztikai adatok alapján 100 német íjju közül csak 37 maradt egészséges.” A *Fehérkönyv* szerzői arra figyelmeztetnek, hogy „aki háborút indít, megfizet érte”. Komoly és időszerű figyelemztetés ez!

A könyv hiteles adatai azt bizonyítják, hogy az újonnan feltámadó német imperializmus új, támadó hadsereget teremt magának, mellyel az Egyesült Államok vezetése alatt a Szovjetunió, a népi demokratikus államok és a Német Demokratikus Köztársaság ellen akar fordulni. Ugyanakkor magához akarja ragadni a hatalmat Európa felett. Az angol-amerikai háborús uszítóknak mindenekelőtt német katonákra van szükségük. Az amerikai lélekufárok legnagyobb cinizmusa a *The New York Times* egyik 1950. októberi számában jut kifejezésre:

„Meg kell találnunk az embertartalekok új forrásait s ezek csak Németországból kerülhetnek ki. Amerikának joga van, hogy minden kiadott dollárért egy dollár értékű harci erőre számíton.”

Taft szenátor pedig kijelentette:

„Olcsóbb, ha a háborút idegen nemzetek katonáival folytatjuk — még ha nekünk is kell őket felszerelnünk — és nem amerikai fiatalokkal, mert ezzel mindenekelőtt amerikai emberéletet takarítunk meg.” Ahhoz, hogy a leendő német katonákat be lehessen vonni az Atlanti hadseregbe. „meg kell le-

remteni a lélektani feltételeket” Eisenhower ennek érdekében fehérre mossa a német „katonai becsületet”: amnesztiát ad Hitler klikkjéhez tartozó náci háborús bűnösöknek, sőt bevonja őket az Európai-hadsereg vezetésébe. Minél ocsmányabb gáztetteket hajtott végre valamelyik náci tábornok a háború folyamán a Szovjetunióban, Lengyelországban, vagy akár angol katonákkal szemben is, annál inkább számíthat amerikai kollégái bűnbocsánatára, sőt megbecsülésére.

Különösen érdekesek a *Fehérkönyvnek* azok a részei, amelyek a Nyugat-Német monopolistákról és azok tengerentúli kapcsolatairól szólnak.

Az angol-amerikai légierők bombatámadásai a háború alatt elsősorban a békés német lakosság ellen irányultak, alig érintették a német hadipotenciált.

A *Fehérkönyv* leleplezi az angol-amerikai és nyugatnémet monopolisták német lakóinak, Adenauernek és Schumachernek mesterkedéseit, akik hozzájárulnak a potsdami határozatok végrehajtásának megállításához: a német nép túlnyomó többségének akarata ellenére fenn akarják tartani Németország kettészakítottságát, Nyugat-Németország elnyomottságát és nyomorát.

A könyvben közölt adatok híven tükrözik a német nép békeakarátát. Meggyőző tényekből látjuk, hogy a német hazafiak egyre élesebben utasítják vissza az amerikai—angol háborús uszítók demagógiáját.

A nyugatnémet *Fehérkönyv* távolról sem valami száraz adatgyűjtemény. A könyv szerkesztői értenek hozzá, hogyan kell ezeket a hiteles adatokat érdekfeszítő, izgalmas olvasmánnyá sűríteni.

Párt- és tömegszervezeti előadók, újságírók, népnevelők és agitátorok számára városban és falun egyaránt szinte nélkülözhetetlenek a *Fehérkönyv* adatai. De nélkülözhetetlenek minden békeszerető ember számára is, aki világosan akar látni a háború és béke kérdésében, aki tudja, hogy a békét nemcsak óhajtani kell, hanem harcolni is kell érte. A békéért küzdő emberek egyik legfontosabb feladata ma az, hogy lerántsa a leplet a háború előkészületeiről, hogy idejében felnyissa minden ember szemét. A *Fehérkönyv* hatalmas segítség nyújt e felvilágosító munka, a leleplezés harcainak számára.

Balassa Sándorné

A világ ifjúsága harcban a békéért és a jobb jövőért

Ifjúsági Könyvkiadó

Nemrég jelent meg „A világ ifjúsága harcban a békéért és a jobb jövőért” c. gyűjtemény, amely három nagyfontosságú eseményen elhangzott határozatokat, esküszöveget, beszédrészleteket, hozzászólásokat közöl. Ez a három esemény a DIVSZ Végrehajtó Bizottságának 1951. május 24—26-i ülése, a berlini Világifjúsági Találkozó és végül a DIVSZ 1951. aug. 21—25-i berlini tanácsulése.

A könyvből a magyar fiatalok tiszta képet nyernek a kommunizmust diadalmasan építő szovjet ifjúságról, megismerkednek a szocializmust építő népi demokráciák ifjúságának szabad, vidám életével. Ugyanakkor a kapitalista országokban élő fiatalok képviselőinek felszólalásaiból meggyőződhetnek arról, hogy az imperialista országokban, a gyarmati és félgymati országokban milyen rettenetes nyomorban, elnyomásban él az ifjúság. Ezekben az országokban az örült fegyverkezési hajsza következtében fiatalok milliói tengődnek munka nélkül és a dolgozó ifjúság életkörülményei is rohamos mértékben romlanak. Az ifjúságot azonban nemcsak gazdasági és politikai téren kötik gúzsba az imperialista gyűjtogatók, hanem kulturális téren is, mert tudják, hogy felvilágosult, a tudománnyal felfegyverzett ifjúságot nem használhatják fel aljas céljaik érdekében.

Az imperialista országok fiataljai azonban nem hajlandók belenyugodni elnyomatusukba, felemelik tiltakozó szavukat az új háború előkészítésével szemben és minden fenyegetés, minden terror ellenére elszántan harcolnak életkörülményeik megjavításáért, a fegyverkezés csökkentéséért és a béke megvédéséért.

Az 1951-ik év fordulat volt a harcok ifjúság életében. Bebizonyosodott, hogy a világ ifjúsága élénk figyelemmel kíséri a nemzetközi helyzetet, sorait egyre szorosabba zárja, képviselői közös tanácskozásokon vitták meg a tennivalókat, kijelölték a feladatokat és határozatokat hoztak, hogyan készüljön a világ ifjúsága a háborús gyűjtogatók elleni harc új szakaszára, milyen intézkedéseket fogantatosítson a béke megvédése, a békeharc kiszélesítése érdekében.

A könyv fontos dokumentum és fegyver a békéért vívott harcban.

Miklós Gyula

A Párizsi Kommün

Művelt Nép Könyvkiadó

1871 március 18-án — 81 esztendővel ezelőtt — került először a történelem folyamán, hacsak egy városban is, a hatalom az elősdi kisebbség kezéből a dolgozó többség kezébe. „Hallatlan eset volt ez a történelemben — írta Lenin. — Eddig a hatalom rendszeren a földbirtokosok és tőkésék, illetve ezek bizalmi embereinek kezében volt..., a március 18-i forradalom után azonban a nép maradt a helyzet ura és a hatalom a proletariátus kezébe került.”

A Párizsi Kommün rövid ideig, 72 napig állt fenn. A párizsi munkásság a történelemben addig szinte példátlan hősiességgel védelmezte a proletárhatalmat, azt a kommünt, amely megkezdte a kapitalizmus bilincseinek széttrésztését, a munkásosztály és az egész dolgozó nép felszabadítását.

A Párizsi Kommün mégis elbukott. Elbukott, mert 1871-ben még nem voltak meg azok az előfeltételek, amelyek a szocialista forradalom győzelméhez szükségesek. Az ipari kapitalizmus Franciaországban még nem volt eléggé fejlett s a francia proletariátusnak nem volt jól szervezett pártja, amely küzdelmét a tudományos szocializmus alapján irányíthatta volna.

Az ellenforradalmi burzsoázia a porosz szuronyok segítségével elnyomta a párizsi nép felkelését. Az ellenforradalom „rendje” a kommünárokat ezreit gyilkolta le, küldte száműzetésbe; meghamisította, megrágalmazta vagy elhallgatta a Kommün igazi történetét. Ezzel azonban nem érte el a célját. A Kommün életbenmaradt harcosai közül többen megírták a párizsi nép dicsőséges harcainak történetét. Ezeknek a kortársaknak leírásából, egykori dokumentumokból és a marxizmus-leninizmus klasszikusainak iránytmutató megállapításaiból — ezek képezik e kötet tartalmát — megismerjük a Párizsi Kommün igazi történetét, a párizsi nép, a kommünárok példátlan hősiességét, az ellenforradalmi burzsoázia minden aljasságát.

A „Párizsi Kommün” harcos fegyver lesz dolgozóink kezében a szocializmus építése, alkotó békénk megvédése érdekében folytatott küzdelemben. A forradalmi munkásmozgalom harcos múltjának történelmi tanulságai, a kommünárok hősiessége, igazi hazafisága, a munkásosztály győzelmébe vetett hite lelkesítő példakép minden dolgozó számára

— M —

THURY ZOLTAN:

Éjjel

Szépirodalmi Könyvkiadó

Kevesen ismerik *Thury Zoltánnak, a századforduló kiváló realista írójának* műveit. Thury életében sem tartozott a népszerű, sokat emlegetett írók közé. — 1906-ban halt meg, fiatalon, 36 éves korában — halála után pedig a polgári irodalomtörténetírás szándékosan hallgatott róla és a könyvkiadás sem törődött műveivel. Osztozott ebben a sorsban a kor másik két jelentős elbeszélőjével, Petelei Istvánnal és Gozdu Elekkel. Mai irodalomtörténetírásunk feladata, hogy jelentőségüknek megfelelő módon értékelje műveiket, irodalmi szerepüket; könyvkiadásunknak pedig hozzáférhetővé kell tennie az olvasók számára irodalmunk értékes haladó hagyományaihoz tartozó írásaikat.

Thury Zoltán legszebb elbeszéléseiből „Éjjel” címmel most jelent meg egy kötet a Szépirodalmi Könyvkiadónál, az író lányának, Thury Zsuzsának szép bevezetőjével és — általában helyes — válogatásában.

Világosan mutatják ezek az elbeszélések, *miért nem lehettek népszerűek Thury Zoltán írásai a feudálkapitalista Magyarországon.* Nem jóllakott polgárokról, dorbézoló gentryről írt, mint sok más. az uralkodóosztály eszményeihez, gondolkodásához ügyesen alkalmazkodó író társa. Nem kápráztatta el a századvég Magyarországnak görögütéses, hamis csillogása. A valóságot látta, a dolgozó kisemberek millióinak nyomorát, kiszolgáltatottságát és bátran megmutatta rokonszenvét az elnyomott osztályok iránt.

Novelláinak hősei a bányák, a külvárosok proletárai, szegényparasztok, akik „nemán hordozzák hátukon a maguk rongy kis gondjaik mellett azt a gondot is, hogy miből teljék ki a báró pesti teelése meg öt-estendőnkét a választási költség”, — és krajcáros problémákon elvérző, rokkant lelkű kispolgárok, a tőkés társadalom áldozatai.

„Éjjel” című elbeszélése drámai erővel jeleníti meg egy bányaszerencsétlenség áldozatainak tragédiáját. A „Kömvészek” a spekulációs tőkés építkezést ábrázolja. A rosszul épített fal ledőléssel fenyeget és két munkásnak az életét kell kockáztatnia a tőkés vállalkozó hasznáért. „Orvosságok” című írásából a századvég magyar falujának irtózatossá egészségtügyi viszonyait ismerjük meg. Több elbeszélése rávilágít a tőkés társadalom szellemellenes, művészetellenes magatartására, a haladó író lealázó, tehetetlen vergődésére a feléje áradó ízléstelenség és megalkuvás örvényében. Gondoljunk például arra az elbeszéléseire, amelynek íróhőse a könyvkiadó házmesterénél keres pro-

tekciót regénye elhelyezéséhez. Sok esetben bámulatos politikai éleslátásra vallanak elbeszélései. Ezért lehet sajnálni, hogy nem került be a kötetbe egy-két elbeszélés azokból az írásaiból, amelyek irodalmunkban szinte először vetnek fényt a parasztság osztálytagozódására, a falusi osztályharc egyes kérdéseire.

Thury írói magatartását mélyről fakadó, harcoss erkölcsi felelősségérzet jellemezte. „Az irodalom nem kutyakomédia, hogy csak muíattasson — írta — annak vezérszerepe van abban a nagy munkában, hogy át kell gyúrti a szíveket meg az agyakat.”

Thury Zoltán igaz, mélyrevilágító művészettel ábrázolta a századforduló ellentétektől feszülő világát. Elbeszéléskötetéből egy eddig méltatlanul mellőzött, írásaival a dolgozó emberek szabad, boldog világáért harcoló kiváló magyar író ismer meg a mai olvasó. *Pók Lajos*

A. GULJASKI:

Gépállomás

A bolgár szerző mintegy 20 éves regénye 1947—48-ban játszódik egy dobrudzsai faluban. Ide érkezik Szófiából a gépállomás országos központjából Pavlov Evszti fiatal agronómus, hogy átvegye Vedrovo község gépállomásának vezetését. A környék kulákjai befurakodtak a termelősövetkezetbe és kezükbe kaparintották a gépállomás ellenőrzését is. Evszti, a regény főhőse, a helyi pártszervezettől támogatva leleplezi a termelősövetkezet kulák elnökét. A gépállomás, a kommunisták és az ifjúsági szervezet lelkes tagjainak segítségével, sikeresen elvégzik az őszi szántást. A termelősövetkezet számos bonyodalom után a kulákok ellen folytatott éles harcban megerősödik s az egész körzetben nagy lépésekkel halad előre a társasgazdálkodás.

Guljaski regénye széles körben mutatja be a bolgár falu alakjait: a pártmunkára, állami-munkára falura küldött kommunistákat, harcoss szegényparasztokat, haladó értelmiségieket, a kulák befolyástól magánéletükben felvetődő ezernyi problémától megszabaduló középparasztokat, a szövetkezet és a gépállomás lejárására, csődbejuttatására szövetkező zsirosparasztokat és volt kereskedőket, kupecokat. Végig érdekes történet, élénk, fordultatos mese ábrázolja a főhős és több mellékszereplő fejlődését, vívódásaikon, konfliktusaikon keresztül.

Csoszogi az öreg suszter*Ifjúsági Könyvkiadó*

A költő remekbe foglalt kis prózai elbeszélésének két hőse, az öreg foltozó suszter és a proletár kislíú a letűnt korszak napos oldaláról száműzött alakok. Bár a derűs humor, amely a kis írásművet át meg átszövi, mosolyra készíti az olvasót, a mosoly mögött ott settenkedik a részvét érzése is, amellyel az egyik napról a másikra éppen hogy tengődő kétkezi kisiparos és a még az övénél is nyomorúságosabb életre kárhozottat nincstelen proletár kislíú sorsa iránt érezzük.

Az a találó kép, amelyet két hőserő rajzol a költő, a realista irodalom egyik gyöngyszemévé avatja a kis írásművet, József Attila verseit annyira jellemző képzőgazdság ennek az elbeszélésnek is legértékesebb velejárója.

Az öreg suszter és a proletár kislíú életének egy jelentéktelen epizódját használja fel a költő, hogy az elbeszélés e két alakján keresztül szenvedő típusait alkossa meg és vígasztalan keresztmetszetét nyújtsa annak a korszaknak, amely az élet legelsődlégesebb feltételeit is megtagadja az elnyomott társadalmi osztálytól.

Az elbeszélés minden sorából kicsendül a költő célja, hogy a szegény kislíú alakján önmaga szomorú sorsát és életét minifázza. Megjelenítő és jellemalkotó ereje a novella két alakját annyira hűen és találoán rajzolja meg, hogy a két alak oly elevenen jelenik meg előttünk, mint ahogyan csak a legnagyobbak, Gorkij vagy Tolsztoj novella-alakjai élnek.

A találó ábrázolás, a mélységes jellemző erő, a gyöngéd, de keserű ízű humor együttesen kelti fel a mai olvasóban a részvét érzését a felszabadulást megelőző kor mostoha gyermekeinek, az elnyomott proletárosztálynak sorsa iránt és harcra hív mindazok ellen, akik felszabadult, munkás életünkfe törnek.

Az Ifjúsági Könyvkiadó a nagy költőhöz méltó kiállításban jelentette meg a könyvet. Hőféher, famentes papíros, kitűnő tipografia, két színben készült gondos nyomás, dús illusztráció együttesen eredményezi, hogy a könyvpiac egyik legszebb könyvének nevezhetjük e kiadványt.

A kötet rajzait a költő írásához méltóan készítette el *Hajnal Gabriella*. Egyszerű és határozott vonalvezetése, képalakító tehetsége, a fehér-fekete színek biztos kezelése, a költő eszmevilágát hűségesen viszatükröző fantáziája mind nagy ígéret arra, hogy a fiatal grafikusnőtől a könyvillusztráció terén még sok értékeset várhatunk.

T. A.**Magvetők***Szépirodalmi Könyvkiadó*

A huszas évek elején, Bethlen „konszolidációs“ korszakában játszódik Sásdi Sándor új regénye. Az író ezúttal nem a magyar íalu életével foglalkozik, hanem a pécsi bányászok és börgyári munkások küzdelmével a nyomorúság és a nyomorúságot okozó tőkésék, Horthy-bürokraták, a magyarországi prefasizmus véreskezű haszonélvezői ellen. A regény a háromgyermekes Párkány-családot — akiket Kozik kereskedelmi tanácsos úr pillanatnyi szeszélye a szűk házmesteri lakásból a tágas ég alá penderít — és Kardicsot, a kemény, öntudatos börgyári munkást emeli ki a küzdelem hősei közül, de szép és érdekes szerep jut Sugár Andor újságírónak is, aki egy korrupt és aljas „főszerkesztő“ kulijából, a helyi rendőrség és közigazgatás gazságainak egyre felháborodottabb szemtanújából a bányász-sztrájk és a börgyári sztrájk támogatójává, a munkásság ügyének támogatójává, fegyvertársává lesz. Riportszerű érdekességgel, pillanatra sem szünetelő feszültséggel írja le Sásdi, hogyan veszik fel újra a fegyvert — az öntudattal vívott osztályharc fegyverét — a volt vöröskatonák, akiket a fehér terror megkínzott, akiknek fülébe a jobboldali szociáldemokrata vezetők és „ideológusok“ a reménytelenség, a tehetetlenség, az osztályaruló csüggedés „igéit“ duruzsolták. És hogyan látják meg az asszonyok, az anyák, a feleségek — akik a nehéz viszonyok között szinte külön belekapaszkodnak minden pillanatba — a kommunisták által vezetett új harcokban a szabad, boldog jövő távlatát!

A riportszerűségnek, a „kulcsregény-szerűség“nek vannak bizonyos hátrányai is: egyes alakokat — különösen az ellenséges alakokat — az író nem jellemez elég elmélyülten és tipizáló erővel. Akik ismerik a pécsi „nevezetességeket“ 1923-ból, ráismernek a regény Hausner kanonokjára, Bradova főispánjára, stb. A cél azonban, hogy ezek az alakok mindannyiunknak sokat, a tipikust, a lényegest mondják, mint ahogy vannak jó, tipikus, elmélyülten megrajzolt figurák a „Magvetők“-ben. A börgyári sztrájk kibontakozása messze felülemelkedik a „csupán-pécsi“, a „csupán-riportszerű“ keretek közül, hiányosság azonban, hogy a pécsi kommunistáknak a pécsi munkásmozgalomnak mintha nem is lett volna kapcsolatuk a magyar kommunisták országos mozgalmával. Helyes, hogy Sásdi regénye az irodalmunkban mostohán kezelt vidéki városok egyikét, Pécsét választotta regénye színhelyének. Még helyesebb lett volna azonban, ha Pécsét jobban bekapcsolja a korabeli országos problémák és viszonyok áramkörébe.

Antal Gábor

ARLAZOROV:

Az ember szárnyakon

Művelt Nép Könyvkiadó

Az Ember és Világ sorozatban legújabbán megjelent könyv témaanyaga különbözik a sorozat eddigi tagjaitól. A népszerű ismeretterjesztő könyvek között ez az első, mely a repülés kérdéseivel foglalkozik. A repülés fejlődését mutatja be az első léggömbtől a legmodernebb hőreakciós repülőgépekig, de emellett megismerteti az olvasóval a repülőgépek szerkezetét, a repülőgépipítés fejlődését is.

A repülőgépszervezetek tökéletesebbé léételét megérteni megfelelő fizikai és matematikai képzettség nélkül nagyon nehéz. Arlazorov nagyon jól oldotta meg ezt a kérdést. Könyvében a nélkülözhetetlen fizikai alapfogalmakat a sok esetben nélkülözhetetlen matematikai műveleteket olyan egyszerűen, szemléltetően írja le, hogy a semmiféle tudományos előképzettséggel nem rendelkező olvasó is könnyen megérti.

A repülés fejlődéséről szóló részt elevenné teszi, hogy leírja az orosz és szovjet pilóták hősiességét. Nyeszterov, Cskalov, Mareszjev, Kozsedub és a többi hős pilóta haláltmegvető bátorságán keresztül fogalmat alkothat az olvasó a sztálini sólvmok hősiességéről. E bátor pilóták életének bemutatásával igaz hazafiságra nevel a könyv.

A szerző az egyes felfedezéseket mindig összeköti a felfedező életével, elmondja az életükben mutatkozó nehézségeket és azok fáradtságot nem ismerő leküzdését. Ezt a tárgyalásmódot arra használja fel, hogy a tudósok életén keresztül kimutassa az orosz és szovjet tudomány élenjáró szerepét az aviatika elmélete, gyakorlata és technikája terén. Élesen leleplezi a burzsoá plagizálásokat és történelemhamisításokat, harcol a kozmopolitizmus ellen.

A szocialista nevelést szolgálja a könyv azzal, hogy a feltalálót, a tervezőt, a pilótát, a szerkesztőt mint a közösség egy tagját mutatja be. Az a tudat, hogy ők a közösségért dolgoznak, felemelő érzés. Erre utal Cskalov is, amikor amerikai útja alkalmával azt mondta: „170 millió ember dolgozik értem éppen úgy, ahogy értük én dolgozom.”

Erdeme a könyvnek, hogy foglalkozik a Szovjetunió vezetőszerével a békeharcban, a szovjet repülés jelentőségével a tartós béke szempontjából, valamint a szovjet emberek bekegyágyával.

Balázs Sándor

FAZEKAS ANNA:

Ünnepi köszöntő

Ifjúsági Könyvkiadó

Szeretett Rákosi elvtársunk hatvanadik születésnapja megünneplésére nagy lelkesedéssel készültek dolgozaink.

Ebből a lelkes ünnepi készülődésből a gyerekek is kivették részüket. Ezt a készülődést, ünnepélyes hangulatot tolmácsolja Fazekas Anna: Ünnepi köszöntő c. verse, amely óvodások életét ábrázolja. Húsz kis gyerek — koruk összesen hatvan esztendő — verssel, dallal, virággal készülődnek március kilencedike megünneplésére. A nagy napon összegyűlik a húsz gyerek és felcsendül ajkukon a köszöntő, amelynek végső szavai:

*Ha te vezetsz tüzön, vízen, harcon át,
Követünk mi: új munkások, katonák.
Halaének nagy Szovjetet! dicsérje,
Hogy minékünk életedet megvédte!
Élj még számos, boldog, gazdag éveket,
Tettek fénye koszorúzza életed!
Ezt kívánják kisfiaid, lányaid,
Így köszöntik édesapjuk: Rákosit!*

A költemény befejező részében a húsz kis óvodás boldog, örömteli álmában körülveszi a szeretett Rákosi elvtársat, kezét szorítják, megölelik. Az utolsó sor túlmutat az egyszerű, bájos cselekményen. Rákosi elvtárs nemcsak a szó közvetlen és egyszeri értelmében szereti a gyerekeket. Pártunk és Rákosi elvtárs szerető gondoskodására óvodák és bölcsődék százei épültek és épülnek hazánkban, hogy a szocialista Magyarország fiainak és lányainak ne kelljen — mint a múltban — piszkos, betegséget árasztó, elhanyagolt környezetben, magukra hagyatva felnővekedniök.

A kicsiny Erzsik és Bélák nyugodtan alhatnak, népünk szeretett vezére, a nagy Rákosi vigyáz rájuk.

A szépkiállítású kötetet gyermekkönyveink ismert rajzolóművésze, Róna Emy illusztrálta.

R.

BRODA:

Az atomenergia és felhasználása békében és háborúban

Művelt Nép Könyvkiadó

Az atomenergia felhasználása korunk egyik központi kérdése nemcsak a természettudományok, hanem a nemzetközi politika területén is. Brodának, a neves osztrák fizikusnak a könyve azt a természetes érdeklődést igyekszik kielégíteni, amely az atomproblémával kapcsolatban az olvasók legszélesebb rétegei felől megnyilvánul. Broda mindig tudományos alapossággal, de fizikai szakképzettséggel nem rendelkezők számára is közérthetően, érdekesen tárgyalja a felvetett kérdéseket.

Először az atomelmélet fejlődését ismerteti az ókori atomistáktól napjainkig, ezután az atom belső szerkezetével kapcsolatos kérdéseket. A könyvben tárgyalt további fontosabb problémák: miért, hogyan jön létre a maghasadás, ha az uránmagot neutronokkal bombázzák; miben áll a láncreakció; milyen az atommáglyák szerkezete, hol vannak atommáglyák; mik az atomfizika fejlődésének jövő távlatai stb. Felveti a Trumanék által annyit emlegetett, úgynevezett „szuperatombomba” kérdését is.

Broda a tárgyalt atomfizikai problémákat politikai, ideológiai szempontból is megvilágítja. Az ismertetett tények bizonyítják, hogy az imperialistákat az atomenergia csak mint világalpolmi terveik vélt „csodaszere” érdekli; a Szovjetunióban pedig az atomenergia békéscélú felhasználása a fejlődés hatalmas távlatait nyitja meg, nagy-szerű eszköz a nép anyagi és kulturális fel-emelkedésére.

Broda elsősorban a nyugati közvélemény érdeklődésének kielégítésére írta könyvét, elsősorban az imperialisták által nyilvánosságra hozott adatokra támaszkodik, mert ily módon tud legjobban harcolni az igazságért, s így tudja — az imperialisták „atompolitikájának” leleplezésével — legjobban támogatni a kapitalista országok népeinek békeharcát.

Broda könyve azonban a magyar olvasó számára is igen hasznos, érdekes és tanul-ságos olvasmány; az első olyan könyv ma-gyarul, amely az atomfizika legfontosabb kérdéseit népszerű módon ismerteti. (P—s.)

CSEJSVILI:

Lelo

Uj Magyar Könyvkiadó

„Ha úgy szeretsz — írta Marx 1844-ben —, hogy viszontszerelmet nem tudsz kelteni, vagyis, ha szeretésed, mint szeretés nem termel viszontszerelmet, ha életmegnyilvánulásaidal, mint szerető ember nem teszed magad szeretett emberré, akkor szerelmed tehetetlen, szerencsétlenség.”

Marx e nagyszerű megállapítása az épülő szocializmus és kommunizmus fényében, új, sokszínűbb megvilágításba került. Korunk nagy társadalmi átalakulása új viszonyokat teremtett ember és ember, illetve férfi és nő között, megszabadította a szerelmet a pénzeszsáktól való függéstől és azt nemes, az „életmegnyilvánulások” talaján sarjadó érzelmi-értelmi alapokra helyezte.

Mindezt azért kellett előrebocsátani, mert Csejsvili grúz író nálunk most megjelent könyve: szerelmi regény. De a „Lelo” nem a burzsoa irodalomból ismert szokványos terjengős érzelmek krónikája — itt a két fiatal szerelme azt a harcot tükrözi, amelyben — a *munkában* szerzett dicsőség révén — mindketten szeretett emberré teszik magukat. Csejsvili regénye tehát azért szerelmi regény, mert a munka embert formál, szerelmet fakasztó erejének állít emléket.

Maga a történet Szamhtvo-ban, egy élenjáró grúziai kolhozban játszódik le. A természet itt gazdag és bőkezű, korlatvasztól késő őszig folyik a tea- és narancsszüretelés, az emberek dolgoznak, építkeznek, dús lakomákat csapnak, táncolnak, vigadnak és versengenek a szomszédos melikauri kolhozal. Ebbe a látszólag nyugodt szorgoskodásba robban be a hír: Gabadava, a köztet egyik sztahanovista teaszedője hihetetlennek tűnő új rekordot állított fel. Egyszerre minden megbolydul. A régi szembetalálja magát az újjal, a merészek az akadémikusokkal. És miközben folyik a küzdelem a kommunizmus bátor célkitűzéseiért, nagygyá nő a regény két főhősének, Cicinának és Kisvardinak szerelme.

A „szerelmi szál” tehát — mint e dió-

hében elmesélt történet bizonyítja — a cselekmény társadalmi mozgásának szer- ves, aktív része. Cicino és Kisvardi már előzőleg is szerették egymást, de szerel- műik a hősies munkanapok próbája után lesz valójában naggyá, fenköltté. A virtus egy új fajtájával állunk itt szemben, a kommunizmust építő ember *tudatos*, szép lelkesedéséből fakadó tetszeni vágyásával.

A szovjet embernek ez a szerény, de akaratos következetessége őlt alakot a regény többi rokonszenves figurájának ábrázolásában is. Az író azonban túl sok embert mozgat s nem mindegyiket tudja megfelelőképpen egyéníteni. A cselek- mény is nehézkesen, vontatottan indul, bár oka lehet ennek az is, hogy — mint az előszóból kitűnik — a most megjelent kötet egy hosszabb regény második része.

Csejsvili könyve tőlünk több ezer kilomé- terre fekvő országról ad híradást. Régeb- ben az ilyen messze íródott könyvek any- nyiban váltak érdekessé, amennyiben a mi viszonyainknál látványosabb „exotikus” életet regéltek. A „Lelo”-t azért olvassuk szívesen, mert egy tőlünk térben távoleső nép, hozzánk közel álló életét tanuljuk meg szeretni.

G. Gy.

M. MAJEROVA:

Bányászballada

Szépirodalmi Könyvkiadó

M. Majerová könyve magyar kiadásához külön előszót írt, melyben megvilágítja a „Bányászballada” születésének körülmé- nyeit. A „Bányászballada” nem költött helyen és időben játszódik, bár az ú. n. „mérsékelt” benesi-demokrácia idejében, kevéssel a második világháború előtt „cél- szerűbb” lett volna így megírni a köny- vet. De M. Majerová nem „célszerű” köny- vet írt, hanem lángoló vádiratot.

Hudec Rudolf bányász a „boldog béke- idők” ferencjózsefi korának munkása, már a regény első oldalain világosan áll az olvasó előtt: hatalmas, erős ember, egyik szervezője az 1900-as kladnoí bányász- sztrájknak. Ezért feketelistára teszik a bá- nyák mindenható urai. Emiatt Westfaliába emigrál ez a nagyerejű bányász. Cseber- ből-vederbe esik, s nehéz helyzetét meg- nehezítik a talpnyaló, tőkéseket kiszolgáló, pöffeszkedésükben határt nem ismerő hiva- talnokok. Még a nevét is meg akarják változtatni. De Hudec Rudolf annál jobban szereti elhagvott hazáját, családját és — anyanyelvét. Mihelyt egy kicsit összeszedi magát, pénzt küld feleségének, hogy utána- utazhasson. Az ugancsak emigrációba kényszerült cseh „honfitársaival” összejövö-

teleket tartanak, ápolják hazájuk emlékét. „Kis nemzet vagyunk, szegény nemzet va- gyunk, de ha még saját magunk is leköp- jük magunkat, akkor nem is érdemünk jobb sorsot, csak a rabszolgáét!” — mondja Hudec Rudolf, amikor felelősségre vonja egyik munkatársát népéhez hűtlen fiáért.

A világháború számára azzal kezdő- dik, hogy katonaszökevényként körözötti a Monarchia. Azután bekerül a háború forgatagába. Hudec Rudolf nem gyáva katona, csak éppen azt nem tudja, miért harcol. Egy idő után visszaküldik a bá- nyába. Kell a szén. A telhetetlen, bom- lásnak induló imperialista kapitalizmus egyre több és több munkát akarna kitér- selni a bányászokból, egyre kedvezőtle- nebb, egyre nehezebb körülmények között. A bányászok megmozdulnak. A lázadás hírére katonaság szállja meg a bánya- telepet. Lövésre emelt puskával cirkálnak éjjel-nappal a telep körül. Ha valaki az ablakhoz áll, még onnan is elkergetik. Soha pontosabb, tömörebb képet, mint amelyet Majerová rajzol az imperialista zsoldos hadsereg katonáinak gyávaságáról: a nyitott ablakon keresztül valamiféle régi családi képet pillantanak meg a katonák. Abban a pillanatban már el is dördül a puská, s a kép a földre hullik. Még a saját árnyékuktól is megijednek.

A világháború végét ér. A kivándorlók boldog reménykedéssel térnek vissza ha- zájukba. „A legszebb dolog vágyódni va- lami után, vágyódni amíg eljön a pillanat és a vágy beteljesedik — vagy nem telje- sedik be.” Ezzel a baljós gondolattal ér- keznek meg a kivándorlók Terezínába. Amire Hudec Rudolf, s a többi hudec- rudolfok vágytak, nem teljesedett be. A munkában megrokkant öreg munkás az új hazától csak koldulási engedélyt kap. Aho- gyan ő mondja: „szép engedélyt, őt kör- zelre szólót!” A sanyarú koldusi sorban sem vesztí el önmagát. Csak éppen az életet! utálja, azt az életet, amelyben a munkások csak a föld alatt, a sírban lennek nyugodalmat.

Majerová „Bányászballadája” azt az egyszerű életet éneklí meg, mely hiába volt tele erővel, szeretettel: az ostoba rendszer felmorzsolta, elpazarolta. Lelep- lezi az urak embertelen basáskodását, kegyetlenkedését.

Az előszót azért írta Majerová, hogy a népi demokráciák — köztük a mi hazánk — fiataljai lássák, milyen volt azelőtt a bányász, a dolgozó élete, s összehasonlítva azt mai életünkkel, lemérhessék a hatal- mas különbséget. Mi is csak azzal a kér- déssel fordulhatunk az olvasó felé, mint a l'Humanité kritikusa: „*Elvtárs, olvastad már a Bányászballadát?*”

Pintér József

USZPENSZKIJ:

Egynegyed ló

Uj Magyar Könyvkiadó

Gleb Ivánovics Uszpenszkij a mult század második felének egyik legkiválóbb orosz realista elbeszélője volt. Gazdag, több mint harminc esztendősi írói tevékenységéből elsőszben kapunk most ízelítőt.

Uszpenszkij regényeiben, elbeszéléseiben és életképszerű karcolataiban elsőszben a vidéki kispolgárság, kereskedő- és iparosréteg életét ábrázolta az 1861-es „jobbágyreform” utáni időkben. Ez a „reform” nem hozta meg a jobbágytság felszabadítását és az élesszemű és könyörtelenül becsüleles író ezt — saját, narodnyik nézetei ellenére is — kénytelen volt felismerni.

„A Rasztyerajeva-ulica élete” című regény, amelyből a kötet részleteket közöl, elsőszben a kispolgári, hivatalnok és kézműves rétegeket ábrázolja. Ebben a műben a fel-felbukkanó munkásalakok tehetetlen, kiszolgáltatott, öntudatlan emberek, akik nyomorultul tengődnek. Éles fénybe állítja a feltörő kapitalistákat, akiket Prohor Porfirics kicsinyes és undorító figuráján keresztül leplez le. Ez az ember vagyona alapját — törvénytelen, nemes apja koporsója mellől ellopott értékekkel rakja le; házat úgy szerzi, hogy annak tulajdonosát, egy félkegyelmű öregasszonyt förtelmes fortéllal kiforgat tulajdonából.

„Az őrházikó” című karcolat a Lenin által oly sokat idézett, klasszikussá vált Mimercov őr alakját mutatja be. Ez az ember szinte jelképe a cári elnyomó hatalomnak: testileg és szellemileg korcs, korlátolt, aki csak ennyit ért: „Tuszkolni és nem engedni!”

„A csekkfüzet” című elbeszélésben Uszpenszkij azt ábrázolja, hogyan nyomul be a tőke a faluba. A kapitalizmus, amely a földesurat is arra készíti, hogy földjéből minden kopejkát kipréseljen, olyan tragédiákat hoz létre, mint az ebben az elbeszélésben szereplő raszpojaszoviaké. Az egész közigazgatás ellenük működik, segíti a földesurat abban, hogy elűzze őket lakóhelyükről, lebontják fölöttük a házakat — végül a szerencsétlenek a spekuláns tőkés kezébe kerülnek. A „Mezítábas Iván multja” című regényrészlet azt az — Uszpenszkij szavával élve — „ravasz gépezetet” boncolja fel, amely tönkreteszi a parasztot. „Petyka pályafutása”-ban az író a parasztsalád felbomlásáról, a munkások helyzetéről rajzol komor, megrendítő képet.

Uszpenszkij elborult elmével halt meg 1902-ben. Írói munkásságának huszon-

ötödik évfordulóján a tifliszi munkások levele értette meg Uszpenszkijjel, hogy miért érdemes élni: a dolgozók ügyéért folytatott harcért. Korlátai azonban nem engedték, hogy felismerje a munkásosztály világtörténelmi szerepét és a keserű reménytelenség sokban hozzájárult fényes szelleme összeomlásához. Valóban, mint az egyik sírjára tett koszorúra írt felirat mondotta: „Tehetsége és népe iránti szeretete vértanúja” volt.

P. G.

JAKOVLEV:

Köszén, kőolaj, földgáz...

(Ember és Világ)

Művelt Nép Könyvkiadó

A könyv a fűtőanyaggal, gazdasági életünk alapjával foglalkozik.

A modern gazdasági élet minden része — az ipar, mezőgazdaság, szállítás — a legszorosabb kapcsolatban van a fűtőanyagokkal, függvénye ezeknek.

Napjainkban az ember számtalan formában használja fel a fűtőanyagok különböző fajtáit: a kőszén, az ásványolajat, a természetes égő gázokat, a tőzeget, az égőpalát és különösen a fát. E könyv az összes ásványi fűtőanyagokkal foglalkozik.

A szén és az olaj az energia forrásai: a gépek alapvető láplálékai. A szénhez kapcsolódik a vasgyártás, a technika és a kultúra, a honvédelem fémszükséglete.

A szénért és az olajért folytonos és makacs harcot vívnak egymással az imperialisták. Az olaj — „a háború fekete vére” Olaj nélkül nem lehet háborút viselni. Ezért folytatnak az imperialisták napjainkban is szívós küzdelmet Irán, Arabia hatalmas kőolajforrásaiért. A kőszén az éghető ásványok között a világ tartalékkészlete szempontjából az első helyet foglalja el.

Hogy milyen nagyjelentőségű ásvány a kőszén, mutatják Lenin szavai: „...szén-
ipar nélkül semilyen korszerű ipar, semmilyen gyár és üzem nem képzelhető el. A szén az ipar igazi kenyere, amely nélkül az ipar létlenségre van kárthatva”

Jakovlev e művében részletesen megismerteti az olvasót a különböző éghető ásványok eredetével, feldolgozásával, alkalmazásával, történetével, technikájával és a szocializmus építésében való szerepével.

Az éghető ásványokról való ismereteink gyakran nem kielégítőek. A könyv feladata e hiányosságok pótlása.

N. P.

Az ország fásításáért

Bibliográfia

- Ajtay Viktor: *Tájékoztató az erdőgazdaságban tenyészendő fafajok megválasztásához*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1950. 164 old.
- Babos Imre: *Az erdők telepítése*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 128 old. 24 t. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 4.)
- Bezzegh László: *Erdőbecslés*. (Tankönyv.) Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 123 old.
- Djancseko, A. J.: *Mezővédő erdöpászták a felsivatagban*. Bp. Athenaeum, 1950. 112 old. (Szocialista mezőgazdaság 8.)
- Az Erdészeti Intézet Évkönyve*. Bp. 1951. 400 old.
- Erdőgazdasági üzemek megszervezése*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 56 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 17.)
- Erdővédelem*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó 1951. 56 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 8.)
- Jereb Ottó: *Erdőművelés*. (Tankönyv 722.) Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 395 old.
- Káldy József: *Gépesítsük az erdőgazdaságot*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 80 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár Erdészeti 14.)
- Kenyeres Lajos: *Természetvédelem*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 56 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 15.)
- Lády Géza: *Országfásítás*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 125 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 7.)
- Mezővédő erdősávok*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 112 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 7.)
- Morozov: *Az erdő ismerete*. Bp. 1951. 400 old.
- Nemky Ernő: *Erdészeti biológia*. (Tankönyv. 732.) Bp. 1951.
- Rimmier László: *Csemelekert*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 96 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 3.)
- Rutkovszkij, V. I.: *Az erdő éghajlati szerepe*. Bp. Szikra, 1950. 36 old. (Természetudományos Kiskönyvtár 47.)
- Papp László: *Az erdő élete*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 92 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 2.)
- Pártos Gyula: *Erdőápolás*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 56 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 5.)
- Saly Emil: *Erdőrendezés*. (Tankönyv. 731.) Bp. 1951.
- Tuskó Ferenc: *Az erdő növényvilága*. Bp. Mezőgazdasági Kiadó, 1951. 56 old. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár — Erdészeti 1.)
- Tuskó Ferenc—Papp László—Kricsfalvi Viktor: *Erdészeti növénytan*. (Tankönyv 720.) Bp. 1951. 345 old.

A különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

MARX: *Tőke* 3. kötet. Nagy Tamás tanulmánya a Magyar Nemzet február 10., 12. és 13-i számában.

ACZÉL TAMÁS: *Jelentés helyett*, BENJAMIN LASZLÓ: *Tűzzel, késsel*, JUHÁSZ FERENC: *Új versek és SOMLYÓ GYÖRGY: A béke erdeje* című verseskötetéről a Magyar Nemzet február 12-i száma közli Varga Imre kritikáját.

BENJAMIN LASZLÓ: *Tűzzel, késsel*. Ismertetés a Szabad Nép január 20-i számában, írta: Fekete Sándor.

Bolgár elbeszélők. Ismertetés a Népszava január 22-i számában, írta: Bodó Béla.

HARRIET BEECHER STOWE: *Tamás bátya kunyhója*. Ismertetés a Magyar Nemzet január 8-i számában, írta: Sós Endre.

ESZE TAMÁS: *Kuruc költészet*. Ismertetés a Magyar Nemzet február 5-i számában.

HOWARD FAST: *Névtelenek balladája*. Ismertetés a Népszava január 26-i számában.

GARDONYI GÉZA: *Egri Csillagok*. Ismertetés a Művelt Nép 1952. februári számában, írta: Mikó Zoltán; a Csillag januári és februári számában, írta: Bóka László.

GASPÁR LÁSZLÓ: *Az új technika világa*. Ismertetés a Magyar Nemzet január 25-i számában, írta: Németh Béla; Népszava január 29-i számában, írta: Komlós Aladár.

GORBATOV: *Donyeci bányászok*. Ismertetés a Magyar Nemzet január 19-i szá-

számában, írta: Gimes György; Szabad Nép január 20-i számában, írta: Molnár Miklós; Irodalmi Ujság február 14-i számában, írta: Nagy Péter.

Gorkij válogatott művei. Ismertetés a Szabad Nép január 7-i számában, írta Koczka Sándor.

GÖMÖRI ENDRE: Indonézia népének harca. Ismertetés a Magyar Nemzet január 5-i számában.

VICTOR HUGO: A rab. Ismertetés a Magyar Nemzet február 12-i számában, írta: Sós Endre.

HEGEDÜS GÉZA: Megkondulnak a harangok. Ismertetés a Népszava február 13-i számában, írta: Vizinczei István.

Hét évszázad magyar versei. Ismertetés a Szabad Nép január 27-i számában, írta: Fekete Sándor; Népszava január 27-i számában, írta: Bóka László.

JANKOVICH FERENC: Hulló csillagok. Ismertetés a Magyar Nemzet január 29-i számában.

JUHASZ FERENC: Új versek. Ismertetés a Szabad Nép február 10-i számában, írta: Benjámín László.

KOVAI LÖRINC: Vaskapu. Ismertetés a Magyar Nemzet február 1-i számában, írta: Hegedüs Géza.

LÁNYI SAROLTA: Kései ajándék (válogatott versek). Ismertetés a Csillag februári számában, írta: Pintér József.

Majakovszkij válogatott versei. Ismertetés a Népszava február 10-i számában.

MARIE MAJEROVA: Bányászballada. Ismertetés a Magyar Nemzet február 19-i számában.

NÉMET BÉLA: Bugát Pál. Ismertetés a „Természet és Technika” 1952. februári számában.

PABLO NERUDA: Ebredj, favágó! Ismertetés a Szabad Nép február 2-i számában, írta: Devecseri Gábor.

Ötéves tervünk: béketerv. Ismertetés a Népszava február 7-i számában.

PALOTAI BORIS: Kakasszó. Ismertetés a Népszava január 16-i számában, írta: Lányi Sarolta.

RIBAKOV: Százezer kilométer. Ismertetés a Népszava január 9-i számában.

SOMLYO GYÖRGY: A béke erdeje. Ismertetés az Irodalmi Ujság február 14-i számában, írta: Szabolcsi Miklós.

SZALTIKOV-SCSEDRIN: Mesék. Ismertetés a Népszava január 22-i számában, írta: Bodó Béla.

SZEBERÉNYI LEHEL: A hegyek elmozdulnak. Ismertetés a Csillag februári számában, írta: Bajai Ferenc.

SZ. SZENTPÁL MARIA összeállításában: **Völgységi táncok.** Ismertetés Táncművészet 1952. márciusi számában, írta: Morvay Péter.

Szép Ernő válogatott elbeszélései. Ismertetés a Magyar Nemzet január 29-i számában.

Szovjet Gépipari Enciklopédia IX. kötete. Ismertetés a Szabad Nép január 24-i számában.

Színjátszók könyvtára, első három szám. Ismertetés a Művelt Nép 1952. márciusi számában, írta: Kulcsár István.

TARDOS TIBOR: Elmondta Huda Mihály. Ismertetés a Magyar Nemzet január 22-i számában, írta: Mesterházi Lajos.

THURY ZOLTAN: Éjjel. Ismertetés az Irodalmi Ujság február 14-i számában, írta: Komlós Aladár.

Tiszán innen, Tiszán túl. Népdalgyűjtemény. Ismertetés a Világosság január 31-i számában, írta: Dr. Maróthy János.

Történelmi igazság és tények. A Magyar Történelmi Társulat kiadványsorozata. Ismertetés a Magyar Nemzet február 8-i számában, írta: Márkus László.

TYIMOFEJEV: A szovjetország irodalomtörténet. Ismertetés a Világosság január 22-i számában, írta: Barabás Tibor.

VASVARI ISTVÁN: A dolgozó népet szolgálom. Ismertetés a Szabad Ifjúság január 25-i számában, írta: Illés Jenő.

Voltaire válogatott írásai. Ismertetés a Népszava január 24-i számában.

Zrínyi Miklós válogatott művei. Ismertetés a Népszava február 28-i számában, írta: Bóka László.

HIBAIGAZÍTÁS

A Könyvbarát februári számában a nyomda hibájából a *Victor Hugo* cikk jegyzetében egy mondat helytelenül jelent meg. Helyesen így hangzik: „A felszabadulás előtt megjelent művek *fordításainak* jórésze nem méltó a nagy költőhöz.”

Ugyancsak a nyomda hibájából „*A legjobb cseh szlovák népkönyvtár*” című cikk „Jezerányi népkönyvtár” alcímű fejezetének utolsó bekezdésében egy mondat helytelenül látott napvilágot. A mondat helyesen így hangzik: „Ez a módszer különösen a kezdő olvasóknál és az ifjúság körében használható, hisz ezek az olvasók még nem határozott kíváncsággal lépnek be a könyvtárba.”

A 10. oldal legfelső két sorát ugyanezen oldal aljára kellett volna fordítani. E hibákért olvasóink elnézését kérjük.

Olvasóink írják...

A kecskeméti városi könyvtáros,
SZANTÓ elvtárs írja:

Örvendetes jelenség, hogy hat új sztahanovista olvasója lett a könyvtárnak.

Nézzük meg, mennyit és mit olvasott **Ézsás István**, a Megyei Gépjavító Vállalat lakatos sztahanovistája: januárban 7, február 15-ig 5 könyvet, köztük Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője*, Kossa István: *Dunától a Donig*; Nagy: *Réz Mihályék kóstolója*; Kovpak: *Brianszki erdő*; Mikszáth Kálmán: *Kisértet Lublón*; Voltaire: *Candide*.

Bende József, a Magasépítő Vállalat sztahanovista vasbetonszerelője, januárban 4, február 15-ig 6 könyvet olvasott. Pl. Móríz Zsigmond: *Tavaszi szél*; Szaksze: *Felfelé*; Gogol: *Bulba Tarasz*; Tolsztoj: *Karenina Anna*; *Magyar alkémisták*; Jack London: *Éneklő kutya*; *Felső Nilus mentén*; Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője*.

Egy idősebb parasztnéni elolvasta Móríz: *Hét krajcár* című művét. A könyvet ragyogó arccal hozta vissza és nagyon kérte, hogy ettől az írótól szeretne még sok könyvet olvasni.

A könyvtárban sok aktíva dolgozik, főleg az ifjúság köréből. Van köztük két most érettségiző diák, akik a könyvtárosi munkát fogják választani hivatásuknak.

Ebben a félévben külön szobában ifjúsági részleget szervezünk, ahol meghatározott időben, külön csak a fiatalságnak lesz könyvtárórója. Ebben a munkában nagy segítséget fognak nyújtani az aktívák, akik a könyvtárvezetőjének irányítása mellett fognak a fiatalsággal foglalkozni.

A városi Tanács komoly támogatást nyújt a könyvtárnak. A könyvtár jelenlegi helyiségéhez két szép teremből álló üzlet-helyiséget juttatott.

Az egri városi könyvtáros,
LAKATOS elvtársnő írja:

A könyvtárnak 4700 könyve van. Beiratkozott olvasóinak száma 2238. Január hónapban 4700, február 16-ig 2626 könyvet kölcsönöztek. Naponta 10–11 új olvasó iratkozik be és a 2238 mind aktív olvasó. A meglévő könyvanyaggal már nem lehet az olvasók igényét kielégíteni, naponta 5–10 olvasót üres kézzel kell elküldeni.

A *Kárpáti rapszódia* hat példányban van meg, s minden példányát 26–28-an olvasták. Távol Moszkvától öt kötetben

van meg s mintegy 150-en olvasták. Különösen kerestek a természettudományos könyvek, ezekből minden kölcsönző visz magával egyet-egyet a szépirodalmi mű mellett. Ideológiai és politikai műveket is igen sokan olvasnak. Minden kölcsönzés-kor kapnak ebből is az olvasók, és azt, hogy olvassák, bizonyítja a könyvek elrongyolt állapota is. Például „*Elni akarunk a szabadsággal*”-t az utóbbi időben heten, a „*Rákosi-pert*” tizennyolcan olvasták.

Nagy problémája a könyvtárnak, hogy könyvbeszerzésről nem gondoskodott a városi Tanács, így új könyveket nem lehet beszerezni.

Ebből pedig az következik, hogy olvasótoborzást egyelőre nagyobb mértékben nem folytathatunk.

A győri városi könyvtárból
BAY elvtárs írja:

A könyvtár végre hosszú vajudás után új helyiségbe költözött. (Eddig t. i. a városi Tanács épületében az első emeleten volt egy szobában.) Itt már szép olvasóterme is van és egyesülhetett az eddig különlévő műszaki részleggel.

Ez a könyvtár forgalmán is meglátszik. Január 8–28-ika között 597 olvasó iratkozott be és a napi átlagos könyvkölcsönzés 200 kötet.

Legkeresettebb könyvek: *Azsájev: Távol Moszkvától*, Nyikolájeva: *Aratás*, minden Mikszáth-könyv, főleg a *Különös házasság*, új magyar könyvek közül *Szeberényi, Örkeny* művei és természetesen minden ifjúsági regény. Műszaki könyvek közül a rádióval foglalkozó művek.

A műszaki részleg több köszönő levelet kapott a dolgozóktól, hogy mennyire segítette munkájukat a szakirodalom.

A győrmegyei sajtó rendszeresen foglalkozik a könyvtár munkájával és ez segítséget nyújt az olvasók toborzásában.

Az olvasók nagy örömmel vették az évi 3, illetve 1 forintos beiratkozási díjat eddig Győrben havi 2 forint kölcsönzési díj volt megállapítva.

Január hónapban a megyei Tanács V. B. tárgyalta a könyvtár munkáját és ez komoly mértékben előbbre fogja vinni a könyvtár feladatai végrehajtásában.

Egyik legfontosabb határozat az volt, hogy a könyvtár minden negyed évben köteles beszámolni munkájáról a városi Tanács V. B.-jének.

Elkészült a könyvtár 1952. évi munkaterve, melynek alapján a munka tervszerűbbé válik.

Ebben a negyedévben elkészítjük a könyvtár könyvanyagának jegyzékét. Ezt sokszorosítjuk és a megye többi könyvtárának, nagyzüzemének elküldjük.

Bekérjük a megye összes könyvtárainak könyvjegyzékét és központilag nyilvántartjuk. Ezáltal megvalósítható lesz a könyvtárközi kölcsönzés.

Olvasótervet készítünk, eleinte 10—20 olvasónak és figyelemmel kísérjük fejlődésüket. Szakmai képzésre pontos tematikát és ütemtervet készítettünk. Nagy örömmel fogadtuk, hogy a budapesti nagykönyvtárak megküldték népszerű bibliográfiáikat, ez az olvasószolgálatot magymértékben elő fogja segíteni.

*Debrecen városi könyvtárosa,
HORVÁTH clotársnő írja:*

Január hónapban könyvállományunk 1000 új kötettel gyarapodott. A forgalom mind az olvasók száma, mind a kikölcsönzött művek száma szerint fokozatos emelkedést mutat. Októberben 3471, novemberben 3592, decemberben 3488 mű volt forgalomban. Decemberben az olvasóterem forgalma 8088 mű volt.

Legnagyobb gondot az átköltötetés elhúzóda okozza, mert jelenleg a könyvtár a Múzeum földszintjén, szűk helyen van bezúfolva. Jelenlegi helyiségek nem alkalmasak a forgalom növelésére. A kölcsönző szobában 4—5 ember fér csak el egyszerre, a könyveket ablakon keresztül lehet csak kiadni.

Ha a városi Tanács hozzásegíti a könyvtárt az új helyiséghez, akkor az említett hiányosság jórésze kiküszöbölhető lesz.

BEKA JÜLIA, népkönyvtáros, Csemő:

Örömmel jelentem, hogy 1952. január 1-én önállósult Csemő község könyveket kapott. Február 2-án könyvismertetéssel és könyvkiállítással egybekapcsolva megnyitottuk a könyvtárat. Jelenleg 62 olvasónk van. 95 százalékuk állandóan olvas.

Allami Könyvesbolt vezetője, Esztergom:

Kultúrált könyvkereskedelemhez tartozik, hogy az írók nevét helyesen ejtsük ki. Németül, franciául és most már oroszul is tudunk olvasni, de a lengyel, cseh, román, spanyol stb. írók nevét nem tudjuk helyesen kiejteni, például: Creanga, Gheorghiu-Dej, Chao Ming stb. Kérjük, hogy az ismertetéseknel a Könyvbarátban zárójelben tüntessék fel a helyes kiejtést.

(Kívánságának a jövőben eleget fogunk tenni. Szerk.)

*SZ. TARSOLY GIZELLA
népkönyvtáros, Magyarhomorog:*

Hatnapos könyvtárosképző iskolát végeztem. Az ott tanultakat igyekszem hasznosítani. Most, hogy a könyvtárat átvettem, első dolgom volt leltárt készíteni. Negyven olvasóm van, Rákosi elvtárs születésnapjára vállaltam, hogy újabb 40 olvasót szervezek be. Mivel a jelenlegi olvasók túlnyomórészt ifik, vállaltam, hogy a 40 újat a kis- és középparasztok közül szervezem be egyéni agitációval.

A Magyar-Szovjet Barátsági Hónap alkalmából számos olvasónk írta meg, hogy mit tanult szovjet könyvekből. Néhány levelet közlünk:

*AFRA JULIANNÁ,
gépállomási dolgozó, Nagyhalász:*

„...Az Aranycsillag lovagját olvastam legutóbb, nagyon jó volt és igaznak tartom, mert ez valóban is megtörténik. Legjobbam tetszett Szergej Tutarin, mert nemcsak a háborúban volt hős, hanem otthon is, ahol segített a falu fellendülésében. A könyv tanulságait fel tudom használni a munkámban, mert gépállomáson dolgozom és minden, amit ebben a könyvben olvastam, nagyon fontos a szcs-k fejlesztésénél.”

*RIDINSZKI MARIA,
ruhagyári dolgozó, Debrecen:*

„Ivan Kozsedub példaképül állítható a magyar repülőifjúság elé. Nekünk, magyar repülős fiataloknak arra kell törekednünk, hogy minél hamarabb elsajátítsuk a sztálini sólymok tudományát s jó tanulással, fegyelmekkel, jó repülésekkel mi is előbbre segítsük a béke megvédésének ügyét. Ehhez pedig a legjobb iskola Kozsedub hősi életpéldája.”

*KISS BÉLA,
kovács, Vasművek Gépgyára, Sztálinváros:*

„Én sok könyvet olvastam, de csak egyről írok: *Az ifjú városról*. Engem ez a könyv fogott meg a legjobban, mert én is a magyar ifjú város építője vagyok. Ebből a könyvből sok tapasztalatot és gyakorlati példát meríthetünk mi, akik a Sztálini Vasművet építjük. Mi, sztálinvárosi ifjúmunkások, szeretnénk, ha több ilyen témájú könyvet adnának ki.

*KASSAI SANDOR,
nyomdász, Rákoscsaba:*

„Aki Popov: *Acél és Salak* című könyvét elolvasta, abban feltétlenül kialakult az a vélemény, hogy az igazi hazaszeretetet, az ellenség gyűlöletet és az egységes akarat, mely kollektív végrehajtással mindig, a legnehezebb helyzetben is, meghozza az eredményt. Olvasás közben szinte elevenen érezzük a Párt támogatását és segít-

ségét. A könyv szereplői különböző jellemű emberek, de abban egyformák, hogy munkájukkal és hazaszeretetükkel példaképen állhatnak előttünk."

NAGY IGNAC,
dolgozó paraszt, Kisszöllös:

„Mostanában olvastam el Solohov: *Új barázdát szánt az eke* című könyvét. Nagyon tetszett Davidov alakja, mert nem hatalmaskodott az emberek felett, nem erőszakkal szervezte a kolhozot. Nem megfélemlítette az embereket, hanem küzdött, dolgozott és meggyőző érveket használt. És ami a fő, maga is becsületesen és jellemesen élt. Nem azért dolgozott, hogy ő emelkedhessen feljebb a ranglétrán, hanem azért dolgozott önzetlenül, hogy az egész falu életszínvonalát felemelkedjék s lakói emberhez méltó életet élhessenek."

BORBÉLY GABOR,
szakaszvezető:

„Kazakevics: *Tavas az Oderán* című művéből megtanultam azt, hogy minden katonának kötelessége a hazaszeretet. Lubencov gárdaőr nagy minden körülmények között végrehajtja feladatát. A népert és a hazáját harcolt és a mi szabadságunkért is. Ez a könyv, valamint alakulatom könyvtárából olvasott többi könyv: *Egy igaz ember; Aranycsillag lovagja; Volokalamszki országút; Nappalok és éjszakák* stb. mind hősiességre, bátorságra tanítanak. Ezek a könyvek munkámban segítséget, szabad időmben szórakozást jelentenek. Az *Egy igaz ember* című könyvből tanultam meg, mit jelent hősnak lenni. Ez a regény keltette fel érdeklődésemet és szeretetemet a szovjet irodalom iránt és azóta sokat tanultam a szovjet írók műveiből. Alakulatomnál is igyekszem megnyerni elvtársaimat, legyenek a szovjet könyveknek igazi barátai, mert azok minden kérdésünkre feleletet adnak, példát mutatnak."

TATRAI JOZSEF,
értelmiségi dolgozó, Budapest:

„En azelőtt is olvastam könyveket, vadnyugati történetektől a hazug, álhazafias, sovinizsita regényekig mindenfelét. A mostani könyvek, melyeket 1948-tól olvastam, egészen mások. Olyan könyvek, melyek nemcsak szórakoztatnak, de tanítanak, segítenek engem mindennapi munkámban.

A *Megvalósult álmok* a kezdeti nehézségeket s azok legyőzését értette meg velem. A *Távol Moszkvától* az emberekkel való bánásmódról tanított meg. *Egy partizán feljegyzései* megmutatta nekem a szovjet nép erejét, a Párt erejét, a szovjet nép harcát a fasiszmus elleni győzelemig. Nekünk sokat kell tanulni a szovjet embe-

rektől s ebben ezek a könyvek segítenek. En, akit a Párt kiemelt az egyik műhelyből és a Közoktatásügyi Minisztérium egyik osztályának élére állított, belőlük tanultam meg, milyennek kell lennie a jó vezetőnek, hogyan kell bánnia munkatársaival, hogyan kell nevelnie őket. Megtanultam, hogy a helyes úton akkor járunk, ha az ő példájuk nyomán építjük országunkat.

MITTELHOLCZ GYULA,
II. éves technikus hallgató, Szekszárd:

„Mint az állattenyésztési technikum hallgatója, az *Aratás* című könyv tanulságait fel tudom használni az életben, mert hiszen a mezőgazdaságban fogok dolgozni. Ez a könyv különösen a szervezés és irányítás szempontjából nyújt segítséget. Emlékezetembe véstem, hogy az utasításokat azonnal végre kell hajtani. Jó példa erre a könyvben leírt burgonyakapálás. Azt is megtanultam, hogy a vezető nem ülhet állandóan az irodájában, hanem sokat kell járnia a mezőn a munkások között, akkor gyorsabban, nagyobb lendülettel halad a munka."

KÖLES MARTA,
középiskolai tanuló, Hatvan:

„Gorkij az én számomra az irodalom kimeríthetetlen kútforrása. Gorkij egy egész világ. Az 1951. évi könyvnapoknak és főképpen a Pártnak köszönhetem, hogy közelebb kerültem a szocialista humanizmus nagy harcosához. En is, mint már olyan sokan nálunk, Gorkij gondolatait és utmutatásait követem."

BLEIER ANDRÁS,
tanuló, Budapest:

„Nemrég vettem meg Voroncov-Veljaminov: *A világmindenség* című művét. Ez a könyv nagy segítséget nyújtott ahhoz, hogy a bennünket körülvevő végtelen világmindenségről még több és bővebb ismeretet szerezzek. A könyv foglalkozik a világegyetem kialakulásával, jelenlegi állapotának kérdéseivel, ismerteti a legújabb nagyjelentőségű felfedezéseket, elméreteket, kutatásokat. Az élenjáró szovjet csillagászok által írt élvezetes stílusú olvasmány jó fegyver a tudománytalan, reakciós világnézetek elleni harcban."

SCHOBER ERZSÉBET,
tanuló, Budapest:

„Ketlinszkaja: *Az ifjú város* című könyve megtanított arra, hogy mindig ébernek kell lennünk, hogy le kell győznünk az önzést, a kispolgári kényelemszeretetet. Pártunkat, hazánkat tettekkel kell szeretni, mert ezek a tettek adják meg az élet igazi örömét. Magyar íróinktól várjuk, hogy feldolgozzák Sztálinváros hősi építését.

Hírek

A Szovjetunió Minisztertanácsa Sztálin-díjjal tüntette ki *Aczél Tamást* a „Szabadság árnyékában“ c. regényéért és *Nagy Sándort* a „Megbékélés“ c. elbeszéléseért.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Kossuth-díjjal jutalmazta *Benjámint László* költőt „Tüzzel-késsel“ c. verseskötetéért, *Veres Péter* író „Pályamunkások“ c. alkotásáért és *Urban Ernő* író „Tűzkeresztesség“ c. drámájáért és filmforgató-könyvéért.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 28 fiókja, a Rákosi Mátyás Művek, Nemzeti Bank, Terményforgalmi Egyesülés és több más üzemi könyvtárai bevezették a Lapkiadó Vállalat **Sajtófigyelő Szolgálatának** újítását. A Sajtófigyelő Szolgálat lapokból, folyóiratokból kivágja s a könyvtárak részére összegyűjti a könyvekről megjelent kritikákat. Ezeket a könyvtárosok megjelenésük időrendjében albumokba ragasztják és felhívják az olvasók figyelmét arra, hogy a könyvek kikölcönzése, kiválasztása előtt nézzék át ezt az albumot, mert az összegyűjtött ismeretek segítségével könnyebben és helyesebben választhatják meg olvasnivalóikat. Az újítás a könyvtárosok tájékozottságát is elősegíti.

Amerikában hetenkint 80 millió detektívregényt és halandós történetet adnak el, Olaszországban a „Mondatori“-könyvkiadó hetenkint hatmillió szennyregényt bocsát áruba. A nyugatnémetországi statisztika ugyan nem ismeretes, de itt is többmillióra rúg a havonta kibocsátott kalandregények száma. Az ifjúság úgyszólván kivétel nélkül csak az Amerikából átlátnált bűnügyi irodalmat olvassa s ennek következménye aztán Nyugat-Németországban az ifjú bűnözők számának hatalmasarányú növekedése. 425 ifjú bűnözőt hallgattak ki az utóbbi időben Münchenben s ezek közül 277 azt vallotta, hogy a detektívregények hatására alatt követték el tettüket. 84 fiatalorút különféle csalások miatt, 29 fiatalorút rablás és útonállás miatt, 164 fiatalorút pedig erkölcsrendészeti kihágás miatt tartóztatott le a rendőrség. Több mint 200 fiatalorú bűnöző a feketepiacon szerezte meg a detektívregények megvásárlásához szükséges pénzt. Egy 19 éves betörő ki is jelentette: „**Elöttem csak a revolvernek van tekintélye, másnak semminek!**” Egy nyugatberlini középiskolában razziaát tartottak 15—16 éves lányok táskájában: valamennyi csakis szennyirodalmat olvasott. Hamburgban végre tervbevette egy társaság, hogy olyan színházat szervez, amelyben csupa jó és erkölcsös darabot mutatnak be az ifjúság számára. A színház

megnyitására anyagi támogatást kértek a hamburgi városi tanácstól. A tanács a segélykérést elutasította, pedig mindössze ötezer márkáról volt szó. Ezzel szemben a Német Demokratikus Köztársaság — Kelet-Németország — ifjúsági irodalom és ifjúsági nevelés szempontjából is egészen más világ. A kelet-németországi statisztika évről-évre kevesebb fiatalorú bűnözőt mutat föl s a javulás egyik főoka a szennyirodalom hiánya. A fiatalorúakat nem a detektívregények hevítik, hanem a tervgazdálkodásban való részvétel, országuk újjáépítésének ügye. A kelet-német ifjúsági irodalom is ennek a gondolatnak szolgálatában áll s hivatását teljes mértékben teljesíti is.

Dolgozóink körében több ízben elhangzott kérdésnek tesz eleget az Ifjúsági Könyvkiadó azzal, hogy könyvein a jövőben korosztály-megjelölést is ad. Ez megkönnyíti mind a nevelők és szülők, mind az előadók, könyvtárosok munkáját és biztosítja, hogy a könyv eljusson olvasóhoz. A könyveken fel lesz tüntetve, hogy azok óvodáskorúaknak, kis-pajtásoknak, illetőleg úttörőknek íródtak.

A kiadó felhívja olvasói figyelmét, hogy az úttörőknel magasabb korosztálynak vagy felnőtteknek is szóló **könyvein korosztály-megjelölést nem ad.** Ezek a könyvek tehát a feltüntetett „Ifjúsági Könyvkiadó“ jelzés ellenére sem gyermekkönyvek.

KÖNYVBARÁT

Könyvtárosok és könyvterjesztők havi tájékoztatója

Megjelent 8000 példányban

Kiadja a Népművelési Minisztérium — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-krt. 9—11. Telefon: 221—285, 221—293. — Terjeszti: Posta Központi Hírlap Iroda Ú. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József Nádor-tér 1. üzlethelyiség — Telefon: 183—022, 185—850 — Postatakarékpénztárj csekk számla: 47.087 — Egyes szám ára: 1.50 Ft. — Előfizetés ¼ évre 4.50 Ft.

BÉKE 
és SZABADSÁG

megjelenik

minden csütörtökön

sok képpel,

a legjobb írók, újságírók cikkei ismertetik hazánk és a nagyvilág eseményeit,
képeket közöl a színházak, mozik, hangversenytermek életéből,
a legfrissebb sporteseményeket képekben ismerteti,
asszony- és gyermekrovat, újszerű rejtvények !

*

Olvassa rendszeresen a

BÉKE és SZABADSÁGOT-ot

Kapható minden újságárusnál

*

Előfizetést felvesz : vidéken minden postahivatal,
Budapesten : Posta Központi Hirlapiroda,
V., Roosevel-tér 5 – 6.

Könyvtárak részére

a magyar sajtóban megjelent

KRITIKÁKAT

összegyűjti és rendszeresen megküldi a

LAPKIADÓ VÁLLALAT SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLATA
BUDAPEST VII, LENIN-KRT. 9—11. Telefon : 227-651, 221-285